Häxskogen och andra noveller

Bokutgåva

Holger Schildts förlagsaktiebolag, Helsingfors 1920.
INNEHÅLL:

SPÅR I SANDEN

I lä bakom en klippig udde i västnyländska skärgården ligger motorbåten säkert förtöjd och gungar lättjefullt och välbehagligt sitt vackra, rymliga mahognyskrov. Överallt blänker det av nypolerad mässing, och i aktern behagar klubbflaggan tid efter annan sträcka på sig så mycket att man ser det blåa korset och Nylands krönta vapenbåt.

På stranden äro några pläder utbredda i den torra, gnistrande sanden. Där ligga de nu, de två damerna och de tre herrarna, alla ljusklädda från topp till tå, och suga in ljuset och värmen med animaliskt välbehag. Ingen säger någonting. Man hör bara vindsuset i talltopparna och sandens rasslande mot parasoller och panamahattar som flyttas för att ge bättre skydd för solen.

Detta är scenen. Dramatis personae följa här:

Herr Erik von Wahl. Gentlemanryttare. Vacker, förmögen, nästan oroväckande välklädd. Trofast blick, kraftigt handslag. Gentlemanryttare.

Fru Mary von Wahl. En liten kvinna på trettiotvå år.

Ingenjör Otto Nihlén. Fabriksägare. Energisk, hård och klok. Tre år i Amerika. På god väg till rikedom och makt. Motorbåtens ägare och de andras tillfälliga värd.

Fru Dagny Nihlén. Vacker, chic, råsidenkostym — very sporty, you know. Älskar och beundrar sin man, men uppbär gärna, av gammal vana, möjligen utfallande hyllning från annat håll.

Arkitekt Robert Wiesel. Trettiosex år, d. v. s. något äldre än de båda andra herrarna. Under ett oansenligt yttre döljer han med icke alldeles oavsiktlig vårdslöshet ett skolat intellekt och ett känslofullt hjärta.

Mary von Wahl ligger ytterst i raden halvt bortvänd från de andra — helt säkert av en tillfällighet. Hon har slutit ögonen och de annars så skiftande dragen ha stannat i ett dröjande småleende, omärkligt nästan. Man kunde tro att hon sover.

Klockan tyckes vara inemot fyra, att döma av solens höjd på den flimrande, tunnblå himmeln. Minut på minut sipprar fram ur evighetens såll, löser sig i dunst och fläktas bort av vinden. Det bekymrar ingen, ingen synes veta av något annat än sig själv och den stora, famnande augustidagen.

Tills Otto Nihlén, ingenjören, omsider lyfter huvudet från sin uppumpade gummikudde och kastar en granskande blick omkring sig. Böjd över sin närmaste granne, arkitekten, betraktar han en stund fru Mary Wahls ansikte.

— Fru Mary, säger han, ni ser ut som om någon höll på att kittla er under näsan med ett mjukt grässtrå. Eller småler ni alltid så där vackert i drömmen?

Mary Wahl öppnar långsamt ögonen.

— Är seglarna i närheten? frågar hon utan att själv se upp.

— Nej, men jag, svarar ingenjören. — Ska det nödvändigt vara en seglare? frågar jag med kolingen. Duger inte en duktig motorpojke, såsom jag till exempel?

— När tror ni de kan vara här? fortfar Mary i sin ton.

— Pirum parum puff, kråkan satt på en hallonkvist, hon sa ett, hon sa tu, hon sa sex eller så där vid halvsjutiden. Tidigast.

— Otto har bestämt fått solstyng, han lallar ju, den stackarn! ropar fru Dagny Nihlén.

Ty fru Dagny tycker inte om att man alltför länge ser in i Mary Wahls ögon. Allra minst bör det få förekomma när man umgås med varann så livligt och så förtroligt som hon och hennes man gjort det med Wahls sedan något år tillbaka.

Robert Wiesel vaknar till liv, sätter sig upp och fingrar som vanligt på pincenezen.

— Vi kom för sent i väg, mina damer. Ni ska få se att vi får bogsera hem »Mayflower» i kväll. Den här vinden går som en snäll gosse till sin mamma och lägger sig när det blir aftonmörkt.

— Än sen, menar Otto Nihlén och rycker på axlarna, — det är väl inte det värsta som kan hända oss.

— För min del, säger Mary Wahl, tror jag att de är här mycket snart. Kanske ren om en stund.

— Jag tror detsamma, instämmer Dagny Nihlén. — När allt kommer omkring är de kanske redan inom synhåll, ifall man klättrar upp på berget.

— Omöjligt, kära barn, säger hennes man helt bestämt. — Vinden har gått över på västsydväst, de har haft kryss från Kytökäringen om inte längre. Det blir som jag sagt, de kan inte vara här förrän klockan sex eller däromkring. Ifall inte herr skalden sätter versfötter under »Mayflower» och låter henne trava över land och vatten.

Men fru Dagny vill inte låta övertyga sig.

— »Mayflower» med alla sina första pris — ett helt skåp har han fullt! Där behövs inga versfötter och inget trolleri. Jag är nästan säker på att man ser dem från den där bergklacken.

Robert Wiesel söker inskrida på ett avgörande vis:

— Tro mig, jag är gammal seglare, jag vet att det är omöjligt.

Men åter hörs fru Dagnys envisa lilla röst:

— Är det ingen som vill göra mig den tjänsten att gå upp på berget? För om de syns, så måste vi börja tänka på middagen.

Otto Nihlén knycker på axlarna och lägger sig demonstrativt ner igen.

I herr von Wahls ögon kommer där ett oroligt uttryck. Det tänker inom honom. Å ena sidan: Vanvett! Å

andra sidan: En dam! Värdinnan! Han sitter där som en skelande fågel som just skall till att lämna sin kvist; men innan han kommer sig för, hörs fru Dagnys manande stämma:

— Otto!

— Nej, svarar ingenjören matt.

— Otto!

— Jag går genom eld och vatten för dig, men du ska inte begära det av mig just nu. Jag ligger så gudomligt bekvämt, jag har gjort ett så fördelaktigt intryck på sanden.

— Hu! ropar Mary Wahl. — Ni har fem penni att lyfta hos mig när jag kommer hem till min portmonnä!

— Dåliga kvickheter tycks du nog orka fundera ut, säger fru Dagny förargad. — Men gå några hundra steg när din hustru ber dig — —

— En gång för alla, avbryter henne ingenjören, — mina förbindelser av vad slag det vara må upphör att gälla när termometern visar över 25 grader i skuggan.

— Du är lat!

— Lat? Ja, visst är jag lat. Det är ju därför vi har gett oss ut på den här färden, just för att vara lata. I trehundratrettio dagar har jag gått och väntat på min ferie, nu har jag den och nu skall den utnyttjas. Är du ond på mig?

— Ja, jag kommer aldrig att förlåta dig. Jag ber om en enkel sak och ingen — —

Herr von Wahl rycker till. Det här gäller ju också honom.

— Och du, Mary, fortsätter fru Dagny förtrytsamt, — du ligger där och säger ingenting. För ett ord av dig springer herrarna när som helst en mil, men mig är det ingen som bryr sig om. Varför säger du ingenting, du är ju minst lika intresserad av »Mayflower» som jag.

— Är jag? säger Mary bara.

Erik Wahl vill göra ett slut på gnabbet. Återigen är han på väg att besluta sig för att gå, men innan han hunnit komma till alldeles definitiv klarhet, har Robert Wiesel stigit upp och satt sig i rörelse mot berget.

Arkitekten skjuter hatten tillrätta på den breda pannan, som solen ännu inte kommit åt att färga riktigt sommarbrun. Och med en hastig åtbörd stryker han av sig pincenezen, som om han plötsligt märkt hur illa den passar här ute bland klippor och mariga tallar.

Med kikaren i en rem över axeln ger han sig i väg. Det är inte någon synnerligen lång bit han har att gå. Inte heller behöver han tillämpa några lärdomar från studentårens bergsklättringar i Dolomiterna och Apenninerna för att nå denna utsiktspunkt.

Men det tar sin rundliga tid innan han kommer fram till toppen; ty vid varje steg stöter han på något kärt och välbekant.

Först håller sig Robert Wiesel tätt till stranden, där man i det klara lävattnet ser tångskogarna vagga och de klibbande algerna sugas av och till. Han undersöker noga ett par små ansatser till jättegrytor och granskar ivrigt avlagringsskikten i själva klippan, fastän han föga förstår av geologien. En trattlik skreva är fylld med havets nyckfulla gåvor, ett årblad, plankstumpar, korkflöten från rivna bragder, kaggstäv, årtullar, en

käxlåda med fullt läsligt engelskt firmanamn och slutligen ett alldeles helt sjöfågelsskelett. Här kommer pincenezen fram igen; arkitekten tycks ämna upprätta ett inventarium, så noga granskar han allt; och ingenting får undgå hans blick.

Sen tar han av inåt land. I sänkorna pråla storblommiga hieracier, som frikostigt bjuda ut sina feta, brandgula smörklickar. Här och var sticker det fram en nypa ängsull som vinden roar sig med att karda en smula. En huggorm ringlar sin korstecknade rygg mellan stenarna, helt flink och livlig nu i hettan. Robert Wiesel bryr sig verkligen inte om att döda den. Strax därpå är han vid målet.

Toppen är inte så värst hög, men den ger i alla fall en vidsträckt utsikt över de flacka utskärsöarna.

Robert Wiesel plockar fram kikaren och låter blicken göra en långsam halvrund. Och mycket riktigt, de stå kvar där Vår herre ställt dem, kobbarna, klackarna, bådarna, grynnorna, och dessutom fyrbåken som en av dem bär på sin rygg. Arkitekten mönstrar dem i tur och ordning, där är du, och du, och du. De äro ju hans forna sockenbor och hans barndoms umgänge, han är född på fastlandet en mil rätt norrut. Ännu känner han dem och nämner dem tyst vid namn. Kära namn, som nästan alla ha någonting att betyda för honom. En farlig grundstötning i novemberstorm, en blank tolvskålpundslax på långreven, en genomvakad augustinatt med månsilver och blickstilla vatten. En vacker hägring eller ett våldsamt åskväder borta över estländska kusten. Och sådant mer, en lång lång rad.

För de många hågkomsternas skull håller Robert Wiesel rakt på att glömma bort sitt egentliga ärende. »Mayflower» är det ju han skall hålla utkik efter. Men »Mayflower» står naturligtvis inte att upptäcka.

En lotsbåt för fulla dukar — den synen värmer hans hjärta! — ett par ekstockar som snigla inåt skärgården, borta vid horisonten ett väldigt rökmoln som vidgas och löses opp, det är allt.

Robert Wiesel sätter sig i en bekväm stol som istiden holkat ut och slipat rund i kanterna så den nästan verkar mjuk.

Han tar av sig hatten och låter vinden få fritt spelrum; ännu har han kvar det mesta av sin präktiga manke. Han kavlar upp ärmarna och blottar hals och bröst. Och andas djupt, in och ut — ett, tu, alldeles som förr under gymnastiktimmarna när de sprungo i kapp runt bönsalen.

Sydvästen drar fram över de nyländska vattnen som livets egen andedräkt. Och med ens, när han sitter där och ser ut längs solgatan, får han för sig att havet i sitt växlande färgspel bär med sig reflexer från stränderna där långt borta, den ljusa grönskan från Sundets smaragdport, sandgult från klitter och bankar, den grå skuggan från Visby mur och guldblinket från kyrktupparna i Stralsund och Lübeck.

Våg kommer rullande efter våg, tätt, tätt, en ändlös väg, en trappa till trakterna som gett oss allt som gör livet värt att leva.

Länge blir han sittande så och andas in den strömmande salta luftfloden med vidöppna lungor.

Ett par gånger låter han kikaren ånyo spela mot öster, men givetvis utan resultat. »Mayflower» syns inte till, kan inte synas. En kryssande kutter klyver ju inte vinden som en havstrut, om den så har fört hundra pokaler i sin ägares prisskåp.

Men en härlig seglats har de, det är säkert.

Och han tänker vidare:

Där borde jag ha varit med. Och Mary hade nog också valt att segla — om hon fått välja. Den här anordningen var säkert en stor missräkning för henne.

Nu ligger hon där och väntar på dem. Det gör vi ju alla, på sätt och vis, men hon väntar annorlunda än vi. Man kunde visst säga att hon längtar. Efter den unga herrn som fått några versböcker tryckta och välvilligt recenserade.

Tänk att ingen av de andra förstår det. Om jag sade det här till någon av dem, så skulle han skratta mig mitt upp i ansiktet. Ingen skulle tro någonting så vansinnigt, och det finns ju inte skymten av »bevis». Inte så mycket som en omotiverad handtryckning, inte ett förrädiskt tonfall. Och ändå vet jag det. Jag kan ju höra hennes längtan när hon ligger där och tiger ...

Robert Wiesel stryker några gånger med handen genom håret. Han petar om kikaren, pysslar med pincenezen.

Han blir sittande tills han tycker sig höra sitt namn ropas. Helt svagt ljuder det genom vinden, men han vänder sig om i alla fall.

Javisst, ja. De vänta honom naturligtvis med otålighet där nere på plagen. De vifta med näsdukar och parasoller, och Otto Nihlén håller händerna för munnen som en lur. Det är tydligen han som ropar.

Och den artige Erik von Wahl har tydligen blivit skickad för att hämta den dröjande utkiken, ty han befinns stående på en sten halvvägs från stranden. Balanserandet ligger inte riktigt väl för honom, och han ser sig oroligt omkring. Tänker han på sina bländvita nya kängor eller har han fått sikte på en orm?

Robert Wiesel sticker hastigt kikaren i fodralet och skyndar nedför klintsluttningen till Erik von Wahls undsättning.

— Är det en orm? frågar han när han kommit inom lämpligt hörhåll.

— Ja, en stor huggorm, den kröp just här under blommorna. Jag tror att jag trampade på den. Nu vet jag inte säkert vart den tog vägen. Man borde ju döda den, men — men jag lämnade min käpp där nere, och därför så — —

Med ett språng står Robert Wiesel bredvid honom på stenen.

— Vet du vad, säger han och klappar Erik von Wahl på skuldran, — då låter vi den leva. Det är ju en av värdarna på stället, vi är bara gäster. Inte sant?

— Jovisst, naturligtvis, säger Erik von Wahl glatt, och så följer han arkitekten nedåt mot stranden.

— Det är trevligare där nere i sanden, fortsätter han. Förfärligt trevligt alltsammans, för resten. Så här med glada människor och gamla vänner. Ja, det vill säga, Nihléns har vi ju inte känt mer än ett par år, men du ... Det är riktigt roligt att träffa dig igen — ja, faktiskt. Mary tycker det också. Apropos, varför kommer du så sällan till oss numera? Om vintern menar jag. Man får ju aldrig mera se dig om man inte direkt bjuder dig. Och ser du, man kan inte ha så mycket bjudningar nu i de här tråkiga tiderna.

— Käre vän, säger Robert småleende, hur kan du tro att jag räknar på sådant. Nej nej, jag har varit oartig och det är mycket illa gjort av mig. Jag vet inte, det blir inte av, man har inte tid ...

— Precis, instämmer Erik von Wahl på sitt hjärtliga, kraftiga sätt. — Det är det, man har inte tid. Jag har ju inte precis något arbete, någon tjänst menar jag, och ändå har jag aldrig en ledig stund. Så där riktigt för mig själv. Det är det ena och det andra ... Men vet du vad, jag har en idé. Ska vi inte börja rida tillsammans i höst, vi som nu är här? Vi borde besluta det innan de där seglarna kommer, jag tycker

inte att många, att främmande — — Nåja,

jag menar bara att när det gäller ritt så måste man vara mycket nogräknad. Annars kan en hel säsong bli förstörd för en. Det hände mig — men, ja, vad tycker du om mitt förslag?

— Tack för din vänlighet, men för mitt vidkommande blir det nog ingenting. Du vet: en sjöman till häst, och så vidare.

— Hahaha. Men du är ju inte en sådan sjöman. Du kan ju tänka på saken.

Nu äro de nere på plagen igen.

— Vi trodde redan att ni blivit bergtagen, ropar Mary Wahl muntert mot Robert.

— Nå? frågar fru Dagny förhoppningsfullt. — Hur är det med seglarna?

— Bra, hoppas jag, men syns gör de nog inte, svarar arkitekten och lägger sig på sin gamla plats vid Mary Wahls sida.

— Haha, gnäggar Otto Nihlén förnöjt.

— Vad var det jag sade.

— Jaa, säger fru Dagny smått förtretad,

— jag trodde att »Mayflower» —

— Med en poet vid rodret, till på köpet. Nej vet du.

— Han för sin båt mycket bra, invänder Robert Wiesel sakligt.

— Javisst, tillfogar Erik von Wahl. — Man kan inte säga annat än det bästa om honom, i alla avseenden. Åtminstone såvitt jag känner honom, och Mary. En ovanligt trevlig pojke, artig och väl uppfostrad. Och så begåvad. Säger de ju alla.

— Han är söt, säger fru Dagny avgörande. — Jag tycker så förfärligt mycket om hans dikter. Därför blev jag också så glad över att få honom till granne i sommar.

— Hm, dikter —, mumlar ingenjören och dåsar långsamt bort igen.

Mary Wahl ligger alldeles stilla och betraktar en fiskmås som ständigt kretsar över plagen med glesa, avmätta vingslag. Envist som en sorg, en plågsam tanke. Av och an. Fram och tillbaka.

— Ser ni den där måsen, utbrister fru Dagny. — Det är bestämt densamma som följde oss hela vägen hit.

— Eller hans bror, föreslår ingenjören med slutna ögonlock.

— Nej nej, envisas fru Dagny. — Det är densamma, jag känner igen den. Det är precis som om den ville säga oss någonting.

— Den vill kanske viska i våra öron att aktierna faller, säger Otto Nihlén med gravlik stämma.

— Kan du inte vara tyst. Se nu, nu kommer den rakt mot oss. Den ser bara på oss.

— Tacka för det, infaller Erik von Wahl chevalereskt, — det är inte alla dagar en fiskmås ser två så vackra damer på en gång.

Nu kommer måsen dem så nära att de kunna varsna den döda, stirrande blicken.

Dagny Nihlén ryser till mitt i solskenet.

— Hu, säger hon. — Jag har läst någonstans att drunknade sjömäns själar tar sin bostad i havsfåglarna.

— Ja, säger Mary sakta, — vem vet, vem vet?

— Fnoskeri! muttrar Otto Nihlén.

Robert Wiesel vänder sig till fru Dagny.

— Jag skall säga er var ni bland annat kan ha läst det där om sjömanssjälarna. Det är i Mayflower-ynglingens andra diktsamling. Det borde ni ju egentligen veta bättre än jag.

— Alldeles riktigt. Tänk att jag kan vara så glömsk. Hur var det igen? Från stad till stad — Nej, hur var det, Mary?

Robert Wiesel lyssnar spänt. Han ensam märker att Mary tvekar en sekund innan hon svarar:

Från hamn till hamn går skeppens färd —
min vinge får aldrig ro.
Min brinnande längtan söker den värld
där de saligas andar bo —

Fru Dagny nickar.

— Ja ja, nu minns jag. Så där börjar sista versen — eller skall man säga strofen? Det är en förfärligt vacker dikt. Jag undrar hur det känns och hur det går till när man författar poesi.

Ingenjören fnyser till.

— Hur det går till? Jo, det kan jag säga dig, fast jag gudskelov aldrig har skrivit så mycket som ett grötrim. Man tager ett hål och gjuter däromkring några fraser.

Robert Wiesel skrattar.

— Du har visst ganska rätt, på sätt och vis.

— Naturligtvis har jag rätt, fortsätter ingenjören. — Jag kom en kväll att titta i den där diktsamlingen — eller kanske i någon annan, men av honom var den i alla fall. Dagny hade lämnat den på nattduksbordet. Jag läste bara ett par sidor, men det var alldeles nog. Han talar där på ett ställe om att man bör »sova med vapnen i hand i livets Teutoburgerskog», eller någonting i den stilen. Men vad är nu det för slag. Livets Teutoburgerskog? Jag bara frågar.

— Tja, säger Erik von Wahl något osäkert. — Men kritiken —

— Tidningsmurvlarna. De är goda vänner med författarna och så lurar de tillsammans allmänheten att köpa. Det är kejsarens nya kläder, från början till slut.

— Det har jag verkligen aldrig kommit att tänka på, utbrister Erik von Wahl intresserad. — Kanske det faktiskt — Men det är ju ett oförskämt skoj. Att totalt lura alla andra ...

— Världen vill bedragas, konstaterar Otto Nihlén. — I Amerika kommer man ganska snart underfund med hela humbugen, där drivs det som storindustri. Här hemma hos oss är det väl ännu inte riktigt organiserat och konsekvent genomfört.

— Hm, säger Robert Wiesel och rättar på pincenezen.

— Ja, faktiskt, säger Erik von Wahl ivrigt, — ju mer jag tänker på det. Jag tyckte också själv att där fanns många svaga punkter i hans dikter. Som till exempel det där: Min brinnande längtan ... och så vidare. Det är ju ett bra ordinärt och slitet uttryck.

Han ser sig omkring för att finna understöd på något håll.

— Allt beror på hur man säger det, invänder Mary. — Det finns tonfall som gör gammalt nytt. Och han har dem.

Robert Wiesel böjer långsamt huvudet tillbaka mot dynan.

Ja, tänker han, nu vet jag det. Hon älskar honom.

— Jaså, han har läst upp den för dig, Mary? frågar fru Dagny litet vasst. Ty aldrig har Mayflower-ynglingen läst upp några dikter för henne, fastän han är hennes sommargranne och hon visat honom så stor vänlighet.

— Ja, svarar Mary kort.

— Ska vi inte småningom lämna pojken i fred? föreslår Otto Nihlén. — Han är förresten mycket bra, fast jag inte förstår mig på hans versmakeri.

Robert Wiesel trycker huvudet hårdare, hårdare, hårdare mot sidenkudden och har bara en tanke: hon älskar honom.

Och minuterna fortsätta att droppa.

Herrarna röka cigarr. Herrarna brygga sig en whisky och borra ner sina glas i den mjuka sanden. Herrarna förklara att havsluften suger och att de börja längta efter mat. Damerna börja så småningom ta i tu med middagsbestyren. Erik von Wahl hjälper dem artigt att bygga en liten eldstad och samlar flitigt stickor och drivved uppe i skogsbrynet.

Fru Dagny rotar och bökar i motorbåtens salong. Sköna förråder, goda ingredienser komma i dagen och langas i land. Men med ens utbrister fru Dagny förtvivlad:

— Mjölken, grädden, det har vi glömt.

— Strunt i det, menar Erik von Wahl. — Det hör ju till saken att umbära det ena och det andra när man lever vildmarksliv.

Men fru Dagnys ömtåliga husmorsstolthet är inte tröstad med så litet.

— Tänk på seglarna! klagar hon. — De måste ju få en ordentlig kopp kaffe efter sina strapatser. Hur kunde jag vara så tanklös.

— Inte för jag tycker det är så farligt, säger ingenjören, — men om det går din ära för när att vi blir utan kaffegrädde och att alla får dricka öl till maten, så kan vi ju göra en tur med motorbåten och köpa mjölk på den där bebodda ön som vi sist for förbi.

— Men tänk om de inte har kor, invänder Erik Wahl. — Jag har hört att de håller getter, som de tar med sig i sina skötbåtar när de gör långfärder ut på havet.

— Äsch, jag såg själv en hel del kor i vassen. Och det är ingen världsomsegling, Dagny och jag gör den

turen på en halv timme. Under tiden sköter fru Mary om elden och ser till att vattnet kokar när vi kommer tillbaka. Erik och Robert håller er sällskap. Är det inte bra på det sättet?

Jo, alla tycka att det är bra. Till en början. Men så slår det Erik Wahl att det är ovänligt att låta värdfolket ensamma göra den där mjölkresan. Han erbjuder sig att följa med. Han tvekar inte ett ögonblick att lämna sin hustru på tu man hand med Robert Wiesel. Han känner dem. Och ingen som känner Robert Wiesel kan hysa skuggan av ett tvivel ... Och Mary är höjd över varje misstanke.

Mary gillar planen. Robert Wiesel säger ingenting, men med ett stilla småleende konstaterar han att hans hjärta bultar hårt.

De tre resenärerna gå ombord på motorbåten. De ropa några skämtsamma avskedshälsningar. Exeunt.

Elden brinner stilla men ihärdigt i den lilla eldstaden. Sydvästen sveper genom kronorna.

Robert Wiesel sluter ögonen.

Nu är allt det andra borta, allt det främmande. Bara solen och vinden äro kvar, bara havet och sanden, de som varit, äro och skola förbliva. Från evighet till evighet. Och så hon.

Mary Wahl har lagt sig på bara marken bredvid eldstaden. Hon har ju ingenting annat att göra än vänta. Och hon väntar.

Arkitekten söker sig en plats helt nära henne. Han griper ett bruntorkat vasstrå och ritar hieroglyfer i sanden. De underliga tecknen betyda: Nu vet jag det, nu vet jag det. Hon älskar honom och hon väntar på att han skall komma och ta henne i besittning. Prinsessan och hela hennes rike, för den här gången är det inte fråga om någonting halvt. Det är lika säkert som att solen där håller på att gå ner och att vi alla en gång dö måste.

Han ser på hennes vita nacke, han ser på hennes villrådiga händer som sila sanden mellan fingrarna. Glad är hon ändå inte, tänker han, och den tanken lindrar och svalkar.

— Ni är så tyst, Robert, säger Mary om en stund. — Vad har ni för er?

— Jag sitter bara och lyssnar till era tankar.

— Åå — säger Mary tvivlande.

— Tror ni inte jag kan det? Och ändå tycker jag mig ha gett er så många bevis på den förmågan. Men det är ju sant, det är längesen nu.

— Javisst, det är förfärligt längesen. Jag trodde att den där — förmågan hade gått över ... gått förlorad menar jag. Som så mycket annat. Ni har varit som död och borta för mig de sista åren, Robert. Varför håller ni er undan?

— Jag vet inte, det har inte blivit av —

— Ånej, det är inte bara det, ni gömmer er med flit, man ser er aldrig någonstans. Kanske är det också mitt eget fel. Jag vet inte, allt blir så underligt med åren. Man kan inte hålla fast, på något sätt ...

— Ni har ju varit i London och sett en söndag på floden?

Mary nickar.

— Ja, ja, många gånger. Det är vackert.

Robert Wiesel bemödar sig att ge sina

ord en ironiskt högtidlig anstrykning.

— Ja, det är mycket vackert. Floden är uppfylld av alla slags båtar och i båtarna sitter unga kvinnor och män. Ibland flera i samma båt, men mest två och två. De har gett sig ut tidigt på morgonen för att vara tillsammans hela den långa, härliga söndagen. Och många av dem är lyckliga och glada åt varann och gömmer sig för nyfikna blickar under de mjuka gröna grenarna som hänger långt ut över floden. Där löper deras dag till slut utan att de själva förstår hur det kunnat gå så fort. Så finns där sådana som kanske inte blivit bjudna av den de helst ville, men som gått med i alla fall. Och under dagens lopp är det en och annan som tänker: det vore i alla fall bra roligt att komma över i den eller den båten, bara på en stund ... Och de hakar sig fast här och där, skämtar och pratar, men låter sig ändå driva med strömmen och stannar kvar i sin egen båt ända till slutet. Andra igen tänker: jag går över i en annan båt, vilken som helst, bara det kommer någon, som vill ta mig ombord. Och de ror och stakar sig hit och dit och låter slumpen råda. Men så finns där sådana som grips av en stor oro, och de tänker: hela min söndag är förspilld om jag inte kan komma över i just den båten. Hela min söndag. Och de ror med förtvivlans mod mot strömmen och söker och söker. Men snart är söndagen slut och kvällen är där och driver bort dem alla, de lyckliga och de sökande, de oroliga och de pockande, och för dem till den stora mörka staden ...

Det blir tyst en stund. Så säger Mary:

— Men ni sitter ju och diktar, Robert. Det har jag aldrig vetat att ni kunde.

Han bjuder till att höra förbi orden, men blir inte riktigt klok på hennes tonfall. Och modfälld låter han tråden glida bort.

— Mary, säger han efter en stund med förtvivlans djärvhet, — varför måste ni ständigt tänka på honom?

Mary rycker till en liten smula, men säger ingenting.

— Är det därför att han håller av er och är olycklig?

— Ja, svarar Mary sakta, — jag tror det.

— Det är inte mycket det, Mary. Hålla av er och bli olycklig, det kan vem som helst, det har — Nå ja. Jag menar att han är väl inte värre däran än att han kan skriva sig fri i ett dussin dikter. Herrar skalder är sådana. Nå, hur som helst, skriva gör han väl i båda fallen. Men tro mig, Mary, det blir mycket flere och mycket vackrare dikter, om han får sitta ensam i sin båt och längta. I varje fall dör man inte av det: ja, man kan utbilda sig till en riktig mästare i single-scull.

Robert Wiesel får intet svar.

— Och ser ni, fortfar han med ökad iver, — så är han så förfärligt ung. Och de unga, Mary, det vet ni nog: det är en annan ras än vi, ett grymt och skoningslöst släkte. Det kan roa dem att avlägga besök hos oss, att göra ett strandhugg — men bara för att sedan kunna återvända till de sina med troféer och segrar att skryta med — högt eller tyst för sig själva, det kommer an på. Och det skall ni aldrig glömma, Mary: i deras ögon är ni gammal. Det är löjligt men det är fullkomligt sant.

Med en röst som kunde vara fastare säger Mary:

— Han är inte sådan.

— Jag vet vad ni vill säga. Han är klok och vek, hans ögon ser snabbt och kanske nog så djupt. De är visst

också vackra, hans ögon. Men han är ju så förfärligt ung. Och de unga har en sådan rasande aptit på livet, på gott och mindre gott, de är ännu ett slags allätare — ja, ni får inte bli ond på mig för det ordet, men jag försäkrar er, en ung man med friska sinnen —

Tänk på det, Mary. Jag ber er.

En gång i livet kan en människa ha råd att kasta bort sig, men inte fler.

Mary stöder huvudet i handen och ser tigande bort mot horisonten.

Robert Wiesel anar sig till riktningen av hennes blick, och skyndar att hugga in som om han inte ville unna henne ens denna tillflyktsort.

— Ni gör som alla dåraktiga människor, Mary. Ni stirrar bort mot den där linjen, där himmel och hav möts — varken mer eller mindre. Men därifrån kommer ingen hjälp. Där kan vi inte gömma oss. Sök inga vingar för att bliva ytterst i havet, för det är här på stranden vi måste leva.

Nu vänder sig Mary om och ser på honom. Hans hjärta blir överfullt och han gruvar sig vid tanken på att han kanske får se tårar sippra fram, att han skall få se just det han så ihärdigt strävat till. Men Mary talar lugn och stilla:

— Om man kunde gå in i skogen där och komma ut på andra sidan till en annan strand och börja om allting från början —

— Nu vill ni sätta skogen i stället för horisonten, men Rhodos är här, det är här vi ska göra våra små hopp till någon okänds förnöjelse. Det var förresten ännu en sak jag ville fråga er: Är ni så säker på att det är honom, just honom själv ni — håller av. Är han inte snarare ett sändebud, ungdomens extraordinära och högt befullmäktigade sändebud? En tillfällets sammanfattning av allt det som inte är hem, vardag, det alltför välbekanta?

Mary skakar på huvudet.

— Det vet jag inte. Jag vet bara en sak — Säg, Robert, vill ni lova mig att vad jag än gör och hur det än går med mig, så kommer ni alltid att förbli min vän?

— Om ni bad mig om motsatsen så kunde jag inte lova det, alltså ...

— Tack. Men ni säger det som om det vore ett hårt straff ni blivit dömd till. Är det så orätt, är det så alltför djärvt att en gång i livet önska sig en stor lycka?

— Ånej. Önska sig får man nog, och uppfyllelsen kommer förr eller senare — på sitt sätt. Jag skall ge er ett exempel. För tio, femton år sen tänkte jag ibland: Att sitta vid havet, ensam med henne. Det vore det högsta. Det når jag aldrig. Och ser ni nu: sitter jag kanske inte vid er sida, har jag inte havet och ensamheten runt omkring? Där ser ni hur livet uppfyller våra hetaste önskningar.

Hon gör en åtbörd som för att fatta hans hand, men hejdar sig på halva vägen.

— Robert, säger hon, och hennes tonfall bränner och svalkar på samma gång. — Ni är så bitter. Jag trodde att ni för länge sen — Det gör mig så förfärligt ont.

— Det var inte meningen med mitt exempel.

— Har ni då aldrig varit riktigt lycklig? Vill ni inte säga mig det?

— Jo, jag har varit mycket lycklig. En gång.

Hon nickar.

— Ser ni, jag visste väl det. Ingen blir alldeles lottlös.

Och plötsligt småler hon.

— Det är en sådan underlig dag. Här sitter vi och säger varandra saker som — som man inte brukar —

— Det var visst mitt fel. Var det mycket illa gjort av mig?

— Nej, nej. Ni får så gärna. Jag tycker det är en evighet sen jag sist talade med en människa, utom — Ja, det är verkligen sant, han är inte som alla de andra. Men vill ni inte säga mig hur det var den gången. Jag tycker jag kan be om det, jag har ju aldrig själv erfarit vad det vill säga att vara mycket lycklig.

Robert Wiesel sitter där och skriver flitigt i sanden, en skrift som han genast sopar igen.

— Det var så, säger han, jag var sexton år gammal och gick en vinterafton hem från skridskoklubben med en liten flicka. Ingendera sade någonting, men plötsligt stannade vi, såg på varann och tog varandras händer. Över oss stod himmeln full av underbara stjärnor: jag har senare sett Södra korset, men det var ett intet mot vad Norra hamnen den kvällen bjöd på. Omkring oss lyste isfältet vitt med tusen otrampade vägar åt alla, alla håll, och borta i staden brann det strålande festljus i ändlösa rader. Helt nära oss reste sig mot natthimmeln ett hemlighetsfullt skepp med tackel och tåg, den flygande holländarens eller lyckans eller gud vet vems farkost, som rymde allt mystiskt och skrämmande vackert en sexton års pojke vet. Och i mina öron ljöd där en sällsamt härlig musik medan vi stod där och höll varandras händer. Det var lyckan i mitt liv, och större har ingen känt.

Ja, Mary, så var det. Det hemlighetsfulla skeppet var en infrusen potatisskuta, musiken exekverades av några blåfrusna hornmusikanter i ett dragigt skjul därborta på isen. Men flickan var ni.

Mary ser upp på honom med ögon som långsamt fyllas av tårar.

Men han har ännu inte slutat.

— Människan är ett ganska konstigt kreatur — eller är det kanske bara jag, jag vet inte. Men sanningen är: Jag har sett många garanterat natursköna platser, jag har sett Greklands skulptur och Italiens måleri och jag har läst en god del av denna världens bästa böcker. Och ändå vet jag att om jag fick ta med mig bara ett minne härifrån, så blev det nog Norra hamnens is, potatisskutan och den blåfrusna musiken ...

Mary reser sig halvt. Hennes hand darrar, hennes ansikte är blekt av ett stort medlidande.

Hon vill av sitt överflöd skänka honom en skärv. Hon vill att han dock skall bära med sig minnet av en kyss. Men han stiger hastigt upp som för att undfly en stor fara.

— Nej, nej, säger han, inte det. Inte barmhärtighet.

Han går bort till eldstaden och böjer sig ned över den.

— Elden håller visst på att slockna, säger han och späder på med kviststumpar och näverflagor. Nu hör man redan motorbåtens knattrande närma sig och växa.

Mary tar några steg emot honom.

— Det är ju ingen tröst, säger hon, men det skall ni komma ihåg, Robert: jag har inte varit lyckligare än ni.

Robert Wiesel försöker småle.

— Se på våra spår här i sanden, säger han. — Där är märken efter er fot och min och Eriks och de andras, huller om buller, kors och tvärs. Snart kommer det flere till, poetens och hans vänners, och det blir än mer förvirrat. Men i morgon finns ingenting kvar, utom solen och havet, vinden och sanden. Det är ju i alla fall ett slags tröst.

Och ni skall inte tycka synd om mig, framför allt inte det. Det värker några år till, men en gång, förr eller senare, när ni andra sitter där tomhänta och med bitterhet tänker att det inte var så förfärligt roligt i den andra båten, då har jag kvar den oförytterliga vissheten att lyckan finns, att min lycka fanns, stor och hel, fast jag aldrig fick ta den i min hand. Och då är jag rikare än någon av er andra ...

De tiga båda.

Och nu kommer allt som det bör och skall. Motorbåten, kaffegrädden, »Mayflower» och skaldeynglingen.

Skymningen faller.

ZOJA

— Nej! sade Zoja häftigt, men i samma ögonblick slog det henne att Meerwolff kanske inte alls framställt sin fråga i ord. Kanske hade den bara sipprat fram med den envisa blicken ur hans halvmånformiga, underligt färglösa ögonspringor? Kanske hade hon bara, som så ofta på sista tiden, tyckt sig höra hans intensiva tankar, där de likt outtröttliga mullvadar arbetade i hans runda, kortklippta huvud? Möjligt, men lika gott! Gentemot Meerwolff var ett nej under alla förhållanden på sin plats.

— Vi kommer att sälja min kappa, fortfor hon i lugnare samtalston, — det är en avgjord sak, och om avgjorda saker lönar det sig inte att tala. Förstår ni det, Nikolai Karlovitsch, jag vill inte höra ett ord mer om ... om kappan.

Meerwolff teg. I situationer som denna hade han något av påskjutna sjöfåglars sätt att hastigt dyka ner, och hans tystnad bredde sig som ett blickstilla vatten över det som försiggick i hans inre. Det var omöjligt att förutse var han skulle komma att dyka upp igen — det kunde vara långt från utgångspunkten, men man anade ett samband mellan de båda punkterna, också när man inte kunde följa den dolda vägen.

Långsamt gingo de Kungsgatan fram, och deras steg utgjorde för ögonblicket det enda tecknet till liv i småstadseftermiddagens obrutna stillhet. Deras klackar smällde taktmässigt mot den kullriga stenläggningen. Zoja lyssnade tankspritt till detta ljud: knack, Meerwolff! — knack, hon själv. Det enerverade henne starkt, och hon kände plötsligt hur ömma hennes fötter blivit av den långa promenaden. Över huvud taget, det var ju ingen promenad, det var ett evigt stapplande över stenklot som blivit nergrävda bara till hälften, enkom för att vålla henne förtret. Emellertid voro trottoarerna likadana, så det lönade sig inte att tänka på dem.

Knack, Meerwolff! — Knack, Zoja!

Utan framgång försökte Zoja dra sig till minnes hur många par skor hon redan hunnit nöta ut på dessa gator. Fyra månader hade hon trampat dem.

Fyra månader av en människas liv, fyra månaders hård landsflykt — det är mycket, i synnerhet när man inte vet hur många man har kvar.

Dock, det var ju inte det. Skorna skulle hon tänka på, skorna. Hon hade det sista användbara paret på sig. Naturligtvis, sälbisamkappan. Det var hög tid.

Nu stannade Zoja helt oförmodat. Det är här, sade hon, här bor han. Meerwolff såg upp, ärligt oförstående för en gångs skull. Zoja gjorde en otålig åtbörd i riktning mot skylten, som djärvt sköt ut över trottoaren för att med livligt bildspråk hejda gatuvandrarens färd och fånga hans uppmärksamhet. En soffa i pionernas fylliga färg, en gul etagère, två ärtgröna stolar, allt detta hemtrevligt grupperat kring ett divanbord. Därunder ett par ord. »Gamla antikhandeln» läste Meerwolff, men förstod ännu inte riktigt. Det är han som skall köpa min kappa, fortfor Zoja i lidelsefritt upplysande ton — Meerwolff själv kunde inte ha sagt det mer opersonligt sakligt. — Vi har skickat bud till honom, han är intresserad och kommer i dag eller i morgon för att se på den. Det är mycket möjligt att han som bäst håller på med värderingen.

— Jaså, sade Meerwolff.

— Jag hoppas alltsamman är undanstökat när jag kommer hem.

— Javisst ja, sade Meerwolff. Det lät menlöst, nästan enfaldigt.

Zoja följde en ingivelse, gick upp på trottoaren och tittade in genom butikens skyltfönster. Det var egentligen ett vanligt fönster i ett nytt bostadshus, satt därför ganska högt. Zoja hävde sig upp på tå, stödde händerna mot en prydande list och kikade in som en skolflicka i ett konditori. Utan brådska kom Meerwolff och ställde sig snett bakom henne; det var den position han helst intog gentemot människorna. Hans längd tillät honom att bekvämt se över hennes skuldra.

En sprucken fiol bjöd »Gamla antikhandeln» på, ett par lappade, men annars i ganska gott stånd varande smorlädersstövlar, en harmonika, ett par höga mässingsljusstakar, fotografiramar av leverbrunt papiermaché. Inne i rummet skymtade massor av möbler, plyschemmor, biedermeierstolar, en gustaviansk chiffonjé, en åttitalstrymå i nattsvart ebenholts med märkliga utsirningar. Kraftfulla piedestaler uppburo tomma luften, två wienerstolar ropade med gapande hål i rottingssitsen efter de försvunna länkarna i syskonkretsen, en skamfilad matsalsskänk i imiterad valnöt ruvade dyster över tomheten i sitt inre.

En möblernas nattasyl, en samlingsplats för urspårade husgerådssaker. Men inte nog med det; tvärsigenom rummet löpte en mässingsstång, som uppbar ett otal klädesplagg, närmare bestämt begagnade kläder, hängare vid hängare.

— Här alltså, sade Zoja, men Meerwolff teg. Hon hade förbjudit honom att tala om kappan, han var mycket läraktig och talade således inte om kappan. Zoja väntade ett ögonblick, uppfylld av livlig förtrytelse. Han gav inte ens replik, hon måste själv göra språnget över pausen.

— Tror ni jag tar det så tungt? sade hon och betraktade honom med utmanande trots. — Nej, svara inte, jag vet i alla fall att ni gör det, men ni misstar er, Nikolai Karlovitsch. Det är den naturligaste sak i världen. Pappa sålde sin bäverpäls i vintras, mamma sålde sin krimskinnskappa i våras, kort förrän vi flyttade hit — varför skulle jag ensam gå omkring och ståta? Jurij har ingenting mer att sälja, alltså är det min tur. Det är min skyldighet, och jag drar mig aldrig för att uppfylla mina verkliga skyldigheter. För resten är det ingen stor uppoffring för mig. Ingen människa behöver en sälbisamkappa, man kan reda sig med en ulster. Jag har en grå ulster och jag kommer att reda mig alldeles utmärkt.

— Ni gör rätt i att hålla modet uppe, Zoja Ivanovna, sade Meerwolff hövligt.

Den tidigt sjunkande höstsolen stod nu med ett regn av gyllene strålar snett in i rummet. Mycket tydligt, tydligare än nyss kunde Zoja urskilja vart föremål i butikrummet. Där skall den hänga, sade hon med blicken fäst på ett bart stycke av mässingsstången, där det levde och gnistrade av ljus. Hon vände sig hastigt

om.

— Det är löjligt! brusade hon ut mot Meerwolff med ett nästan fientligt tonfall. — Tror ni man sörjer en kappa? Tror ni jag inte har oersättligare saker att sörja, om jag absolut vill sörja.

Hon sträckte fram sina obehandskade händer så att de nästan snuddade vid Meerwolffs ansikte. De voro inte vita, dessa händer, de hade samma varma elfenbenston som hennes hy. Meerwolff frågade sig om han över huvud taget någonsin sett ett par vackrare kvinnohänder.

— Här, sade Zoja och pekade på vänstra handens ringfinger, — här bar jag förr en orientalisk pärla, stor som ett smultron, och här — hon räckte fram högra handens långfinger — här hade jag en smaragd med en bård av små briljanter, ni vet inte —

Meerwolff nickade. Pärlan hade han aldrig hunnit se, den hade gått sin ödesbestämda väg innan han gjort familjen Schekarasins bekantskap. Men smaragden mindes han mycket väl från Helsingforstiden, mindes den lysande gröna färgklicken mot hennes guldbruna hud. Han vågade inte annat än tiga.

De hade åter satt sig i rörelse. Lovar ni att lägga ner en riktigt vacker krans på min grav, Nikolai Karlovitsch? sade Zoja plötsligt. Det kan jag inte lova, svarade Meerwolff lugnt, — jag har inga utsikter att leva femti år till som ni. Å, sade Zoja, ni behöver säkert inte vänta länge. När vi sålt allt vad vi äger, måste vi ju dö. Åtminstone jag. Men det skall vara levande blommor, Nikolai Karlovitsch, helst orkidéer. Meerwolff mumlade någonting ohörbart. För resten brydde sig Zoja inte om att försöka dechiffrera hans svar. Hon lät sina armar hänga vårdslöst och slappt; huvudet höll hon en smula bakåtlutat för att hela hennes ansikte skulle nås av aftonens sista solstrålar. Det var som om hon förgäves sökt dricka sig otörstig ur denna sinande källa. Genom spjälstaket och portar kastade hon flyktiga blickar över de många små trädgårdarna. Astrar och ringblommor lyste där, de sista trogna kring sommarens döende majestät.

Meerwolff gick bredvid henne med sänkt blick. Det var visst någon ovanligt seg tanke han ältade, eftersom han inte lade märke till Zojas spefulla, granskande ögonkast, som ett par gånger beströko honom från huvud till fot.

Hans allvarliga uppsyn, hans korrekta klädsel, hela hans självgoda avmätthet började åter irritera Zoja. Hon greps av en häftig lust att begå någon opassande handling som måste störa honom i hans ränksmidande grubblerier och chockera hans utpräglade sinne för den yttre formen. Sökande såg hon sig omkring, och snart var ingivelsen där. I ett öppet fönster upptäckte hon en gloxinia med fyra eller fem tegelröda blommor. Hastigt stack hon in handen genom fönstret och bröt den vackraste blomman. Hennes hjärta klappade snabbt, men inifrån rummet hördes intet ljud. Också på Meerwolff var effekten ringa, han såg visserligen upp, men ogillandet kom mycket litet till synes. Där gick hon alltså med den orättfångna blomman i sin hand. Ett ögonblick tänkte hon fästa den på sig, men hur det var hade hon ändå inte lust. Än mindre roade det henne att ge den åt Meerwolff. Obeslutsamt tvinnade hon stjälken mellan fingrarna; efter en stund lät hon blomman falla till marken. Meerwolff tycktes inte lägga märke till det.

— Går ni och räknar gatstenarna? sade Zoja hånfullt för att ge sin förargelse luft.

Meerwolff vände blicken mot henne.

— Hur kommer ni på den tanken, Zoja Ivanovna?

— Helt enkelt därför att det ser så ut. Och dessutom vet man ju att räknandet är er favoritsysselsättning. När ni inte längre har Riksbankens böcker att räkna i, så får ni väl nöja er med surrogat. För räkna måste ni, Nikolai Karlovitsch, det kan ni inte förneka. Fågeln sjunger, Meerwolff räknar, det är fågeln och Meerwolff födda till.

Meerwolff betraktade henne lugnt.

— Alldeles riktigt, sade han med omisskännlig stolthet. Sedan kom det betydligt mindre säkert: — Jag går här och räknar och försöker lösa ett problem. En uppgift som utan överdrift kan kallas svårlöst. Tag inte illa upp, Zoja Ivanovna, men det var verkligen er familjs problem jag grubblade över. Missförstå mig inte, under andra förhållanden kunde det ju inte falla mig in att på något sätt ..., men bland skeppsbrutna i samma båt måste det ju vara tillåtet att utbyta råd. Det är särskilt en omständighet jag ofta tänkt tala med er far om ... jag har förgäves väntat på ett lägligt tillfälle —

Han utsände en rekognoscerande blick, men kunde ingenting upptäcka i Zojas sollysta ansikte, ingenting annat än ett slags återsken av ögonblickets kroppsliga välbefinnande.

— Saken är den, fortfor han trevande, — att det uppriktigt sagt förefaller mig mindre välbetänkt i en situation som er ... som vår ... att hålla sig med tre tjänare. Inte sant, en familj på fyra fullvuxna personer kan — borde kunna reda sig med låt oss säga en tjänare. Ni får inte bli ond på mig, Zoja Ivanovna, det är ett råd i verklig välmening. Jag hade tänkt att ni kanske skulle göra ert inflytande gällande —

Zoja stannade och gav honom en blick av yttersta förvåning och livlig ovilja.

— Ni menar att vi skulle avskeda Matrjona som har varit min amma? Eller Marfa som har varit kokerska hos oss i aderton års tid? Eller Annuschka som mamma tog hand om när hon var fem år gammal och som vi lovade sörja för? Jaså, det menar ni. Vart tycker ni de skulle ta vägen? Jag bara frågar. Och vem skulle göra deras sysslor? Kanske ni, Nikolai Karlovitsch?

Några ögonblick stodo de där och betraktade varann under tystnad. Så ryckte Meerwolff lätt på axlarna och sade i annan ton:

— Naturligtvis, ni har rätt. Det var bara en förflugen tanke från min sida.

Han lät sin spatserkäpp beskriva några halvcirklar och visslade sakta en dansmelodi. Hans uppträdande var Zoja mera misshagligt än någonsin förr, hennes ögonbryn tätnade till ett hotfullt streck. Förlåt, sade han med ens och avbröt visslandet mitt i ett smältande glissando.

Nu togo de av från Kungsgatan och närmade sig gränden, där familjen Schekarasin efter sina många irrfärder funnit en fristad. Vägen skuggades av lönnar och lindar som överlevat en räcka av furstar och denna världens väldigheter. Allt mindre blevo husen, och de förnämliga zinkplåtstaken gåvo vika för mörkröda tegelpannor; ödmjukt lågt över marken sutto de små fönsterrutorna, gröna som djuphavsvatten.

Zoja hade ökat farten, det var som hennes tid helt plötsligt blivit mycket dyrbar. Till Meerwolff slängde hon då och då ett par vresiga ord, ungefär som man kastar en sten för att hålla en hundracka på avstånd. Hans försiktiga tystnad och hans undfallande min voro honom till ringa nytta. Det behövdes bara att han lyfte på hatten för två mötande herrar, strax föll Zoja över honom: Människorna här tycks intressera er, ni gör allt flere bekantskaper. — Borgmästaren och ordföranden i hyresnämnden, upplyste Meerwolff som till självförsvar. — Nyttiga relationer mumlade Zoja halvhögt.

— Vet ni av att jag avskyr er, Nikolai Karlovitsch, utbrast hon plötsligt. — Det var ni som övertalade pappa att flytta hit, utan er hade han aldrig hittat på någonting så vansinnigt.

— Ni gör mig mycket orätt, sade Meerwolff allvarsamt. — Situationen hade utvecklat sig på ett sådant sätt, att en flyttning från Helsingfors faktiskt visade sig vara enda utvägen. Era föräldrar insåg det fullständigt, och de har många gånger förklarat sig tacksamma för att jag skaffade er lokal här. Det var inte alldeles lätt, jag försäkrar, det var det verkligen inte.

De voro framme vid Zojas hus. Vill ni inte stiga in och dricka te med oss? föreslog Zoja, världsdam i varje tum. Meerwolff avböjde. Han hade tillbragt hela förmiddagen hos Schekarasins och tyckte det kunde vara nog för denna gång.

Zoja räckte honom handen och vände sig om för att gå.

— Era böcker, ropade Meerwolff. — Ni ville ju låna ny lektyr.

— Tack, sade Zoja och tog emot bokpaketet som Meerwolff troget burit på för hennes räkning.

Så gick hon in mellan de gamla porthalvorna, som på ett underligt tungsint vis hängde snett på sina rostiga hakar.

Verkliga statsrådet Ivan Arkadievitsch Schekarasin hade nu hunnit till fjärde och sista sidan av sin tidning. Han konstaterade det med djupt beklagande, ty när han nått sista raden i sista spalten, återstod för honom egentligen ingenting annat än att tillbringa ett dygn i otålig väntan på nästa nummer av den lilla tidningen, där de ryska flyktingarna borta i Helsingfors gåvo vältaliga uttryck åt sina stämningar och förhoppningar. Med en viss framgång bjöd han till att njuta denna sista sida — av en näsduks storlek — så som gammalt folk lär barn att handskas med en påse konfekt. Efter varje notis, efter vart telegram gjorde han ett uppehåll för eftertanke, kombinerade, drog slutsatser. Härunder vaggade hans smala, toppiga huvud som en tung blomma på en alltför vek stjälk; det föreföll att sitta vårdslöst fäst vid bålen, liksom ock de långa, slängiga armarna, men tid efter annan gav han sin överkropp en liten knyck, som tycktes bringa allt på rätt igen. Hans hårbevuxna hand med de avsmalnande fingertopparna tvinnade mekaniskt de glesa skäggvirvlarna i hans bengula tataransikte. En guldbågad pincenez satt fastklämd halvvägs på hans långa, låga näsa, strax ovanom knölen som gav hans profil en viss likhet med Dantes; under läsningen doldes hans blick fullständigt av de tunga ögonlocken, men var gång han såg upp från bladet, vidgades över glasen två bruna springor av stark metallisk glans.

Klockan i rådhustornet slog åtta försynta, tveksamma slag, som om den endast motvilligt fullgjort sin plikt att underrätta människorna om tidens flykt, om en struken timme av deras livslängd. Schekarasin lät tidningen falla, ty nu var sista musten urkramad. Med ett tryck av foten satte han gungstolen i långsam rörelse och kastade en tankspridd egentligen intet seende blick över rummets tarvliga möbler och massorna av underbara prydnadsföremål. Nu är tidningen ledig, sade han till sin son, men från Jurij kom inget svar. Han böjde bara sitt vita ansikte med den blåa skäggbottnen djupare ner över schackbrädet.

Det var ett vanskligt, till synes omöjligt experiment som fyllde Jurijs liv sedan många veckor tillbaka. Han spelade schack med sig själv. Hans dagar förflöto vid schackbrädet, han tänkte schack och endast schack, och eftersom det inte roade familjens övriga medlemmar att tala om schack, hade han nästan upphört att tilltala dem. Riktade man frågor till honom, besvarade han dem bara när det föll sig lägligt och inte ingrep störande i hans grubbel. Han var besatt av drömmen om detta omöjliga — eller kanske dock icke omöjliga! —: att klyva sitt jag i två individer, som under lika förutsättningar, utan kunskap om varandras planer, kämpade om segern på det rutiga fältet. Han hade obestridligen nått mycket långt, till spännande fejder, till högintressanta kombinationer och dramatiska upplösningar, men det sista, det väsentliga fattades honom dock alltjämt: förmågan att avkoppla varje förbindelse mellan sitt Vita jag och sitt Svarta jag, så att intet av den enes planer kunde komma till den andres kännedom ... Jag uppnår det aldrig, sade sig Jurij i stunder då missmodet hos honom växte ut över sina vanliga mått; men det gavs också ögonblick då han tyckte sig komma det efterlängtade målet nära.

Det smärtade statsrådet att Jurij inte ville ta emot den erbjudna tidningen. Så hade det varit dagen förut och många andra dagar. Med Zoja var fallet detsamma; om hon nu varit hemma, hade också hon låtit bladet ligga orört. Inget tvivel var möjligt: de hade båda förlorat allt intresse för den gemensamma saken, för det

vita Rysslands kamp och förhoppningar. De trodde inte längre på seger och upprättelse, de resignerade i ett slags dov förtvivlan. De slöto sig inom sig själva, svepte sig i en osynlighetsmantel och sålde dyrt vart ord till andra.

En djup ovilja grep Schekarasin så snart han måste tänka på detta. Herregud, det var ju inte det att deras hopplöshet stötte honom, han hade själv i det närmaste förlorat tron på en lycklig räddning ur denna fruktansvärda virvelstorm som berövat dem allt, ja själva marken de stått på. Deras tystnad var det som kränkte honom, deras själviska inbundenhet, som reste en kylig mur mellan dem och honom. Tala ville han, tala med andra människor som slungats ut i samma fördömelse, diskutera möjligheterna, dissekera underrättelserna, kritisera vidtagna åtgärder, prisa de berömvärda, klandra de tveksamma och hudflänga de motspänstiga — men framför allt tala! Av sin hustru ansåg han sig inte kunna begära mycket i den vägen; det föreföll honom på något vis självfallet att Olga Jevgrafovnas hela intresse slukades av omsorgen om allt det ymniga, vissnande kött som dolde sig under hennes lösa morgonklänningar. Men barnen! Med dem borde det dock ha varit annorlunda.

Längtan och bitter saknad fyllde Schekarasin när han tänkte tillbaka på de två åren, då deras medel ännu tillåtit dem att vistas i Helsingfors. Där hade han aldrig behövt erfara denna ohyggliga ensamhetskänsla, där hade tystnaden aldrig ridit honom som en mara om natten eller om dagen satt sig vid hans sida nästan som en levande människa. Ett underbart intensivt liv hade man levat där borta i Societetshusets hall; tidningar och telegram från alla världens hörn, kurirer som kommit och rapportörer som rest. En trumeld av sensationella nyheter hade oavbrutet slagit ner över dem. Vart rykte, var chans, var seger, vart nederlag hade prövats och uttolkats av skolade hjärnor. Planer smiddes, intriger spunnos, minor och kontraminor exploderade var dag, och de händelselösa stunderna utfylldes av spänd förväntan på vad som skulle komma härnäst. Men mer än de yttre händelserna, mest av allt — det förstod Schekarasin nu — hade det dock betytt att man under alla dessa ändlösa samtal aldrig hunnit få den förkrossande känslan av ensamhet och isolering. Alla svarta tankar, som fötts av hårda politiska vindkast och de växande penningbekymren, hade dock ljusnat under medvetandet att man kunde få dela sina bekymmer med lika tänkande och lika förnimmande människor, att man var långt ifrån ensam om sin olycka, att denna hotellhall och hundra andra hotellhallar i alla Europas länder voro fulla av varelser som jublade och ledo var gång ens eget hjärta jublade eller led, och att många fina trådar löpte från den ena hallen till den andra.

Naufragium commune dulce est —

Här klipptes tråden av genom Zojas bullersamma inträde. Utan att bevärdiga fadern med en blick slog hon sig ner vid Jurijs bord och slet oskickligt upp paketet med Meerwolffs omsorgsfullt emballerade böcker.

Jurij såg upp och sträckte ut handen efter de tre romanerna.

— Meerwolffs? frågade han, meningslöst nog, i det han granskade titlarna. — Han tycks fortsätta på den narkotiska linjen. — Vad menar du? inföll Zoja med ett visst intresse. Å, svarade Jurij avvisande, jag jämför bara med hans tidigare lån. Edgar Allan Poe, E. T. A. Hoffmann, Huysmans, Oscar Wilde, Ewers, Claude Farrère, ser du inte att det är en linje? Zoja ryckte på axlarna. Jag har alltid tyckt om dem, sade hon kort.

Statsrådet hade uppfattat att samtalet rörde sig om Meerwolffs böcker. Han kastade sig med begärlighet över detta tillfälle att eventuellt få ett samtal i gång.

— Man måste verkligen säga att Meerwolff hade gott väderkorn. Han lämnade Petrograd i så god tid att han kunde få med sig allt, till och med sitt bibliotek.

—Lyckligtvis, sade Zoja och tände en cigarrett. — Utan hans böcker —

Hon fullföljde inte. Men Schekarasin började begärligt på nytt:

— Ja, han är slug, han är en man med näsa. Säkert har han kvar en massa pengar fast han inte vill medge det.

Zoja lät röken långsamt sila sig ut mellan hennes spetsade läppar. Hon kände sannerligen ingen lust att för hundrade gången diskutera Meerwolffs egenskaper. I stället förde ordet pengar hennes tankar i en annan fåra.

— Hur är det, har han varit här, den där karlen som skall köpa min kappa?

Jurij hade återgått till elfenbensfurstarnas stridsfält, av honom var inget svar att vänta. Statsrådet tog av sig pincenezen och torkade omsorgsfullt glasen med sin blåa sidennäsduk; ett säkert tecken på att någonting berört honom oangenämt.

— Nej, svarade han utan att göra sig någon synnerlig brådska, — mannen har inte varit här. Dagen var ju inte bestämd. I dag eller i morgon eller —

— Alltså i morgon, sade Zoja avgörande.

— Ju förr, dess hellre, tycker jag. Dessutom är det absolut nödvändigt, jag måste köpa mig ett par nya skor. Se bara på de här — stora hål och halva klacken borta.

Hon närmade sig faderns stol och sträckte fram ena foten.

Schekarasin lät pincenezen återta sin rätta plats och betraktade ett ögonblick Zojas sko. Hon hade onekligen överdrivit en smula, men i alla fall.

— Ja ja, sade han, naturligtvis. Men inte skor, Zoja, du borde köpa dig kängor i stället. Snart har vi vinter, då gör ett par kängor större nytta. Är det inte så?

En retorisk fråga, som han alls inte önskade något svar på. Han var nöjd med sig själv, med sin praktiska blick. Ändamålsenlighet — det är det man bör eftersträva. Men Zoja tänkte på kängorna i Kungsgatans skohandel och hennes blick blev än mer frånvarande.

Nu kom Matrjona med teköket. Jurij fick maka åt sig för att brickan skulle få plats. Schekarasin och Zoja satte sig på var sin sida om honom; med snabba, mjuka armrörelser serverade Zoja teet.

Det välbekanta klirrandet av skedar och glas förmådde omsider Olga Jevgrafovna att lämna sovrummet, där hon tillbragt sin dag med att göra ingenting — en konst som hon drivit till högsta fulländning. I den tätnande skymningen tömde familjen Schekarasin så småningom sitt tekök; de gamla talade, de unga tego. Allt var precis som det brukade vara.

När statsrådet rökt slut sin kvällscigarr, reste han sig obevekligen och tände de elektriska lågorna i taket. Zoja hatade detta ögonblick då det kalla, klara ljuset lät rummets fulhet springa fram ur mörkret som en fiende ur ett bakhåll. Med rynkade ögonbryn steg hon upp, mumlade ett nödtorftigt godnatt och försvann i sitt sovrum. En skrubb, föga annat och mer. Vid det låga fönstret hade hon ställt sin enda stol; där slog hon sig ner och stödde hakan mot händerna.

Sparsamt belyst av en avlägsen lykta låg gränden därutanför. Här hade ingen vandrare sin färd, ingen skugga skymtade, intet eko av fotsteg hördes. Tystnadens väg till ensamhetens land, tänkte Zoja med en rysning. Men hon fortfor att se ut, att låta sig sjunka likt en drunknande i den ödsliga tomheten.

Plötsligt tändes där ljus i ett fönster tvärsöver gatan. Zoja kunde se in i ett rum så lågt och litet som ett

dockskåp. En gammal kvinna hade kommit in och började bädda sin säng för natten. Hon var torftigt klädd och böjd av ålder, men över hennes rynkiga ansikte och de stela lemmarnas långsamma rörelser, över hela det lilla rummet med sina gamla, prudentligt uppställda möbler, sina vita, nystärkta gardiner och de tacksamt blommande krukväxterna bredde sig som en strålglans av lycka och obruten frid.

Det var inte första gången Zoja fick bevittna scenen. Men nyfiken, medlidsamt småleende och samtidigt gripen i sitt innersta satt hon också nu och såg in i denna främmande, avlägsna värld.

Familjen Schekarasin intog sin middag när den råkade bli färdig, vilket vanligen inträffade mellan klockan fem och klockan sju. Denna dag kunde Marfa emellertid redan före halv sex sprida den glada underrättelsen att hennes bemödanden krönts med framgång. Till följd härav måste Olga Jevgrafovna sätta sig till bords iförd morgonrock; hon hade ännu inte hunnit byta ut den mot en klänning.

Efter middagen sökte Zoja rätt på en av de Meerwolffska böckerna och gjorde det bekvämt för sig i ett soffhörn. Hon halvlåg med fötterna uppdragna under kjolen, och med den lediga handen strök hon sig oavbrutet över knäet. Av och an, utan uppehåll. Man kunde inte undgå att bli nervös om man såg på.

För den skull vände Jurij sina blickar utåt gårdsplanen med syrenhäcksslarvorna och de tre björkarna, som redan hunnit bli plundrade på mycket av sitt gula guld. Bakom dem tänjde sig en låg loftsbyggnad över hela tomtens bredd, och det var någonting hos den byggnaden som ofelbart kom Jurij att småle. Ett hederligt gammalt loft, något skröpligt av ålder och smått lutande mot sitt fall, men i allo aktningsvärt och ändamålsenligt. I dagar och veckor hade Jurij fått betrakta det innan han omsider av en lycklig slump råkat lägga märke till en intressant omständighet:

Helt nära varann sutto två svartmålade dörrar, två identiskt likadana dörrar som ledde till två identiskt likadana inrättningar för människors bekvämlighet. Den ena för herrskap, den andra för tjänare. De voro som sagt skenbarligen alldeles lika varann, men med goda ögon och säker iakttagelseförmåga kunde man dock från Jurijs plats upptäcka en högst märklig skillnad. Det förhöll sig nämligen så, att den ena dörren var försedd med en enkel hake, den andra däremot med ett lås vars nyckel hängde på en spik i dörrposten.

Jurij var uppfylld av beundran över detta fenomen. Hur sinnrikt hade inte den härskande kasten förstått att markera avståndet mellan sig och de behärskade! Genom nyckelns nedtagande, dess insättande i låset, dess uttagande och återupphängande, det vill säga genom en liten serie av överflödiga, enbart ceremoniella rörelser, eller — annorlunda uttryckt — genom självvalt onödigt uppoffrande av en viss tidsmängd hade man uppnått att befästa ett svalg mellan patricier och plebejer, mellan mandariner och kulis. Det tycktes Jurij att denna nyckel öppnade många dörrar, att den gav svaret på många frågor av största bärvidd. Han hade mycken glädje och ett rikt utbyte av att betrakta den.

Dock övergick han efter en stund till sitt schackspel.

Zoja fortfor att läsa och att stryka sitt knä. De svarta typerna marscherade förbi hennes öga i ändlöst tåg. Enformiga, fula krumelurer, maskinsats tryckt på dåligt papper — ja! — men de samlade sig, förtätades till bilder och syner, brinnande i exotisk prakt. En bild, en syn var där framom andra, som hon åter och åter lät stiga fram på nytt: den lilla annamitiska prinsessan, som på kvällen smyger sig till den uslaste av alla hamnstadens opiumhålor för att där på en smutsig brits bland opiumrökens violetta slingor återfinna drömmarna om sin härskarätts flydda glans. Vita barbarer tränga in och bryta tystnaden med sitt druckna skrål, fräcka främlingshänder vidröra henne, fara lystet prövande över hennes späda bröst; den lilla prinsessan hör dem inte, ser dem inte, känner dem inte. För hennes själ står hennes lands och hennes anors lysande forntid i okränkt härlighet, hennes sinne är fyllt till bräddarna av österlandets tidlösa, djupa ro och av dess tusenåriga skönhetsdrömmar.

— Zoja!

Rösten var Olga Jevgrafovnas. Tonfallet vittnade om brådska eller sinnesrörelse, det uppfattade statsrådet genast. Zoja däremot hade ingenting hört.

— Zoja!

Nu hördes rösten på närmare håll.

— Zoja, mitt barn, kom hit. Här är någon som söker dig.

Zoja spratt till.

— Vem då? sade hon med en hatfull tanke på den oskyldige Meerwolff.

Olga Jevgrafovna stod redan på vardagsrummets tröskel. Hennes ansikte bar vittne om bestörtning och hjälplöshet.

— Hur kan du begära att jag skall komma ihåg vad han heter. Jag har så svårt för namn, och deras namn i synnerhet. Karlen som vill köpa din kappa menar jag. Han står i köket.

— Min kappa, sade Zoja hastigt, — du vet ju var den hänger, mamma.

— Javisst, sade Olga Jevgrafovna tveksamt, — men jag tycker att du själv ... att du borde vara närvarande ...

— Nej, svarade Zoja bestämt, — det är alldeles onödigt och jag har ingen lust. Tag den och låt honom få den.

Schekarasin reste sig och tände en cigarrett. Han var utomordentligt pinsamt berörd av situationen. Genom den bläddriga fönsterrutan såg han ut på gatan, där som vanligt det stora intet utspelade sig.

— Det är obegripligt, utbrast han häftigt, — det är skandalöst och ofattbart att kommittén i Helsingfors inte mer delar ut några understöd. Jag kan inte tänka mig att deras medel verkligen är alldeles slut, det måste vara någon intrig.

Olga Jevgrafovna såg hjälpsökande från den ena till den andra.

— Ni kan väl inte fordra att jag — Jag är så opraktisk, det vet ni, han kommer att lura mig och vi får alla ångra oss efteråt.

Statsrådet trummade med fingrarna mot fönsterposten. Jurij flyttade en pjäs på schackbrädet. Knax! Ett avgörande steg var taget i offensiven mot Svart kung.

Zoja slog ihop boken och lade den ifrån sig. Hon såg mot fönstret som om hon sökt en avlägsen horisont.

Olga Jevgrafovna kom ytterligare ett steg närmare. Hennes ansikte var en hjärtskrämd jättebabys.

— Vi borde väl gemensamt diskutera — — Man måste fixera ett pris, ett högt pris så att det finns prutmån. Vad var det vi beslöt oss för när vi senast talade om saken?

Alla tego. Men nu hade Schekarasin kämpat sin inre kamp till slut. Han måste medge att för honom fanns ingen undanflykt. Det här var en viktigare angelägenhet än alla deras tidigare försäljningar, den fick inte lämnas åt slumpen. Utom denna kappa hade de ju knappast någonting av värde kvar. Onekligen, han måste själv — Med en häftigare knyck än vanligt bragte han huvudet och de slängande armarna i rätt läge och gick med hållning och värdighet genom rummet. Helt husfader, helt familjeförsörjare. Vacker, imponerande;

Soliman den präktiges turban hade anstått och prytt hans huvud.

Åtföljd av Olga Jevgrafovna försvann han i tamburen. Dörrar öppnades och slötos; från köket hördes upprörda kvinnoröster.

Zoja reste sig med ett slags beslutsamhet. Hon gick fram till Jurij och lade sin heta hand mot hans kind.

— Följ med mig ut, Jurij, jag vill gå en lång, lång väg. Gör det för min skull, Jurotschka!

Hon smekte hans hår. — Slutligen, sade han utan att se upp, när allt kommer omkring så är det ändå bara en kappa. Försök att ta det som en kappa och inte som en symbol.

— Nu går jag, Jurij, sade Zoja och närmade sig dörren.

Jurij steg upp. Han betraktade uppmärksamt schackbrädet och inpräglade i sitt minne pjäsernas ställning, för den händelse att någon under hans frånvaro skulle komma att rubba dem.

I grändens mynning stannade de och sågo sig omkring. Vartåt vill du gå? frågade Jurij vänligt. Obeslutsam stod Zoja där och betraktade prövande perspektivet. Uppåt gatan, nedåt gatan, långt, oändligt långt åt båda hållen. Små gula och bruna hus som strandvallar på ömse sidor om en knapperstensflod. Att vada i den floden —

— Jurij, sade hon i bevekande barnslig ton, ty hon fruktade hans grymma småleende, — jag tror att jag inte vill göra någon lång promenad. Jag vill ... jag vill helst gå på biografen.

Hon riskerade ett skyggt ögonkast och fick en uppmuntrande blick tillbaka. Bra, sade Jurij, alltså biografen.

En storstadsmässig båglampa visade dem vägen till en vit fasad, fullklistrad med brokiga reklamplakat. De råkade komma under en paus och hade god tid att se sig om.

En sorgsen ödslighet vilade över det stora, vitkalkade rummet. Framme på de billigaste bänkarna fnissade några skolbarn, på de medeldyra platserna vräkte sig ett halvt dussin svettdoftande, bullersamma sågarbetare med sina flickor och en ensam bondgubbe stirrade apatiskt ut i rymden. Av de dyra länstolarna voro mycket få upptagna. Betydande herrar sutto där, konsuler och stadsfullmäktige, utom all fråga; deras feta, rödblomstrande händer vilade fulla av trygghet på promenadkäpparnas silverkryckor.

Zoja och Jurij hade som vanligt köpt biljetter till länstolarna längst uppe i bakgrunden. Rakt över deras huvuden befann sig läktaren med maskinrummet; där uppifrån hördes stampningar, svordomar och kraftiga skrattsalvor; maskinisten och hans vänner drucko glättigt förbudslagens skål.

Zoja fattade genast situationen och hennes ögonbryn höjde sig i hotfulla bågar. Festligheter uppe i maskinistens bås betydde långa pauser och missöden i förevisningen, det visste hon av gammalt. Hon lät sina vassa klackar trumma en liten otålig virvel mot golvplankorna.

Vare sig man där uppe förstått påminnelsen eller inte, så begav det sig dock att föreställningen plötsligt började.

En amerikansk fars full av de omöjligaste upptåg. Människor klättrade uppför väggar och föllo ner från balkonger. Automobiler rusade i väg utan förare, båtar sjönko och en karl flög upp till månen ridande gränsle på en stol. När dessa äventyr upphörde hade Zoja skrattat högt ett par gånger.

Så blev det paus igen. Vaktmästaren öppnade dörren för att släppa in den väntande publiken, som befanns utgöras av två damer.

Det var ett omaka par, de båda nykomna, den ena lång, knotig, ful, den andra liten, ljus och ganska nätt. Till Zojas förvåning lyfte Jurij på hatten. Hon betraktade ånyo de två, och i detsamma förstod hon. Den lilla blonda var ju ingen annan än flickan från apoteket, Jurijs följeslagarinna under de månljusa augustinätterna, kanske också senare.

Den lilla blonda rodnade märkbart medan hon besvarade Jurijs hälsning. Med skälmsk kamratlighet tog hon sin väninnas arm, och under ivrigt småviskande sökte de sig en plats. Zoja kunde inte undgå att märka hurusom apoteksflickan styrde deras steg och valde deras plats med hänsyn till Jurijs och Zojas. Hon ville nog både se och ses, den lilla blonda.

Jenny Johansson hette hon, nu mindes Zoja namnet.

Jurijs ansikte uttryckte den mest fullständiga oberördhet. Inte en gång vände han ögonen åt flickans håll, fastän det tydligt framgick att hon tiggde om en blick. I stället ådrog hon sig en ihållande granskning från Zojas sida.

Det var sällan Zoja haft tillfälle att se Jenny Johansson på nära håll. Nu kom den långa pausen henne väl till pass.

Hon betraktade den lilla blonda så som

varje verklig kvinna betraktar sina naturliga fiender, de andra kvinnorna; dessutom var hon ju från början övertygad om att denna speciella kvinna i alla avseenden måste vara hennes bror ovärdig.

Med kläderna var hon ögonblickligen på det klara. Ingen detalj hade undgått henne. Hattens löjlighet, kappans fula linjer och kängornas klumpiga form stodo så tydligt inristade i hennes medvetande, att hon när som helst hade kunnat klä en mannekäng till en spegelbild av den stackars Jenny Johansson. Det övriga gav heller inte mycket huvudbry. Liten, fyllig figur, lemmarna avgjort för grova. I ett nätt, men ganska alldagligt ansikte sutto ett par stora, uppspärrade och oroligt vandrande ögon, klarblå; understödda av de mjuka läpparna vittnade de om nyfikenhet på livet, om ett okuvligt begär att uppoffra sig, att lida för den älskade, och om en liten blond sinnlighet.

Zoja lutade sig tätt till Jurijs öra.

— Är det verkligen möjligt att du älskar henne? viskade hon.

Jurij teg några ögonblick, så vände han på huvudet och mötte Zojas forskande blick med orubbat lugn.

— Nej, svarade han. — Men jag behöver henne.

— Å, sade Zoja, — ja, jag förstår.

Hon tyckte sig märka att Jurij ville säga någonting mer, protestera eller förklara — det var en hastig glimt över hans ansikte som tydde på det, men hur det var måste han ha ångrat sig. I detsamma blev det mörkt i salongen och en ny film rullades upp.

En detektivhistoria full av våldsamma effekter. Smått besviken följde Zoja nödtorftigt med de djärva brottslingarnas otroliga tilltag. Hon tyckte sig ha sett dem förr, här eller någon annanstans. Lönngången, mannen i riddarrustningen, juvelstölden, allt var det henne ledsamt välbekant. Men med ens trollades det fram på den vita duken en syn som kom hennes hjärta att krympa samman och slå snabba slag.

Detektiver jagade förbrytarna, en bil ansträngde sig att hinna upp en annan. Och nu var det inte längre orimliga saker som utspelades mellan målade kulissväggar, här såg sig Zoja plötsligt slungad rakt in i en

världsstads hjärta. Den enfaldiga filmintrigen drunknade i myllret av verkliga människor, tappades bort i de ändlösa gatuperspektiven som öppnade sig mellan mörka husmassors cyklopiska murar. Kyrkor, kaserner, teatrar skymtade förbi, hon rastade några ögonblick utanför en parkrestaurang med folkvimmel på terrasserna, brusade sedan åter fram längs avenyer med lyxbutiker, springbrunnar, hotell, monument. Storstaden själv kom henne till mötes, förkroppsligad i bilar, velocipeder, spårvagnar, autobusar, den slöt henne i sin famn, bedövade henne med sitt dån, berusade henne med sina dofter och utdunstningar. Hon lade sin hand på Jurijs arm och tryckte den hårt. Paris! viskade hon. Såg du Operan och Rue de la Paix? Jurij nickade tyst, men det var henne alldeles nog, hon visste nu att han kände detsamma som hon, tänkte detsamma, mindes detsamma, att hon och han, barnen av en annan jättestad, för ett ögonblick funnit vägen hem, sett allt sitt käraste i en flyktig hägring.

En kort vision, så var allt förbi. Filmens intrig krävde åter inomhusscener.

— Vänta, sade Jurij till svar på Zojas intensiva tanke, — kanske kommer det mer. Annars kan vi se alltsammans en gång till.

— Ja ja, sade Zoja lågt och kramade åter hans arm.

Men det skulle snart framgå att de i allo missräknat sig. Bilden började flimra mer och mer, ställvis var den så svårt skadad att man just ingenting kunde urskilja, och plötsligt var det förbi med alltihop. Filmen hade brustit.

Det blev ljust i salongen och samtidigt hördes stojet från maskinistens bås med ökad styrka. Zoja fylldes av onda aningar, som inom kort bekräftade sig. Ljus och mörker växlade i salongen med korta mellantider, ett par gånger skuttade korta bildstumpar över duken, utan begripligt sammanhang med det närmast föregående. Så småningom började publiken ge sitt missnöje till känna; ogillandet kulminerade i att en av de representativa stadsborna förgrymmad reste sig och, nämnande maskinisten vid namn, tillropade honom en sträng varning. Allt var emellertid förgäves. För publiken återstod ingenting annat än att resignera och gå sin väg.

Jenny Johansson gav Jurij en snabb slängblick över axeln. Hennes ögon uttryckte sorgsen förebråelse. Han svarade med en hälsning så kyligt högaktningsfull att hon kröp ihop vid sin väninnas arm.

— Vill du följa henne? föreslog Zoja osjälviskt uppmuntrande.

— Nej, svarade Jurij kort. — Absolut inte.

Det var en kväll med stora, darrande stjärnor. Genom parkträнas tunga kronor gick ett mumlande sus, som om heta röster viskat domnande frågor och löften till varann. Svårmodigt månsken över skogar och vatten, en praktfull naturens galaföreställning för alla älskande i denna trakt av världen.

— Inte hem, sade Zoja nästan bedjande. Hon hade dämpat sin röst som om hon yppat en otillåten önskan. Stödd mot Jurijs arm tog hon vägen upp mot åsen, vars mörka skogskontur tecknade sig mot kvällshimmeln som ryggen på ett vilande urtidsjättedjur. Han följde henne villigt, väl märkande att hennes hjärta var fyllt till bräddarna och begärde att få flöda över.

Tomma lågo de svagtbelysta gatorna. De gingo mycket långsamt mellan de tysta husen.

— Jurij, sade Zoja sakta, — kvällar som den här kan jag inte få dem ur mina tankar, Kostia, Paul, Boris och alla, alla de andra. De första åren efteråt var det inte så, allt föreföll så smått och så avlägset, en dödsannons mer, ett namn mindre. Men nu, nu är det som om de hade börjat söka upp mig. Jag ser dem framför mig, omkring mig, ibland tror jag att jag talar med dem —

— Kostia och Paul, upprepade Jurij tankfullt, — de hade i alla fall den största oturen. Vet du av att deras regemente gick åt på precis tjugu minuter, jag hörde det i Helsingfors, en tysk officer hade berättat det. Det är inte någon lång tid för så många kroppar, karlar och hästar, men med väl anbragta maskingevär är det tekniskt genomförbart. Fatalt måste man ju kalla det, de hade utbildat sig för kriget sedan de var små, tjugu minuter fick de vara med, ingen fiende hade de sett och så var allt förbi.

Zoja hade stannat på åssluttningen i kyrkans mörka slagskugga.

— Jag undrar, sade hon, jag har ofta undrat vem som har det värre, de där borta i Masuriska sjöarna eller vi.

Jurij ryckte på axlarna.

— Om tycke och smak ...

— Jag kan inte leva här, sade Zoja lidelsefullt. — Och du kan det inte heller, det vet

jag.

Jurij teg en stund.

— Kan, sade han så, — nej, men måste.

— Hellre vad som helst än det här! utbrast Zoja och satte sig raskt i gång, som om dessa snabba steg fört henne längre bort från det outhärdliga.

— Jag ämnar inte stanna här, tillade hon.

Jurij vände på huvudet och försökte uppfånga hennes ansiktsuttryck.

— Jaså, sade han lugnt. — Har du några möjligheter?

— Många, genmälde Zoja trotsigt.

— Numero ett är antagligen lika med Meerwolff? föreslog Jurij.

Zoja gjorde en otålig rörelse. Aldrig! sade hon med ovilja.

— Han arbetar diskret, men klokt och målmedvetet, fortfor Jurij.

— Det har jag inte märkt, sade Zoja föraktfullt, — och det är mig likgiltigt. Jag räknar honom inte ens bland de våra, för mig hör han hit, till de små trygga kälkborgarna som jag vill bort ifrån. Det kryper i mig när jag tänker på honom.

— Nej, fortsatte hon i en ton som skulle föreställa skämtsam, — jag har andra utvägar.

Jurij väntade och lyssnade.

— Antingen tar jag plats som städerska på en stor ångbåt, en sådan som går till Indien och Kina, du vet.

— Ja, svarade Jurij, jag vet. Sådana linjeångare finns det inte i Finland, och till andra länder får du inte pass. Det var alltså antingen, hur lyder eller?

— Eller också reser jag till Helsingfors och säljer mig till någon rik man, som kan uppfylla alla mina önskningar och planer. Vad säger du om det, Jurotschka?

Den lekfulla tonen kunde på intet sätt vilseleda Jurij. Han förstod att detta var tankar som långsamt mognat

inom Zoja, att hon gjort sig förtrogen med dem under dagars och nätters grubbel. Han var alls inte förvånad över att hon kommit till denna punkt; han hade nära nog väntat det och nöjde sig nu med att inregistrera faktum.

— Han skall föra mig från det här förfärliga landet, återtog Zoja, till verkliga människor, till Paris eller Italien.

Jurij stannade, skakade på huvudet, tände sig en cigarrett.

— Käraste Zoja, sade han vänligt förmanande, — sådana män växer inte på trän, och det är mycket osannolikt att du kunde få tag i någon av de rätta. Vad skulle det alltså bli av dig? En soupeuse till på Helsingfors restauranger. Tänk på Nina Maximoff, på Lida Panin och många andra, döttrar till geheimeråd och generaler, hustrur till gardesöverstar och marinofficerare, eventuellt änkor, alltnog, i alla fall för sitt uppehälle tvungna att supera med unga gulascher. Är det någonting att eftertrakta? Mig förefaller det att vara lika avlägset från Indien och Paris som någonsin det här.

Han pekade på den lilla staden, som nu låg för deras fot. Under stjärnhimmelns väldiga bågvalv krympte de låga små husen än mer ihop i ödmjuk anspråkslöshet. De liknade en hjord som lagt sig till vila på åsens sluttning. Där nedanför spände den djuptskurna viken sitt vattrade silverband.

— Vad du är grym, sade Zoja häftigt, och det föreföll Jurij som om hon med möda hållit tårarna tillbaka. — Du motsäger mig i allt, du tar ifrån mig mina svagaste förhoppningar fast du vet att jag håller på att gå under, att jag är nära att bli vansinnig. Att hjälpa mig faller dig inte in — nej, avbryt mig inte. Du tänker bara på dig själv, och du, du reder dig nog. Du kan undvara människor och resor och tar lugnt emot alla vedervärdigheter därför att ... därför att du besöker Paris och färdas till Indien inne i ditt rum ...

Det sällsynta skedde att Jurij för några ögonblick förlorade fattningen.

— Ja, fortfor Zoja, du skall inte försöka neka till det, jag har genomskådat dig, jag säger inte hur, men jag vet att du har något slags medel —

Jurij hade redan återvunnit sin säkerhet. Ja, sade han mycket lugnt, jag har skaffat mig morfin.

Zojas utrop vittnade på en gång om triumf och besvikelse.

— Å, jag trodde det var haschisch eller åtminstone eter.

— Haschisch, sade Jurij skrattande, — tror du de säljer haschisch i Kungsgatans diversehandel? Det är alldeles tillräckligt svårt att komma över morfin. Flickan från apoteket, förstår du, det var bara därför jag — Hon stjäl det, antar jag.

— Ååh, sade Zoja, nu förstår jag.

Jurij blossade på cigarretten. Tänk, sade han, vilka upplevelser, vilken spännande roman att frossa i för en sådan liten nordisk ljuslugg.

Zoja teg. Hon stod där och betraktade vågornas och rymdljusets spel i svart och vitt; hennes fingrar snuddade trevande vid Jurijs rockärm. Jurij, sade hon knappt hörbart, jag kan inte leva så här. Du måste hjälpa mig. Några droppar till för mig, det gör väl ingen skillnad för henne, apoteksflickan.

Hennes ansikte var mycket blekt när hon bedjande vände det mot broderns. Jurij betänkte sig länge.

— Jag måste pröva dig först, sade han slutligen. — Jag vill se om du inte kan reda dig utan.

Hon förstod att det innebar ett löfte.

Redan i tamburen kunde Zoja och Jurij lägga märke till att någonting ovanligt inträffat. Överallt brunno de elektriska lågorna och från vardagsrummet hördes föräldrarnas och Meerwolffs röster, ivriga, upprymda; ibland talade de alla tre på en gång utan att invänta varandras svar. »Petrograd», »Petrograd» ljöd det oupphörligt ur herrarnas mun, till åtskillnad från Olga Jevgrafovnas tanklösa »Petersburg».

Också i köket pågick ett högljutt, oredigt samtal.

Med en lätt, förväntansfull hjärtklappning steg Zoja in i rummet. Under det låga taket hängde täta slingor av tobaksrök; en formlig kapprökning tycktes ha ägt rum och pågick för övrigt fortfarande mellan Meerwolff och statsrådet. Med korta, snabba steg och häftiga bålknyckningar gick Shiekarasin av och an över golvet, medan Meerwolff nöjde sig med långsamma slag mellan bordet och gungstolen. Olga Jevgrafovna däremot föredrog sittandets stilla fröjd.

Barnens ankomst föreföll att ytterligare stimulera statsrådet.

— Och Zojas kappa! ropade han. — Köpet måste genast gå tillbaka. Matrjona eller någon annan får i morgon bitti söka upp karlen och förbjuda honom att sälja den. Självfallet löser vi in den så snart förhållandena hunnit ordna sig en smula, så att man kommer åt sina pengar.

— Vad är det som har hänt? fick Zoja fram i andlös spänning.

— Vad som har hänt ...

Statsrådet avbröt plötsligt sin vandring, stannade ansikte mot ansikte med Zoja och spände sina lysande sultanögon i henne för att njuta var skiftning i sitt meddelandes oundvikliga effekt. Jurij hade också kommit tillstädes; hans närvaro fördubblade faderns förhandsnjutning. Med en blick tvang han Olga Jevgrafovna och Meerwolff till tystnad — han hade aldrig förlåtit dem om de nu skyndat sig att förekomma honom och ryckt orden ur hans mun. — Jo, sade han med dramatisk enkelhet och lät den glödande cigarretten beskriva en vid båge, — Judenitsch har öppnat offensiven och Petrograd står för sitt fall.

Zoja kände hur blodet strömmade till hennes tinningar, hon fann intet ord, inte ett enda. Men Jurijs låga, klara röst lät sig förnimma:

— Varifrån härstammar det ryktet?

— Ryktet, upprepade statsrådet med en röst som darrade av otålighet och ovilja, — här är inte fråga om några rykten, utan om ett faktum som hela världen utom vi kände till redan i morse.

— Det står i alla helsingforstidningar, bekräftade Meerwolff. — Dessutom har jag haft ett par telefonsamtal med medlemmar av vår kommitté. Allt äger sin riktighet, man kan inte betvivla att våra utsikter är goda.

— Krasnaja Gorka är taget, ropade statsrådet som om han avlossat ett kanonskott mot klentrogenhetens mur. — Engelska flottan bombarderar Kronstadt och våra förtrupper står vid Gatschina. I morgon eller senast i övermorgon kan de vara framme vid Petrograds förstäder.

— För säkerhets skull, menade Meerwolff, — kan man ju räkna med den eventualiteten att det drar något längre ut på tiden. Hur som helst är det en märklig nyhet.

— Ni är alldeles för skeptisk, Nikolai Karlovitsch! utbrast Schekarasin med ungdomlig hänförelse. — Enligt min tanke är saken fullkomligt klar. Förbindelsen med Moskva avskärs av en strövkår, det är allt vad som behövs. En enda kraftig stöt och hela sovjetväldet ramlar ihop som ett korthus. Som det eländiga

korthus det är. Ni skall få se, ni skall få se! För övrigt tar jag er alla till vittnen på att jag för länge sen förutsade det här, redan i Helsingfors spådde jag det många gånger. Om Judenitsch bara ville sätta sig i gång — det blir en militärpromenad direkt till Isakskyrkan. Så sade jag. Äntligen, äntligen får jag rätt!

— Å, sade Zoja och lät sig sjunka ner i soffan vid moderns sida.

Olga Jevgrafovna tryckte sina fylliga läppar mot hennes kinder i några fuktiga kyssar. — Min kära lilla flicka, sade hon rörd, efter några veckor sitter vi kanske hemma i vår egen våning.

— Om de över huvud taget har lämnat kvar någonting som man kan sitta på, inpassade Jurij halvhögt.

— Ack ja, suckade Olga Jevgrafovna, säkert har de stulit mycket.

Och vänd till Meerwolff fortfor hon: — Vi hade en salongsmöbel i svart lack med pärlemoinläggningar, den var unik, eller nästan unik, på slottet i Peterhof har jag sett en liknande, men annars ingenstans. Om den är försvunnen blir jag otröstlig.

— Låt oss räkna kallt, sade Schekarasin tillrättavisande. — Låt oss anta att det mesta är förstört, det skall ändå bli den gladaste dagen i mitt liv.

Zoja slöt ögonen för några sekunder och andades djupt. Så långt borta var hon att hon inte ens kände Meerwolffs blickar.

Schekarasin hade återtagit sina snabba turer tvärsigenom rummet. Han var idel eld och liv, projekt och idéer av tusen slag virvlade upp och kämpade om herraväldet i hans hjärna.

— Vilket arbete väntar oss inte, utbrast han, vilka jätteuppgifter! Det blir att rensa ett Augiasstall utan like i världshistorien. Militären och ämbetsmannakåren måste reorganiseras, kommunikationerna återställas i sitt forna skick, det ekonomiska livet saneras, nya handelsförbindelser skapas, gränsmarkerna återerövras ... Låt oss se!

Han försvann på ett ögonblick och återvände med en karta.

— Se här, sade han och lät pekfingret följa det forna Storrysslands gamla gräns. — Vad var orsaken till att vi förlorade kriget? Jo, vårt isolerade läge, det och ingenting annat. Vi var inknutna i en säck, man kastade oss i vattnet och bad oss simma. Det kunde inte sluta annorlunda än det gjorde. Nu måste alla gamla misstag och orättvisor gottgöras, vi måste få tillbaka alla våra forna kuster och dessutom några nya. Konstantinopel och sunden måste överlämnas åt oss. En korridor ner till Indiska oceanen blir nödvändig förr eller senare, en bred och strategiskt hållbar korridor. Vårt Ishavsområde bör ovillkorligen utnyttjas bättre, nya hamnar måste anläggas och en järnvägslinje dras genom de finländska guvernementen. Ni säger ingenting, Nikolai Karlovitsch, medger ni inte att jag har rätt?

— Åjo, jo visst, naturligtvis har ni rätt, Ivan Arkadievitsch, skyndade sig Meerwolff med ångerköpt uppsyn att försäkra. — Det var bara någonting jag kom att tänka på, en småsak i bredd med det här — han pekade på kartan —, en fråga för dagen som har ett visst personligt intresse för mig, och kanske också för er, Ivan Arkadievitsch.

Schekarasin stannade.

— Ni menar antagligen mobiliseringsfrågan. Javisst, det är mycket möjligt att vår regering eller någon av generalerna påbjuder mobilisering, men för det första tror jag inte att något verkligt fälttåg mot Moskva blir nödvändigt, och för det andra har jag nyligen passerat övre åldersgränsen. Vad Jurij beträffar så är han säkert olämplig för fronttjänst.

— Ni misstar er, Ivan Arkadievitsch, sade Meerwolff hövligt. — Det var någonting annat jag hade i tankarna. Om jag inte minns orätt sitter ni fortfarande inne med en del rubler, är det inte så?

— Jo, svarade Schekarasin, ni har ju själv avrått mig från att sälja det lilla jag har kvar, därför att det betalades så gott som ingenting för dem.

— I går, ja, sade Meerwolff eftersinnande.

— Men i dag, efter de nya underrättelserna, står saken säkert alldeles annorlunda. Jag skulle mycket missta mig om inte rubeln betalades avsevärt högre i dag.

— Helt säkert, sade statsrådet tämligen lamt. Tankegången intresserade honom föga. För ögonblicket voro hans penningbekymmer avlägsnade tack vare Zojas kappa, och dessutom var hans tankevärld fullt upptagen av den stora underrättelsen och de obegränsade perspektiv den öppnade åt alla håll.

— I morgon ... fortsatte Meerwolff, och hans ögon tycktes nu blicka in i fjärran, — om det fortfarande inlöper goda nyheter, så kommer rubeln att stiga ytterligare.

— Högst sannolikt, nickade Schekarasin.

Meerwolff teg en stund. Så ryckte han

upp sig ur sin bekväma ställning och betraktade statsrådet med en fast blick.

— Nu tror jag det är rätta ögonblicket att sälja, sade han.

Schekarasin ryckte på axlarna. Här, sade han avvisande, vem köper rubler här?

— Ingen, men i Helsingfors finns det så många fler. Jag har lyckats rädda en liten summa, visserligen en ren bagatell, men jag frågar mig i alla fall om jag inte gjorde riktigast i att resa till Helsingfors med det tidiga morgontåget, ta reda på situationen och handla efter omständigheterna. Jag kunde gärna ta med mig era pengar och eventuellt sälja dem, till högsta möjliga kurs. I fall ni inte föredrar att göra mig sällskap, Ivan Arkadievitsch?

Förslaget verkade till en början enbart förbluffande på statsrådet. Den lilla summa han ägde i rubel, för dess skull lönade det sig knappast att företa den långa resan. Men en annan tanke föll honom in. Det fanns en omständighet som plötsligt gjorde förslaget till en stark lockelse för Schekarasin. Nu, under dessa spännande dagar, då varje timme kunde medföra överväldigande underrättelser, nu mer än någonsin måste isoleringen i denna småstadshåla komma att kännas outhärdligt smärtsam. Hur måste inte atmosfären där borta vara laddad med elektricitet, vilket sjudande liv levdes inte i dessa ögonblick i hotellens kaféer och hallar ... Ja, i sanning, ju mer han tänkte på det! Det var inte ett förslag, inte heller en frestelse, utan en verklig uppenbarelse, varken mer eller mindre, som kommit honom till del genom Meerwolff. I nervös uppsluppenhet blossade han häftigt på sin cigarrett.

— Nikolai Karlovitsch, nästan skrek han, — ni har talat som en vis man. Jag följer med till Helsingfors. Men är det absolut nödvändigt att vi reser med morgontåget som går härifrån mitt i natten? Jag avskyr att stiga upp klockan tre.

— Jag tror det inte kan hjälpas, invände Meerwolff stillsamt. — I annat fall förlorar vi en hel dag, och på en dag — Ja, jag menar bara att på en dag kan mycket hända. För min del avskyr jag mer försuttna fatalier än tidigt uppstigande.

— Gott, sade Schekarasin upprymd och darrande av resfeberns första anlopp, — naturligtvis har ni rätt, nu

som alltid. Olga, min duva, jag reser alltså. Min kappsäck måste göras i ordning. Det blir nog ingen nöjesresa för mig, men det rör sig här om en absolut nödvändighet, jag inser det fullkomligt nu. Märkvärdigt att jag inte själv kom på den tanken. Hur som helst, vi reser med det tidiga tåget, och för att slippa det obehagliga uppstigandet ämnar jag inte alls lägga mig. Låt Marfa koka mera vatten, jag känner mig törstig och det kommer inte en droppe ur teköket.

Meerwolff avlägsnade sig ganska tidigt, han hade en hel del saker att ombesörja, förklarade han. Men statsrådet tömde ännu åtskilliga glas te och smittade Olga Jevgrafovna med sin uppspelta livaktighet så att ett ändlöst samtal kom till stånd mellan dem. Jurij hade tyst försvunnit.

För Zoja kom ett plötsligt bakslag efter den starka sinnesrörelsen. Hon hade tänkt sig att hon skulle vaka och bevittna faderns avfärd, men en tung trötthet tog oväntat makt över henne och tvang henne att säga godnatt.

Med outsägligt välbehag sträckte hon ut sig i sin bädd. De sista stunderna mellan vaka och dröm stod en syn i starka färger för hennes medvetande: Nevski en gnistrande vinterdag när de första lyktorna tändas. En tredubbel rad av slädar, trojkor med frustande sidotravare, enspännare med härliga fullblod. En böljande människomassa och över det svarta myllret otaliga spårvagnslyktor, röda, gula, gröna, lysande som ädla stenar i den lätta skymningens silverdis.

Vid sin avresa hade statsrådet gett löftet att per brev hålla de hemmavarande underkunniga om alla nyheter av intresse, om stämningar och förhållanden inom flyktingskretsarna i Helsingfors. Han höll ord. Två dagar senare mottog Olga Jevgrafovna ett ganska långt och innehållsrikt brev, och dagen därpå ett annat, nu något kortare. Upplysningarna om den Judenitschska offensivens utveckling stodo visserligen att läsa i den samtidigt anländande tidningen, men de verkade i breven än mer glädjande och hoppingivande, försedda som de voro med temperamentfulla och ytterst personliga kommentarer av statsrådet. De första meddelandena hade alls inte visat sig överdrivna, tvärtom upprepades de och bekräftades i telegram på telegram. Gatschina var ovedersägligen taget, sannolikt också Krasnaja Gorka. Endast om engelska flottans framgångsrika angrepp på Kronstadt rådde någon osäkerhet, vållad av vissa halvofficiella dementier.

I ett postskriptum meddelade statsrådet att rubeln verkligen stigit högst avsevärt och att Meerwolff omedelbart sålt största delen av sina ryska sedlar. För sin del hade Schekarasin däremot funnit Meerwolffs tillvägagående förhastat och beslutit avvakta händelsernas gång. Tendensen var obestridligen stigande, inom kort kunde rubeln ha uppnått parivärde. Och dessutom, tillade han, kan det vara lika så gott att behålla de rubler man har, då vi i alla fall inom en nära framtid böra bereda oss på återflyttningen till Petrograd.

Vid läsningen av dessa sista ord brast Olga Jevgrafovna i gråt och omfamnade sina barn. Jurij kände sig som vanligt besvärad av moderns ömhetsbetygelser och drog sig varsamt undan, men Zoja bjöd till att med goda och kärleksfulla ord återgälda Olga Jevgrafovnas smekningar.

Samvetet slog Zoja. Hon insåg nu hur långt bort från föräldrarna hon kommit under dessa sista svåra månader, hur hennes grubbel över egen sorg fullständigt utplånat gemensamhetskänslan. Hon hade byggt sig en egen värld av vanvettig längtan och omöjliga inbillningar, och i den världen hade ingen plats funnits för någon av hennes närmaste, inte en gång Jurij. Då hon drömt sina orimliga drömmar om flykt för att i andra delar av världen söka återfinna den försvunna lyckan, hade tanken på föräldrarnas och broderns framtida öde knappast sysselsatt henne. Envar för sig, rädde sig den som kan — så ungefär formulerade hon nu, krasst men träffande, det verkliga innehållet i sina dimdunkla fantasier.

Hennes ånger tog sig lika våldsamma uttryck som hennes glädje över faderns brev och tidningarnas nyheter. Från att flyktigt och ointresserat ha sett på modern några gånger under dagens lopp, ungefär som man betraktar en gammal möbel, den man en gång för alla är van att ha i sitt hus, kom hon nu till en formlig

ångest för att nödgas förlora Olga Jevgrafovna ur sikte. Oombedd kastade hon sig över husliga sysselsättningar. Ständigt frågade hon modern om det inte var någonting hon kunde hjälpa till med, om det inte fanns några klädesplagg att lappa eller så bortåt. Blotta tanken att se Zoja med nål och tråd i handen var Olga Jevgrafovna ett obestigligt berg, men rörd och tacksam överhöljde hon dottern med ett regn av kyssar.

Dessa dagar hade de båda mycken glädje av sina gemensamma ansträngningar att fundera ut i vilket skick de skulle komma att finna sitt gamla hem. Tror du den tavlan finns kvar, tror du den sekretären är stulen? Hemmets käraste föremål drogo ett efter ett förbi deras inre syn, ibland tego de och smålogo i sina tankar, vemodsfullt men ändå inte utan hopp.

Särskilt hade Zoja givit mycket för att

redan nu få veta om hennes teckningar och skizzböcker alltjämt funnos i behåll. Hon hade ritat och målat mycket, dels på egen hand, dels — när just den saken roat henne — under skickliga lärares ledning. Framstående konstnärer hade lovordat hennes talang.

Jurij tog ingen del i det intima samliv som så plötsligt flammat upp mellan modern och systern. Hans dagar förflöto som förr, i fåror dem ingen kunde följa. Dock lade Zoja märke till att han mot aftonen avlägsnade sig hemifrån och dröjde längre borta än han på sista tiden brukat. Hon drog härav den slutsatsen att han alltför mycket negligerat den lilla blonda från apoteket och nu ville hålla henne skadeslös; hennes aningar bekräftade sig då hon under en lång promenad utom staden överraskade dem sittande på en sten bredvid landsvägen. Hon gick förbi dem som om hon ingenting sett.

Underbart vackra voro dessa tidiga oktoberdagar. I skogarna bröt sig lövträdens flammande guld mot furornas eviga grönska, och inne i staden badade de gamla gårdarnas hallonröda tegelpannor i den visa höstsolens milda ljus. Bortom stadsviken etsade sig andra stranden i klarhet utan like i det matta blå, och lyft av en hägring höjde sig fästningsön i det avlägsna fjärran där viken och havet möttes, ett längtans och drömmarnas befästa högkvarter. Ljusa lyckotankar anförtrodde Zoja i de gamla bastionernas skydd.

Så många i följd hade dessa härliga dagar tågat upp att de eftertänksamma med vemod frågade sig vilken av dem som tilläventyrs skulle befinnas vara den sista. Ty hösten måste ju komma.

Nu hade statsrådet inte låtit höra av sig på några dagar, men Olga Jevgrafovna försäkrade att inga bud äro goda bud. Tidningens meddelanden voro fortfarande optimistiska, framryckningen hade fortskridit till Petersburgs omedelbara närhet och ett avgörande kunde väntas när som helst. Visserligen erfor man nu att de engelska krigsfartygen aldrig tagit någon del i angreppet, och Krasnaja Gorka tycktes fortfarande eller ånyo befinna sig i de rödas våld, men detta var ju i det stora hela av mindre betydelse.

För övrigt brydde sig Olga Jevgrafovna och Zoja inte så mycket om att jämföra telegrammen eller studera kartan; för dem var det alldeles nog att i fulla drag få njuta dessa dagars hoppfulla lyckostämning.

Därför drabbade det Zoja som en stöt ur ett oanat bakhåll när Jurij en kväll vände sig till henne med dessa obegripliga, häpnadsväckande ord:

— Du skall få se att det hela rinner ut i sanden. Judenitsch kommer aldrig att ta Petrograd.

— Aldrig att ta Petrograd? Aldrig att ta ...

Zoja såg på honom med en djup förvåning som småningom försvann för att efterträdas av en våldsam förbittring. Sådant vågade han tänka, sådant hade han panna att säga högt! Det var hart när att hon slungat honom i ansiktet en beskyllning för feghet och frånkänt honom all rätt att yttra sig i denna fråga, eftersom han aldrig yppat ens den flyktigaste avsikt att anmäla sig som frivillig och skynda till krigsskådeplatsen.

Hon kunde inte föreställa sig annat än att alla vapenföra ryska emigranter i de närmast liggande neutrala länderna ögonblickligen hastat till den nya fronten, och stundtals hade det irriterat henne att Jurij inte så mycket som drömt om den möjligheten. Den plikten.

Emellertid lade hon band på sig och nöjde sig med att i övermodig ton tillrättavisa honom för hans klentrogenhet.

Förlåta honom kunde hon inte, ty hans ord, den lilla gnistan, hade mot hennes vilja lyckats tända en eld, som för var timme lågade högre och snart med förfärande hastighet härjade i hoppets gröna skogar.

Ett par dagar senare kom där åter ett brev från statsrådet. Det var mycket kort och av stilen att döma nerskrivet i största hast:

»Underrättelserna något sämre, men ingen anledning att förlora modet. Stannar här ännu någon tid för att iakttaga situationens utveckling. Mycket att göra, stark spänning, humöret likväl gott.»

Den natten låg Zoja länge vaken. Det var en tanke som inte ville ge henne ro, som slet i hennes nerver tills de tycktes henne sjunga som spända strängar. Förklädd till man skulle hon skynda till armén och anmäla sig som frivillig.

Hon bjöd till att se planen kallt, att pröva den med nyktert förstånd, och triumferande fann hon att det här inte alls var fråga om en ogenomförbar flickfantasi. Hundrade ryska kvinnor hade gjort detsamma under världskrigets feberdagar. De hade vågat och gett sina liv för Rysslands ära och lycka; redan då. Stod inte Rysslands framtid och lycka tusenfallt mer på spel i dessa senkomna ödestimmar!

Hon såg det så tydligt för sig alltsammans, såg sig själv vid de yttersta stridslinjerna, i full uniform, med vapen i hand. Alla kampens faser genomlevde hon med dunkande pulsar, ångesten inför det obekanta, hatet till fienden, det vilda begäret att sticka, slå, döda, den rasande viljan att komma fram, fram till varje pris. Också smärtan föll på hennes lott, en vanvettig, brännande plåga, hennes kropp krympte samman, genomborrad av vassa nickelpilar, söndersliten av heta stålskärvor. Ja, ju längre det led mot morgonen efter denna vanskliga natt, desto mer orubbligt stod detta slut för henne; inget annat tävlade mer om platsen. Hon föll, där gavs ingen hjälp, ingen återvändo, hennes fattiga liv blåstes ut som ett blottat ljus i stormen.

De följande dagarna tillbragte Zoja mest i det fria. Det var inte längre vädret som lockade henne ut på de timslånga promenaderna, ty utan förmedlande övergång hade hösten plötsligt kommit. Tunga grå moln hängde lågt över jorden, och tid efter annan brast en regnskur löst.

Nej, för vädrets och naturens skull gjorde hon det sannerligen inte, inte heller hade hon fattat något beslut eller ens gjort sig reda för vad som drev henne bort från hemmet. Det hade givit sig alldeles av sig självt, börjat te sig som en verklig nödvändighet. Jurij ville hon helst inte se, hon hade gripits av en oresonlig aversion för honom; moderns närhet plågade henne, ty hon hade plötsligt ingenting mer att tala med henne om. Alla samtalsämnen föreföllo henne uttömda, allt slutdiskuterat, uttröskat, meningslöst. De husliga göromålen sköttes bäst av Marfa, Matrjona och Anna, hon insåg att hon gjort dem mera förfång än nytta med sin plötsligt påkomna beskäftighet.

Hon gick alltså, lämnade hemmet som om hon flytt i olovliga ärenden, gick i timmar på uppblötta landsvägar, oftast barhuvad eller klädd i en simpel duk. Händerna höll hon gärna på de fattiga ryska kvinnornas vanliga vis, högra handen instucken i vänstra kappärmen och tvärtom. Det gav hennes sorgset böjda gestalt någon likhet med en ödmjuk botgörerska. Hon gick genom skogar där dropparna föllo från granarnas lavklädda grenar som tårar från en gråtandes kind. Hon såg många små stugor och byar, den ena lik den andra i armod och grå tristess. Människor mötte hon, människor såg hon i arbete och vila, människor

som hon själv, varelser som glädjas och lida, men de voro henne mera främmande än skogens mumlande trän och vägens rasslande stenar.

Hon hade tagit för vana att dagligen besöka den gamla ryska kyrkogården på åsens sluttning. Det var henne kärt att få lämna tankarna på nuet och det kommande för den vanskliga uppgiften att tolka förvittrande gravstenars överlupna inskrifter. Här vilade förvisso inga höga dignitärer, inga bjässar i det timliga; små köpmän med sina familjer, militärer i låga grader hade här fått sin vilostad i en främmande jord.

Dock fanns där en grav som skilde sig från de andra, ty över den var rest ett kapell. Älskad måtte hon ha varit i livet, denna Tatiana Sergejevna Silikova, som vid nitton års ålder gått in i det obekanta, men de hundra åren som förflutit sedan dess hade omilt handskats med hennes minnestempel. Rappningen var avflådd i stora flagor, på sina ställen hade tegel sprängts loss av vatten och köld i förening, taket var ömkligt att skåda — och likväl, eller kanske just därför, kände Zoja hur en ström allt starkare slöts mellan hennes hjärta och dessa rämnande murar.

Du var vacker, Tatiana, jag vet det, du var nitton år och din kropp blev gömd i det främmande landets jord.

När Ivan Arkadievitsch Schekarasin återvände från sin resa, besparades honom åtminstone den oangenäma plikten att meddela hur situationen utvecklat sig. Alla visste de det redan — att allt hopp om Petersburg var ute.

Hans hemkomst betydde sålunda i och för sig ingenting, och likväl såg Zoja däri det yttre tecknet på att stunden var inne.

Hon valde det ögonblick då tebrickan nyss blivit inburen och familjens medlemmar voro ivrigt sysselsatta. På ingen av dem såg hon, icke på fadern, icke på modern, icke på brodern, inte så mycket av fruktan för att kanske bli svag och förråda sig, utan fastmer därför att detta icke var den syn hon önskade föra med sig.

Varsamt gick hon in i Jurijs rum, tände ljuset och låste dörren. Hon hade listat ut var han förvarade den blonda apoteksflickans hemlighetsfulla flaska, och hon hade också förvissat sig om att den inte var oåtkomlig.

En ingivelse kom henne att fatta Jurijs spegel, och länge, länge, betraktade hon där sitt ansiktes gagnlösa skönhet. Detta var bilden hon ville ta med sig dit bort, den och ingen annan.

Det var ingen medveten viljeakt från Zojas sida när handen förde flaskan till munnen och hon tömde den. Sekunden därefter lät hon flaskan falla, grep spegeln med båda händerna och pressade sina läppar mot spegelbildens mun. I den kyssen förbrann all ömhet och brånad som spirat inom henne för att hon i tidens fullbordan skulle slösat den i rika fång på sin man, sina älskare, sina barn och sina hundar.

HÄXSKOGEN

I.

Och åter hade Jacob Casimir förspillt en dag. Genom voilegardinernas schackbrädsmönster sipprade eftermiddagssolen obönhörligt in och förkunnade för honom vad han också annars var djupt medveten om: att en outnyttjad arbetsdag höll på att gå till ända, som så mången annan gjort det förut.

Det inbrytande ljuset kittlade Jacob Casimirs ögonlock där han låg i sin vilstol och sakta lät vagga sig på en halvslummers långa dyningar. Han öppnade ögonen för en minut, flyttade sig bekvämare upp i stolen, suckade, sträckte ut armarna över huvudet som för att beveka oblida gudar. Så lät han dem falla tillbaka och slöt ögonen på nytt.

På bordet vid fönstret blommade årets första heliotroper. Jacob Casimir böjde sig djupare bakåt i stolen och sög in den tunga doften, dök in i den som man sträcker ut sig i ett ljumt bad.

Men med slummern var det förbi, alldeles avgjort. En härskara av olika slags ljud tycktes ha sammansvurit sig mot honom för att rycka honom ur hans slappa dvala. Från biljardrummet hördes med korta mellanrum de karambolerande elfenbensbollarnas skarpa små knackar; de tycktes honom särskilt enerverande därför att de inte föllo efter någon gripbar rytm. I stället knirpade en slåttermaskin taktfast och outtröttligt som en jättegräshoppa någonstans där ute på ängarna, envist, oavlåtligt, än mattare, liksom domnande, än växande och svällande i metalliska toner. Så måste de eviga straffen vara anordnade, om det finns några, tänkte Jacob Casimir.

Och så var där någon som talade i telefonen. Nej, inte någon i största allmänhet, utan kusin Fabian och ingen annan. Hans stämma fyllde det gamla husets båda våningar som om den med envåldshärskarrätt velat förkväva alla de andras spridda, svaga livsyttringar. Jacob Casimir tyckte sig rent av se hur telefontrådarna där ute på de tavastländska landsvägarna darrade och sjönko mot jorden under trycket av denna mäktiga röst.

Ja, det var inte att ta miste på. Fabian Conradi önskade nya grammofonplattor, speciellt sådana som upptogo den senaste världssuccèsen, hawaiimusiken. Han ville ha dem genast, med första tåg, och han upprepade detta baron Conradi på Santaniemi i en ton som om han därmed befäst ett oöverstigligt svalg mellan sig och den stackars adliga grenen, vars medlemmar i anspråkslösa borgerliga befattningar trampade Helsingfors gator.

Han kan rekvirera, tänkte Jacob Casimir. Han kan ge order. Jag undrar om hans röst skall kunna växa ytterligare när farbror Theodor dör och han själv blir herre på Santaniemi.

Och än en gång fick det bävande butikbiträdet höra ordern. Hawaiimusik — förstår fröken — ukalele! — Jacob Casimir kände lust att springa ut och i sin tur ropa: Vi vet det där! Men det blev outfört, som det mesta av Jacob Casimirs tankar.

I alla fall gladde det honom att Fabian rekvirerat grammofonplattor. Det gjorde Fabian på något vis löjlig, degraderade honom. Det gav Jacob Casimir ett tillfälle att förakta honom. Inte därför att Jacob Casimir varit mer musikalisk än kusinerna i genomsnitt, men ändå. Mammutgrammofonen, tänkte han skadeglad, mammutgrammofonen och Fabian!

Den hårda, klara, genomträngande rösten där nere hade emellertid sköljt bort de sista resterna av Jacob Casimirs dåsiga ro. Nu var den där igen, den gnagande självanklagelsen, det skamfulla missnöjet över en förslösad dag, över många förslösade dagar.

Jacob Casimir reste sig, tände en cigarrett och slog sig ner vid skrivbordet.

Ett uppslaget skrivunderlag, infattat i läderplastik, tycktes breda ut ett par välkomnande armar emot honom. Där bredvid stodo två staplar av omsorgsfullt skuret, pedantiskt tillrättalagt skrivpapper, enklare konceptpapper, bättre manuskriptpapper; och inom bekvämt räckhåll lågo många omsorgsfullt formerade blyertspennor av olika längd, ordnade så från den minsta till den längsta att deras spetsar bildade den sneda linjens slagordning. Men det var en trupp som tycktes avsky att gå till anfall ... Jacob Casimir behövde bara betrakta dem för att känna en stigande olust, oövervinnlig och oavhängig av det själens svaga redskap han genom något förbiseende syntes ha fått i viljans ställe. I ögonblick som detta hatade han själva skrivbordets talande anordning. Allt som kunde göras undan på förhand var gjort, för att inga små praktiska omsorger skulle kunna verka hämmande på hans arbete när »inspirationen» kom. När den höga gästen kom, ja. Jacob Casimir visste att den gästen skulle infinna sig i dag lika litet som i går och i förrgår och hela den långa

raden av döda dagar ända tillbaka till midsommar.

Men det kunde ju inte fortgå så här i evighet.

Jacob Casimir satt och lyssnade till slåttermaskinens sång. Nu bärga de sin skörd —

Han måste ta sig samman, han måste få någonting till stånd. Han måste tvinga sin trötta, olustiga hjärna, besegra den dova motviljan mot att spinna vidare på gamla trådar. För varje år som gick blevo de goda arbetsdagarna allt färre, allt oftare vaknade han och somnade han med den förlamande känslan av att stampa i dödsjö.

Och för att söva det stingande samvetet — eller den sjuka självkänslan eller vad det var för en mullvad som grävde och grävde där djupast inne — tog Jacob Casimir med plötslig beslutsamhet fram manuskriptbunten ur den omsorgsfullt låsta skrivbordslådan. Han beslöt att läsa igenom den halvfärdiga romanen från första kapitlet till det sjunde, där ebben plötsligt kommit och överraskat honom. I själva verket hyste han ett svagt, halvt omedvetet hopp att trådarna av sig själva skulle börja löpa mellan hans händer när han hunnit fram till bristpunkten.

Och Jacob Casimir läste, full av kritisk ovilja som om det gällt att komma en fiende till livs, att finna hans sårbara punkter. Han ändrade ett ord här och ett där, försökte ibland kasta om en ordföljd för att pröva nya rytmer, vägde synonymer mot varann. Han granskade var scen, var replik, var interiör, var naturbild, liksom stationskarlen på en mellanstation med sin slägga prövar vaggongernas hjul innan färden går vidare.

Inte illa, som första utkast betraktat; här fanns inte mycket som gav ifrån sig en sprucken, ihålig klang. Det var nog äkta, så gott som alltsammans. Så talar en döende, så sorla vågorna, så gråter en förtvivlad kvinna. Han måste ju veta det, han, som aldrig gråtit själv — och inte heller dött! — men som fått en skärva av den hemlighetsfulla, i djupaste mening tvivelaktiga gåvan att med öga och hjärna kunna se hur verkliga människor begå dessa handlingar.

Ja, det stämde visst alltsammans. Just så som han skildrat det gå solar ned och stiga människoöden. Allt var i sin ordning, färden kunde lugnt gå vidare. Men färden gick inte vidare ...

Han stannade åter vid samma gapande tomrum, det vita bladets strandlösa hav, och han såg ingen möjlighet att komma över det. I dag lika litet som för en månad sedan.

Nu som alltid förflöto hans dagar mest i dessa diktade människors sällskap. Deras öden sysselsatte honom mer än det verkliga livet runtomkring honom, hur än världen bjöd till att torna upp himlastormande händelser. Det gällde bara att besegra dem i ett slags tyst brottning, att tvinga dem ner på det vita papperet, med båda skuldrorna mot den skenbara verklighetens fasta mark; och det var här hans krafter så ofta kommo till korta. Skuggorna lekte kurragömma med sin herre och mästare, de gömde sig bakom varann. I det ögonblick Jacob Casimir trodde sig ha fått ett säkert grepp om en av dem, var han borta i en virvel där alla de andras ansikten otydligt skymtade fram. Dag efter dag upprepades denna lek, som stal modet från den lätt bestulne Jacob Casimir.

Biljardbollarna knackade. Där ute på ängen fortfor slåttermaskinen att recitera sitt ändlösa kväde. Nere i salongen våldförde någon det gamla taffelpianot med cabaretvisor och revyslagdängor. Gardinerna böljade sakta för ett luftdrag från sjön.

Jacob Casimir reste sig och sköt otåligt ned manuskriptpacken i lådan, som han omsorgsfullt låste. Han kunde aldrig bli kvitt förnimmelsen att hans verksamhet måste sky dagens ljus, att den måste bedrivas likt lönskaläge.

Så gick han ned för trapporna, ner till de andra.

På stora verandan, som grundligt förstörde den fordom släta sjuttonhundratalsfasaden, på stora verandan, som efter en segsliten kamp triumferat över både förmaket och biblioteket och tillvällat sig rangen av brännpunkt och samlingsplats och — kort sagt: på stora verandan sutto de vanliga.

Farbror Theodor strök sitt vitstrimmigt gråa hår som om han gripits av förtvivlan över alla de dåliga nyheter den utbredda morgontidningen lät strömma över honom. Han läste den grundligt först nu, efter att flyktigt ha skummat den före middagen.

Farbror Theodor såg upp. De sågo alla upp. Jacob Casimir tyckte sig förnimma en fläkt av kyligt iakttagande. Nerverna, sade han sig, i själva verket menar de just ingenting.

— Nåå, sade farbror Theodor och betraktade Jacob Casimir över pincenezglasen

— en vana som gav hans ansiktsuttryck någonting hotfullt forskande också när han minst av allt avsåg det —: Man ser inte mycket till dig nu för tiden. Vad har du haft för dig?

Jacob Casimir slog sig ner i en korgstol.

— Jag har suttit och hört på slåttermaskinen, sade han. — Det är som att läsa Kalevala.

— Jaså, sade farbror Theodor, — ja, jag tror inte jag har läst Kalevala. Över huvud taget — litteratur — Det är så mycket man borde läsa, men man har inte tid. Och när man har tid, så blir det inte av. Det vill säga, dina böcker läser jag ju genast när de kommer ut.

— Det fattades bara! ropade tant Louise.

— Det fattades bara att vi inte skulle läsa Jacob Casimirs böcker! Säg, hur blir det i år, kommer du med någonting till julen?

Den oskyldiga frågan tycktes väcka en viss uppmärksamhet. Fabian avbröt en hårdhänt lek med sin gläfsande favoritstövare. Faster Constance lät patiencen vila och smygtittade i förbifarten på de närmast följande korten. Bredvid »Napoleons grav» låg hörluren, med vars hjälp hon gärna simulerade dövhet för att eventuellt locka folk till oförsiktigt tal.

Frågan låg kvar och svirrade i luften.

— Nej, svarade Jacob Casimir stramt, nästan ohövligt, — jag har inte skrivit en rad på en hel månad.

Men samtidigt tänkte han: Varför skall jag egentligen förarga mig? Det är ju förlåtligt om de ibland vill klippa en liten litterär kupong. Och ett papper som inte ger årlig utdelning, det är ett dåligt papper ...

Nu var det svarets tur att få dallra ut några ögonblick. Tant Louise föreföll bedrövad, men höll tillbaka alla vidare frågor. Fabian åter lät höra en uttrycksfull liten vissling, ett tecken till Boy att leken kunde börja på nytt. Det här var verkligen ingenting att spilla tid och uppmärksamhet på.

Farbror Theodor prasslade med tidningen.

— Det var ju ledsamt, sade han i samma förvånade och smått ogillande ton som han anslagit om till exempel trädgårdsmästaren kommit in och rapporterat att tomaterna slagit fel. Hans erfarenhet sade honom att alla misslyckanden måste ha en naturlig, nära till hands liggande förklaring, och hans verksamma, praktiska ande älskade livligt upptäckandet och avlägsnandet av dylika skadliga missförhållanden.

— Är det någonting du inte tycker om i vår matordning? frågade han vänligt. — Vill du ha ett annat rum?

Jacob Casimir smålog.

— Nej tack, jag har det alldeles utmärkt.

Faster Constance lät kortpacken sprätta

av och an mot sin tumnagel; hon förstod över huvud taget att avlocka korten många olika ljud.

— Rik blir du inte, min gosse, åtminstone inte på ditt arbete.

— Nej, svarade Jacob Casimir lätt, — men kanske på att vara fasters brorson.

Faster Constance betraktade honom med sina små elaka ögon; de sutto inbäddade i fettvalkar så att de tycktes utstöta trekantiga blickar. De ger oläkliga sår, brukade Jacob Casimir tänka. Säga det kunde han ju inte — inte till andra än Veronica. Men nu, efter hans svar, lyste de upp i en munter glimt.

— Du skall inte vara för säker på det, Jacob Casimir, sade hon med ett litet skratt, — ännu har ingen sett mitt testamente. Kom i håg att jag får testamentera bort större delen efter mitt eget gottfinnande. Och dessutom ämnar jag leva till nittiåtta år liksom mamma.

Jacob Casimirs dristiga skämt hade väckt någon förvåning. Som alltid när ordet testamente nämndes blev det tyst i denna krets, där så mycket fanns att ärva och där de alla mer eller mindre skulle ärva varann. Men tant Louise, som ingenting annat förfogade över än ett orört kapital av ömhet, ökat under årens lopp med ränta på ränta, gick fram och lindade armen om Jacob Casimirs hals.

— Ni förstår inte vad det vill säga att dikta, sade hon förebrående i sin lätt emfatiska ton och med sitt plågsamt korrekta uttal. — Man kan inte vara inspirerad alla dagar. Lusten kommer och går som den vill, inte sant, Jacob Casimir?

Utan att invänta något svar gick hon tillbaka till sin stol och fortfor att tala med fast otrolig tydlighet, så att varje enskilt ljud kom till sin fulla rätt:

— Jag läste nyligen i en biografi över Fröding att han, när han höll på med någonting särskilt viktigt — —

De värjde sig alla med vad de hade för händer. Farbror Theodor höjde sin tidning som en sköld, faster Constance böjde sig över patiencen och lät korten klaska mot den polerade bordsskivan, Fabian nöp Boy så han tjöt.

Jacob Casimir lät blicken vandra över terrasserna och sjön för att slutligen stanna vid det vita Koistula.

Så här på avstånd blev det nästan vackert, Otto Henriks och Veronicas Koistula. En sirlig krokan, serverad på vattenspegelns drivna silverbricka.

Vad gör Veronica? Varför ser man henne aldrig mera?

Det var hela två dagar sedan Jacob Casimir senast dragit upp sin kanot på stranden under paviljongen och druckit te hos Veronica. Han måste verkligen småle åt sig själv. I detsamma hörde han någon säga:

— Henrik reste i morse till Helsingfors.

— Igen? sade farbror Theodor. — Det är visst femte eller sjätte gången i sommar.

— Ja, sade tant Louise, — man kunde nästan tro att han hade dåliga affärer, om man inte visste — —

— Vad då? frågade faster Constance med en sidoblick.

— Motsatsen, förstås, svarade Louise Helling förvånad.

— Jaså, sade faster Constance besviken, — jag trodde du visste vad hon hette.

— Den nya, bredde farbror Theodor på med ett korthugget, dånande skratt som upphörde lika plötsligt som det börjat.

— Du försummar din plikt, Louise, anmärkte faster Constance. — Ditt stånd är av Gud instiftat för att ni ska hålla reda på andra människors kärleksaffärer.

— Sanna mina ord, fortfor farbror Theodor, han har fått tag i någon rysk emigrantfru igen. Det är hans riktiga genre.

— Sämre smak kan man ha, sade Jacob Casimir. — För det producerades i alla fall två goda ting därborta: kvinnor och kaviar. Det andra var mindervärdigt.

— Les servantes! utbrast Louise Helling högtidligt.

I själva verket kunde man se skymten av en tjänsteflicka som gick genom salongen. De tego alla. Tant Louise följde flickans rörelser med ett ansträngt litet veck mellan ögonbrynen. Nu är hon borta, sade hon med en liten suck. Vecket försvann, hon vände sig förväntansfullt mot de övriga.

— I alla fall, sade farbror Theodor allvarligt, som om han velat göra bot för sitt frivola skratt nyss, — det är ta mig tusan oförsvarligt att bära sig åt på det viset när man har en hustru sådan som Veronica.

— Veronica är en förtjusande kvinna, bästa Theodor, inföll faster Constance, — men hon är en förtjusande kvinna. Hon kan inte lösa kvantitetsfrågan.

— Constance är cynisk! sade Louise Helling häftigt medan en skär rodnad spred sig över hennes okyssta kinder. — Tror Constance verkligen att männen i allmänhet är sådana?

— Nej, svarade faster Constance, — jag tror det inte.

Louise Helling betraktade henne tveksamt. Hon hade inte riktigt förstått det sista, men hon riskerade inte fråga sig närmare för. Hon bar på alltför många ärr efter smärtsamma nålstyng.

— Jag tror ni gör Henrik orätt med era misstankar, sade hon. — Han är ju i alla fall en hederlig människa, och en hederlig människa kan inte hyckla på det viset.

— Hyckla? sade faster Constance med en liten försmädlig upptakt. — Vem har sagt att han hycklar? Hur det står till mellan Veronica och honom, det vet ingen människa. Kanske berättar han alltsammans för henne i sina svaga stunder. Sådant har jag — hört talas om. Sådant förekommer. Ja, vet du Louise, äktenskapet är en märkvärdig institution, jag beklagar att inte alla — Nåja, i vilket fall som helst kan du inte begära att Henrik skall komma till dig och säga: Jag är ingen hycklare, mitt samvete bjuder mig att meddela tant att jag i morgon reser till Helsingfors med 8.40-tåget för att trolla med fröken Nyponqvist.

Louise Hellings händer småklappade den knarrande korgstolens armstöd i darrande indignation. Det ryckte kring hennes munvinklar och gråten var inte långt borta.

— Vad Constance är — — vad Constance

är — — vad Constance är gemen! kom det till slut som en trubbig pil från den hårt spända bågen.

Faster Constance skrockade belåtet. Hennes dag var en enda oavbruten skärmytsling med tant Louise, och hon inhöstade regelbundet en rad av segerkransar. De voro henne numera lika nödvändiga för en framgångsrik digestion som lilla ronden runt parken efter middagen. Det gick ett ordstäv på Santaniemi att hennes enda motion för övrigt bestod i att stundom hoppa över soppan.

— Jag undrar, sade farbror Theodor eftersinnande, — jag undrar om det vore min plikt att tala med Henrik och försöka förmå honom att göra sina huvudstadsresor litet mindre ofta. Var sak har sin tid. Jag tycker verkligen att Henrik är så pass gammal att han borde ha kommit över det värsta.

— Hm, sade faster Constance. — Mina kära bröder och brorsöner har snarare —

Fabian reste sig plötsligt och sparkade undan Boy.

— Det här är ju rena galenskapen, sade han energiskt. — Man vet absolut ingenting bestämt om Henriks resor. Skvaller och käringprat —

— Du är inte precis inställsam, påpekade faster Constance.

— Jag tänkte verkligen inte alls på faster. Över huvud taget menade jag ingen särskild person. Men sedan ett par år tillbaka är det ett evigt tisslande och tasslande om Henriks resor. Det är en löjlig legend, jag förstår verkligen inte varifrån den ursprungligen härstammar. Alla vet vi att Henrik gör stora affärer, att han förtjänar mycket pengar. Nåja, han kan väl inte plocka dem på landsvägen här ute, han måste väl söka upp dem där de finns.

— Du blir så vältalig med ens, sade faster Constance saktmodigt.

Jacob Casimir vände på huvudet och betraktade sin kusin. Tre aln och en tvärhand, muskler som en prisboxare. Mörklockigt hår, böjd näsa. En vacker karl, utom all fråga, ett A-djur i stamboken.

— Ja, sade han, — Fabian måtte väl veta det bäst, han har ju gjort några affärer tillsammans med Henrik.

— Det är bara den skillnaden att Fabian inte är gift, sade farbror Theodor tanklöst och slog efter en närgången mygga.

— Det här blir allt mera upplysande för de unga i rökrummet och i biljardsalen, sade faster Constance och fuskade djärvt i den motspänstiga patiencen. — Förutsatt att de över huvud taget bryr sig om att lyssna på oss, vilket jag inte är övertygad om.

— Man kunde ju stänga dörren, föreslog Louise Helling tveksamt.

— Gör det, min söta vän, men rätteligen borde du själv bli på andra sidan om vi fortfarande ska tala om la bagatelle.

— Jag går, sade tant Louise bittert, — jag går min väg. Ni ska inte mer behöva se mig.

— Så så så, sade farbror Theodor och gnuggade otåligt sin näsa.

Och detta var tecknet tant Louise väntat på. Nu kunde hon med återupprättad värdighet stanna kvar där hon satt.

Fabian såg på sitt armbandsur.

— Vänta mig inte hem till teet, sade han.

— Jag rider över till Ollila och ser på rågen ett slag. Och så ämnar jag inspektera kvarnvägen, de klagar över gropar och dåliga trummor.

— Kära Fabian, inföll faster Constance,

— vill du inte med detsamma fråga Veronica vad hon blandar i sitt te för att göra det så tilldragande?

Fabian skrattade inte.

— Jag tror inte jag kan stå till tjänst, svarade han, — om inte Veronica händelsevis också råkar inspektera kvarnvägen, och det är ju inte att anta. I fasters ställe skulle jag vända mig till Jacob Casimir med sådana uppdrag. Han har ju sin kanot. Och så har han så förbaskat gott om tid.

Fabians väldiga gestalt fyllde dörröppningen för ett ögonblick. Parketten dånade under hans steg och ljusmanschetterna på silverkandelabrarna klirrade till.

Jacob Casimir lät en lämplig tid förgå. Så reste han sig i sin tur och gick runt terrasserna ner till stora allén, där han visste att han inte behövde se Fabian rida förbi på sin vita häst, piafferande som en marskalk av Frankrike.

Långsamt drev Jacob Casimir genom stora allén. Det var en promenadplats, nej en vistelseort som han satte mycket värde på. De höga lindarna stodo där snett emot varann och korsade sina grenar som fäktare i engardeställning. Här bröts det skarpaste dagsljus i grön skymning, och så tätt sutto bladen där uppe att ett åskregn knappast slog igenom.

Borta i trädgården skymtade en del människor. Några halvvuxna flickor med tegelröda ben plockade vinbär i stora spånkorgar. Ett par turister kretsade kring kaktusgrupperna; den ena gick av och an med en kamera och frågade sig tydligen om det inte var för sent att ta en bild. Javisst, nu mindes Jacob Casimir att han hört talas om det: en sällsynt kaktusart blommade som bäst, eller kanske

var det en agave. Alltnog, det var en vanlig sommareftermiddag. Den sjunkande solen slog brand i drivhusens fönsterrader, och högt över slätten och trätopparna reste sig den amerikanska vindmotorns jätteprästkrage. Ja, tänkte Jacob Casimir, detta är sommaren på Santaniemi. Här äro trettio år som en dag, här förändras ingenting.

Han fortsatte genom parken, längs stora vägen till utsiktstornet på åsen. Han kände visserligen ingen lust att räkna de obligatoriska sju kyrktornen, inte heller längtade han efter att få skriva någonting i främlingsboken, vare sig på vers eller prosa, men det var en väg så god som någon annan. I själva verket ett riktigt mästerstycke till välanlagd väg, ett mönster — som allt på Santaniemi.

Dessutom var det en väg som ledde bort från kanoten och sjön, och det tycktes Jacob Casimir alldeles särskilt maktpåliggande att han nu inslog sådana vägar.

Han gick där och lyssnade till sanden och småstenarna som rasslade under hans steg. Nu, beslöt han, nu skall jag vara förnuftig och koncentrera mina tankar på det åttonde kapitlet. Det vore ju obegripligt om det inte lyckades för mig. Jag vet ju på pricken vad där måste stå.

Jacob Casimir hade valt ett märkvärdigt och intressant stoff för sin nya roman; den rörde sig nämligen kring honom själv. En världsförklaring således. En gripande skildring av konflikterna mellan de båda människoraserna: de hemmastadda, de med rovtänderna och de starka nackarna kontra gästerna och främlingarna, kontra dem vilkas steg inga åkrar göda. Det var alltså åttonde fasen av denna ojämna kamp han nu ansåg sig förpliktad att ägna uppmärksamhet.

Oförsiktigt nog hade han läst dagens tidningar, men med någon ansträngning lyckades han dock fördriva alla fåfänga tankar på krossade riken, monarker i landsflykt och de mänskliga samfundens svåra gungning. Högre än allt detta måste han ju ställa sitt åttonde kapitels snara fullbordan, ty lyckades det honom aldrig att bemästra det rika stoffet, så innebar detta en världs undergång lika visst som bolsjevismen innebar Europas. Vad som var viktigare — det får man inte fråga sig om man vill bygga korthus i stormen.

— — Åttonde kapitlet, det var ju kapitlet om Den Eviga Strumpan. Om mormodern, släktens äldsta, som stirrat sig blind på olösta gåtor och nu i stilla melankoli sitter ensam och stickar på en ändlös strumpa, ett strumpskaft utan fot, som aldrig skall få någon fot ... Saktmodigt men envist vägrar hon att låta klippa av den meningslösa tingesten — —

Jacob Casimir såg upp. Det var honom tydligen inte givet att nu finna de förlösande första orden, att göra det lilla stenkast som så ofta förr satt lavinen i gång. Hans tankar slungades handlöst in på andra banor.

Ty nedför åssluttningen kommo fyra små högljudda herrar vandrande, som tydligen varit uppe i tornet och besett den namnkunniga utsikten. Av deras samtal framgick att ett par av dem, kanske alla, voro riksdagsmän; Jacob Casimir kunde inte undgå att förstå det. De buro imiterade panamahattar och paraplyer; en av dem var försedd med galoscher, alldenstund morgonen varit mulen, en annan hade tagit av sig kängorna och gick barfota med bottinerna i handen. Hans svarta, svettiga tår krökte sig girigt kring vägens kiselstenar, som om det gällt pinnarna på den politiska karriärens stege. De voro samtliga vid gott mod och ångrade förvisso inte sin gratisresa till dessa natursköna nejder. Emellertid talade de inte om utsikten utan om politik. I deras händer låg Finlands öde och i den nya tidens takt marscherade dessa fyra vanliga finska män — takt, tu! — takt, tu!— på korta, trygga ben mot ministertaburetterna, som hägrade i ett allt mindre avlägset fjärran. Deras långa, vida kavajer klappade dem uppmuntrande där bak för vart steg de togo.

Jacob Casimir stod stilla och blickade förebrående efter dem. Mitt åttonde kapitel, mitt åttonde kapitel! Det hade ni ändå inte behövt ta med er.

Och missmodig fortsatte han sin vandring uppför åsen, tills han såg sjöarna blänka runtomkring i djupsvart, stålblått och vitaste silver. Han stannade en stund och lät sig motståndslöst fångas av den outsägliga melankoli, av det allt förlamande vemod som strömmade över honom från det tysta ödelandet och kom all hjärtats ångest att stiga över bräddarna.

Det var just ingen segerviss hjälte som en stund senare i Jacob Casimirs gestalt anträdde återtåget till Santaniemi.

Han överföll sig själv med häftiga förebråelser:

Naturligtvis, det vore skönt och bekvämt att få välta alltsammans på Veronica. Att godhetsfullt skänka henne ett hästlass pessimism och sedan snylta på hennes knappa förråder av bitsocker och livsmod. Men det sker inte. Det sker inte. Den som blöder invärtes bör göra det i hemlighet.

En man, ett ord. Jacob Casimir ändrade faktiskt inte sitt beslut under hemvägen, som dock genom en viss längd hade gett honom många tillfällen.

Där hemma stod farbror Theodor på översta terrassen, livligt sysselsatt med sin ypperliga kikare (Zeiss triëder).

— Någon har drunknat på Koistula, sade han. — De skockar sig på bryggan och en karl håller på med konstgjorda andningsrörelser.

Jacob Casimir hade stannat.

Veronica har inte begått ett dramatiskt självmord, sade han sig, och likväl erfor han ett visst obehag.

— Det förefaller mig att vara ett barn, rapporterade farbror Theodor med kikaren pressad mot sina av åldern oförsvagade ögon. — En pojke, om jag inte mycket misstar mig.

— Man borde i alla fall ta reda på det, sade Jacob Casimir dröjande.

— Gå in och begär ett telefonsamtal, föreslog farbror Theodor. — Jag hade just ämnat göra det själv.

— Jaa, sade Jacob Casimir, — eller också kunde jag ju paddla över och se hur det står till. Det är gjort på några minuter. Kanske jag till och med kan bli dem till något slags nytta ...

— Kanske det, ja, sade farbror Theodor.

— Det där är inte rätt, så här måste det göras, ljöd det gång på gång från den gråklädda karlen som Jacob Casimir avlöst. — Javisst, svarade Jacob Casimir ödmjukt och bjöd till att följa anvisningarna. Den drunknade pojkens magra armar hängde kalla och slaka som vissna blomstjälkar mellan hans händer. Underligt att det skall kännas så tungt i längden, tänkte Jacob Casimir, det ser inte vidare ansträngande ut. I själva verket var han redan ganska trött av de ovana rörelserna, men han kunde inte gärna be om avlösning än, för skams skull, för de många uppmärksamma och kritiska åskådarnas skull. Kvinnorna bildade små ivrigt viskande klungor; ett par karlar stodo lutade mot räcket och stirrade uttryckslöst på gruppen kring den livlösa kroppen.

En tio års parvel, en liten linlugg. Det var lätt att räkna ut hur det hela gått till. Han hade suttit på nedersta trappsteget och lekt med sin barkbåt; nu guppade det lilla karduspappersseglet på lata vågor bland strandstenarna och han själv låg här. Mannen som fiskat upp honom hade skurit sönder hans blåvitrandiga trikåtröja i alla riktningar för att inget yttre tryck skulle kunna hindra hjärtat och lungorna om de ville börja arbeta på nytt.

Om de ville det, ja. Det såg inte så ut. Det smala bröstet med de utstående revbenen hävde och sänkte sig taktmässigt för var pressning, men skummet och bubblorna som oupphörligt sipprade fram mellan de blekblå läpparna visade att lungorna hunnit bli fullständigt vattenfyllda. Man beräknade att pojken legat minst en halv, kanske en hel timme under vattnet.

— Hopplöst, sade Jacob Casimir sakta till Veronica, som satt på brolocket bredvid den döda pojken. Hon nickade, men fortfor att med sin näsduk torka gossens mun; hon bjöd också till att värma hans små smutsiga, såriga fötter. Det låg en sådan mjuk självfallenhet över varje hennes åtbörd som om hon fullgjort den vardagligaste handling. Men hennes ögon voro blanka av tårar.

Jacob Casimir böjde sig djupare över pojken och spände sina otränade muskler till de kraftigaste grepp han numera mäktade åstadkomma, men hans blickar sökte Veronicas hand och intet annat. För första gången föll det på den handens lott att torka skum från en drunknads läppar och att värma smutsiga, såriga fötter, och dock! hur oöverträffligt fullgjorde den inte dessa oangenäma funktioner. Han måste tänka på en lyriskt sentimental hymn som han i femte kapitlet av sin ofullbordade roman ägnat denna samma hand:

Man trycker tusen händer och har glömt det följande minut. Men så en dag vilar där i din hand en annan, som från tingens begynnelse var bestämd att känna sig hemmastadd i din, att fråga, svara, sluta en ström, att smeka, stöda, välsigna och svalka. En kvinnas hand! En kvinnas hand!

Jacob Casimir andades tungt. Det smärtade i senor och muskelfästen, men han betvang sig och beslöt att ännu inte ge tappt. Är det för pojkens skull? frågade han sig och svaret måste bli nekande. Pojken ansåg han räddningslöst förlorad och den sorgliga olyckshändelsen var väl slutligen inte sorgligare än tusen andra

saker som tilldragit sig i samma ögonblick; men han, Jacob Casimir, ville inte gärna stå som en svag stackare inför dessa kvinnor som nyss sett en annan man så glänsande utföra samma kraftprov. Tjäderspel, for det genom hans huvud, tjäderspel på en kyrkogård.

Nu hördes röster från stranden. Folk kom gående i rask fart. Där var också ett par som sprungo.

En viskning flög genom kvinnogrupperna på bryggan. Föräldrarna! Man hade äntligen fått tag i pojkens föräldrar.

Jacob Casimir kände någonting som ett svagt pricklande i blodet. Föräldrarna komma. Den drunknade pojken har varit deras enda barn — det hade han förstått av de viskade kommentarerna. Pojken har varit allt för dem.

Föräldrarna komma. Hur tar man sig ut när man plötsligt, oväntat står vid sitt enda barns lik? Vad säger man? Hur bär man sig åt? Hur spela ansiktets muskler?

Nu låter jag avlösa mig —

Jacob Casimir kämpade en sekund med sig själv. Nej, inte avlösning, inte det. Han blygdes, men han kunde dock icke motstå begäret att se upp från det blåskiftande lilla ansiktet för att bevittna föräldrarnas ankomst. Och sedan han en gång gett vika för den första impulsen, kom begäret att följa varje skiftning i deras anletsdrag så våldsamt över honom att han knappast längre kunde utföra de föreskrivna rörelserna.

Han såg och han lyssnade. Och där undgick honom ingen ryckning i moderns ansiktsmuskler, ingen nyans i de hesa, oartikulerade lätena när hon kastade sig framstupa över sin döda sons kropp.

Nu fadern. Jacob Casimir hörde hans bara fötter platscha mot bryggans plankor. Han stannade några steg från gruppen kring den döde. Å, du min stackars gosse, sade han. Det finska språkets mörka diftonger tjänade lydigt hans smärta.

En lätt frossa for genom Jacob Casimir. Han visste att han fångat dessa ord och detta tonfall för alltid, den hela, starka känslans djupaste brösttoner.

Ja, detta var förvisso äkta. Så talar den heta smärtan. Dessa rörelser framkallar den i våra muskler. Bild hopade sig på bild, Jacob Casimirs hjärna arbetade som en småstadsfotograf på en marknadsdag. De äkta tonfallen inristades samtidigt på något slags ljudkänsliga plattor som tycktes stå honom till förfogande i obegränsad mängd. Han såg också sig själv. Han erfor den djupaste vämjelse.

Plötsligt var det förbi med hans krafter, alldeles förbi. Öm i alla leder reste han sig och kastade en vädjande blick i riktning mot de sysslolösa karlarna vid broräcket. De tycktes inte förstå honom; i varje fall stodo de orörliga kvar. Den gråklädda mannen, han som börjat räddningsförsöken, gjorde sig åter klar att träda i redet, då det med ens syntes gå upp för fadern att man kanske väntade på hans ingripande. Tyst och varsamt sköt han den gråklädde åt sidan och knäböjde vid sonens huvud. Hans stora, liksom garvade arbetshänder slötos försiktigt och på samma gång kraftigt kring de magra handlovarna. Den gråklädde gav ånyo goda råd.

— Kom, sade Veronica till Jacob Casimir, — här behövs vi inte längre.

Hon hade lämnat sin näsduk åt modern och därmed uppgiften att torka bort skummet. Utan tårar, utan ord, med förseglat ansikte satt hon där, denna mor, men med korta mellantider genomfors hela hennes kropp av en hastig, torr snyftning.

Veronica och Jacob Casimir gingo tysta uppför strandsluttningen. Scenen på bryggan hade gripit Veronica djupt. Hon grät visserligen inte, men Jacob Casimir såg att hennes ögon alltjämt bevarade denna djupa,

mjuka, fuktiga glans som påminde honom om grundtonen i hans vackraste Pendimatta.

Koistula, den sirliga krokanen, reste sig i vit höghet bakom lönnarnas lövverk, men som efter ett gemensamt beslut togo de av på en sidoväg. Genom parkartad skog ledde den ut på en udde, där en snörklad paviljong stoltserade på yttersta klippan.

— Jag undrar, sade Veronica plötsligt, — vad är bittrare för en kvinna, att förlora sitt enda barn eller att aldrig ha haft ett barn?

Det var tydligt att hon väntade på något slags svar. Ånej, tänkte Jacob Casimir, vi måste bort från detta ledsamma, brännbara ämne; och han började på sitt omtyckta, lekfulla sätt kasta boll med ofarliga påhitt i harmlösa frågor. Men Veronica gav sig inte. Hon ryckte till sig ett högväxt grässtrå och strök av blomvippan mellan sina sammanpressade fingrar. Hon svängde den bara stjälken som ett trollspö med uppgift att öppna bådas hjärtan för ovanliga bekännelser.

— Tror du mig, sade hon, först tvekande, sedan allt mer bestämt, — tror du mig när jag säger dig att jag gifte mig mest för — för barnens skull. Därför att jag redan då helst av allt ville bli mor. Naturligtvis tyckte jag om Henrik, ganska mycket, och han har ju för övrigt ett underbart sätt att ta för sig utan att fråga, men det var nog inte det som avgjorde. Det var barnen jag tänkte på, eller kanske snarare menade utan att tänka det klart. Du som har till yrke att förstå människor, tror du mig när jag säger dig det?

— Ett sällsynt fall, svarade Jacob Casimir efter något besinnande. — Men naturligtvis tror jag dig. Jag vet ingen människa som ljuger mindre än du, Veronica.

De närmade sig uddens spets och därmed målet. Vatten glimmade framför dem och på ömse sidor, små sömniga vågor i makligt tåg.

Veronica tycktes finna bevisning av nöden.

— Ja, sade hon, jag minns en sommarkväll där hemma. Mina systrar, min bästa väninna och jag hade gjort en utflykt i Wienerwald, vi låg på den bruna marken med händerna knäppta under nacken. Nu kunde näktergalarna gärna börja, sade min äldsta syster, men i stället hörde vi plötsligt göken, alldeles nära. Alla tystnade och jag kände på mig att var och en av oss gjorde en hemlig fråga. Tolv gånger gol göken, så var det slut. Min bästa väninna brast i gråt, för hon hade frågat hur många år hon hade kvar att leva. Tolv år till! sade min äldsta syster, vem vill leva längre, då är man ju gammal och ful. Och så bekände hon att hon för sin del frågat hur många gånger hon ännu skulle bli kär innan den rätte kom. Men jag, jag bekände ingenting, jag låg bara och smålog för mig själv. Tolv stycken, hälften pojkar och hälften flickor, tänkte jag, det är inte så litet, det kan förslå till husbehov.

Tyvärr voro de ännu inte riktigt framme vid paviljongen. Jacob Casimir måste säga någonting.

— Om de makthavande har lovat dig tolv barn, så får du de tolv, du kan vara alldeles lugn. Spådomar och järtecken är mera tillförlitliga än folk i allmänhet vill tro.

— Vad spådde man om dig när du var barn, Jacob Casimir?

— Just ingenting, så vitt jag vet. Mamma hade så mycket annat än spådomar att tänka på. Mark och penni och andra av livets hårdare beståndsdelar. Men ett järtecken kommer jag ganska bra ihåg, ja, det är i själva verket få saker jag minns så tydligt som just det.

— Var det någonting du — såg? Någonting som officiellt inte finns?

— Nej nej, det har ingenting med spökeri att skaffa, det var så oromantiskt som möjligt och rörde sig

uteslutande kring en chokladboll. Det var efter en juldagsmiddag hos faster Constance, jag kan ha varit en tio eller tolv år gammal. När middagen var slut och de stora fick kaffe med likörer, tog faster Constance en stor påse och delade ut chokladbollar med staniolpapper på bland oss barn. Henrik var där, Fabian, alla kusinerna, det hörde till saken på juldagsmiddagarna. Öppna dem försiktigt, sade faster, där finns någonting vackert i varje boll. Nu ska vi se vad ödet har i beredskap åt er. Precis på det sättet föll sig hennes ord, de gjorde intryck på mig därför att det var sådana ovanliga bokord, öde och beredskap. Fabian var först färdig med sin boll, han hittade en medalj. Där blev ett jubel, medaljen hängdes på hans bröst och han pöste av viktighet värre än någonsin. Under tiden hade de andra klämt sönder sina bollar. Elsie fick en ring, Karin ett hjärta, vill jag minnas, Karl Henrik ett ankare — du får inte nöja dig med mindre än amiralsgraden, sade faster Constance. Rätteligen borde du således vara amiralska, Veronica. Nåja, alltnog, Dagmar fick en bjällra, och det måste alla skratta åt, redan då kunde hon ju prata omkull vem som helst. Också andra av kusinerna fick skämtsamma och skrattretande saker, stämningen blev mycket hög. Till sist återstod bara min chokladboll. Jag hade hjärtklappning av nyfikenhet och oro, och medan jag försiktigt klämde sönder bollen, vände jag mig bort för att hastigare än de andra hinna sätta mig in i situationen om det råkade komma någonting löjligt eller obehagligt i dagen. Jag var djupt förberedd på att få någonting löjligt eller oangenämt på min lott, det har jag alltid varit så långt jag kan minnas tillbaka. Och väl var det att jag hade vänt bort mitt ansikte från de andra, för det som nu kom, det var jag ändå inte beredd på. Bollen var tom.

— Å! utbrast Veronica medlidsamt.

— Ja, den var tom. Först ville jag inte tro mina ögon, men hur jag än letade och petade bland chokladbitarna kunde jag absolut inte hitta någonting. Bollen hade varit tom. Tja. Vid våra år rycker man på axlarna och säger: naturligtvis, vid fabriksmässig tillverkning av chokladbollar blir så och så många per tusen tomma på grund av slarv vid fabrikationen. Men den gången hade jag mycket litet sinne för statistik. Jag kände att jag blev vit i ansiktet och torr i svalget. Att det där med bollen var en skam, en olycka och ett straff förstod jag ju strax, men därtill kom någonting vida märkligare. För när jag hade hämtat mig efter den första bedövningen, stod det på något vis klart för mig att det inte var en tillfällighet som här hade drivit sitt spel, utan att det från alla tiders begynnelse hade varit förutbestämt att just min boll skulle vara tom, den och ingen annan, men att jag till varje pris måste hålla det hemligt! Och när de andra skockade sig omkring mig för att se vad jag hittat, knöt jag min hand så att naglarna borrade sig in i köttet och skrek så att det hördes ända in i förmaket: Ingen får se vad jag fick! Där blev ett stort kolorum, de bad och hotade mig och kallade mig viktig, men medan Fabian och Henrik svängde sina knytnävar under näsan på mig och Dagmar med sin gälla röst skrek »Kuckumaffe, kuckumaffe», som var ett dräpande skällsord, stod jag där med sammanbitna tänder och tänkte: de får döda mig, men aldrig öppnar jag min hand. Det gjorde jag heller inte, fast det föreföll mig både sannolikt och av världsordningen berättigat att de dödade mig eller ådömde mig något förfärligt straff. Och det underliga har skett att jag fortfarande tycker mig gå med handen knuten kring ett tomrum som ingen bör få se.

— Utom jag? sade Veronica sakta.

— Utom du. Du kan gärna få veta att det finns punkter där jag aldrig blir fullvuxen, att jag nu som för tjugufem år sen går omkring med en känsla av skuld, jag vet inte till vad, och en aning eller snarare visshet om kommande ofärd, men samtidigt med en trotsigt hög tanke om min egen förträfflighet.

Nu voro de framme vid paviljongen. De satte sig på nedersta trappsteget mot sjön, och avståndet mellan dem var inte större än att Jacob Casimir kunde uppfånga doften från hennes hår.

— Hur går det med ditt arbete? frågade Veronica skyggt.

— Dåligt, konstaterade Jacob Casimir lugnt. — Eller rättare sagt, det går inte alls. I bredd med mig är

farbror Theodor den rena arbetsmyran, han har åtminstone egenhändigt fyllt i bjudningskorten till den stora festen på lördag. På tal om festen, så hoppas jag att du vill bli min bordsdam.

Veronica svarade inte strax.

— Gärna, om jag kommer, sade hon så. — Men jag kommer inte utan Henrik. Dröjer han på sin resa över lördagen så blir jag borta från festen.

Jacob Casimir satte upp ett mycket oförstående ansikte.

— Jag skall säga dig varför, fortfor Veronica. — Det är nämligen så att jag börjar få nog av — av vissa saker. När en ung kvinna har en man som öppet försummar henne och hon själv inte är direkt ful — du vet inte vad det sätter andra mäns fantasi i rörelse. De blir så ädla allesammans, de vill alla hjälpa henne att skaffa sig revansch. De talar till henne på ett annat sätt än till andra kvinnor — inte alltid orden, men säkert tonfallet —, de dansar annorlunda, de räcker henne en gräddsnäcka eller ett cigarrettetui på ett annat sätt, och framför allt, det är någonting annat i deras blick. De tycker sig ha något slags rätt över henne, en andel i henne, de tar i tanken ständiga små förskott på det som de hoppas kanske en gång skall bli deras kapital. Ja, till och med de som inte rimligtvis kan hysa verkliga förhoppningar. Den finniga informatorn på Holma, han kan ju inte gärna inbilla sig någonting, och ändå har han börjat försöka hålla min hand en sekund extra när jag hälsar på honom; sedan äter han mig med sina förfärliga torskögon. Om du visste av vilka ögon man kan bli äten vid sådana tillfällen — en stackars kvinna som måste gå ensam på en fest därför att hennes man har det trevligare någon annanstans. Men det kan du inte veta.

— Åjo, invände Jacob Casimir mörkt. Han plågades av tanken på Veronica som rov för var mans förstuckna begär, men dessutom förargade det honom när man inte tilltrodde honom en obegränsad förmåga att känna andras känslor in i de finaste skiftningarna. Han erfor ett omotståndligt begär att blända Veronica med ett prov på sin psykologiska skarpblick.

— Och ändå, sade han plötsligt och iakttog henne från sidan, — om du också plågas av all den åtrå du väcker, så har du någonstans djupt inne i ditt hjärta en hemlig tillfredsställelse av den. Den skapar en underlig magnetisk atmosfär omkring dig, den gör dina kinder rödare och din gång spänstigare, du njuter av den som av ett stimulerande gift, ett farligt men oöverträffligt skönhetsmedel. Ibland tycker du dig ha alltsammans upp i halsen, och ändå önskar du egentligen inte att den skall upphöra och bli borta för alltid, för i den stunden skulle du känna dig mycket fattig. Kan du se mig i ögonen och säga att det inte hänger ihop på det sättet, Veronica?

Veronica flyttade blicken ännu längre bort bland holmar och sund som brunno i solnedgångsglansen.

— Du har alldeles rätt. Naturligtvis har du rätt. Det är just det.

Och hon fortfor med lägre röst: — Jag är rädd.

— Du är rädd för att någon av dem kunde bli farlig för dig. Man lever kanske inte ostraffat i en sådan där atmosfär, och de är ju inte alla finniga informatorer med torskögon, där finns karlar som Andrea Verrochio gärna hade tagit till modell, karlar som kan tumla både en ridhäst och en aktiemajoritet —

Veronica nickade.

— Ja ja, viskade hon, men det finns någonting som är starkare än styrkan, och det är svagheten. Den är det farligaste av allt, tror jag. Din svaghet, Jacob Casimir.

Hade hon verkligen sagt det sista? Eller var det bara Jacob Casimirs hjärna som omsatte hennes tankar i

outtalade ord? Hur som helst, han visste det nu. Han kunde ta henne i sina armar, kyssa hennes mun. Hela hans varelse genomströmmades av denna visshet.

Förr hade han aldrig tvekat i liknande situationer, men nu var det någonting som höll honom tillbaka. Åren lära oss att handskas varsamt med det, som kanske ändå, trots allt, kan vara lyckan själv, den kungliga gästen. Hon kunde bli min just nu, hon är det. Sakligt och dock med en skälvning innerst inne lade Jacob Casimir detta dyrbara faktum till mängden av andra fakta. Plats för lycka, sade han sig. Men hans hand låg orörlig kvar på det varma stentrappsteget.

— Nej nej, sade Veronica och det lät som en ångestfull bön, — du skall inte göra det, det är inte det jag vill. Jag ber dig så vackert, låt mig ha ro. Just i de här dagarna behöver jag det mer än någonsin, det är så mycket som skall avgöras nu.

Hon gör sig redo till uppbrott, tänkte Jacob Casimir, hon går här och tar avsked. Högt sade han:

— Skall du inte stanna här och ärva, Veronica? Det är mycket att få, det är synd att försmå —

Veronica log, nej hon skrattade.

— Jag önskar att du kunde få min del — Henriks del menar jag. Jag vet ingen som behöver pengar mera än du och kan använda dem bättre.

— Pengar, sade Jacob Casimir förstämd, — är det absolut nödvändigt att du och jag talar om obehagliga saker? Ser du inte att solen har gått ner och att naturen sätter hela sitt stämningsmaskineri i gång, enkom för vår räkning.

Veronica stödde hakan mot handen. Hennes ögon smalnade till kisande springor medan hon betraktade västerhimmelns blodröda slagfält. I lågor och dunst hade solen gått under som det ägnar och anstår en imperator. Färgspelets vilda tumult vittnade alltjämt om slagets våldsamhet. Så reste sig Veronica plötsligt som ur ett ljumt, förslappande bad.

— Nej, sade hon, nu är det sannerligen på tiden att du får en kopp te. Det är ju i alla fall för teets skull du kommer hit, Jacob Casimir, det har du väl inte glömt.

Jacob Casimir reste sig också. I samma ögonblick han vände sig om, framgick det att de i själva verket voro tre här på udden. Fabian med ridspö, Fabian med sporrar. De hade emellertid inte klirrat, dessa sporrar.

— God afton, sade Fabian så som alla människor säga godafton. Han kysste Veronicas hand, formellt, flyktigt. — Jag har sökt dig överallt, fortfor han, era hästar har flöjat och far illa fram med vår havre.

— Nej, gör de det, sade Veronica, det var ju förargligt, men det kan jag verkligen inte avhjälpa, kära Fabian. Det får du lov att tala med förvaltaren om.

— Jag har talat om det för förvaltaren, framhöll Fabian en hårsmån otåligt. — Men då jag en gång var här, tyckte jag det hörde till saken att göra dig min uppvaktning. Hövlighet framför allt, vad har man eljest fått en dyr uppfostran för?

Veronica neg.

— Det skall du ha tack för, Fabian. Och dessutom en kopp te.

De satte sig i rörelse åt gården till. Jacob Casimir lämnade sig ett par steg efter de andra. Han tappade sitt elddon så skickligt att han fick böja sig ner i hälarna på Fabian. Sinnrikt, sinnrikt, över måttan sinnrikt.

Sporrarnas trissor voro surrade med någonting som liknade tagel. Tagel från en vit hästsvans.

Veronica konverserade behagfullt.

— Henrik, sade hon bland annat, — han är tyvärr inte hemma, han har rest till Helsingfors. Det visste du väl inte av?

— Nej, svarade Fabian, det måste ha blivit hastigt beslutat. — Jacob Casimir började plötsligt vissla en glad melodi. — Ja, det vill säga, fortsatte Fabian, när jag tänker på saken så var det visst någon där hemma som antog det, som trodde sig veta att Henrik ämnade fara.

— Jo, sade Veronica, han har rest för att skaffa oss pass.

— Oss?

Fabian stannade. Jacob Casimir stannade också. Dock lyckades det honom bättre än Fabian att undertrycka sin överraskning.

— Ska ni resa? Ska du och Henrik resa utomlands?

— Ja, och det tillsammans till på köpet, svarade Veronica lätt. — Vi ämnar resa ner till Wien.

— Nej, verkligen. Fabian hade övervunnit sin häpenhet och satte sig åter i gång.

— Är det så underligt? På fem år har jag inte sett någon av dem därnere, mamma, systrarna, alla mina gamla vänner. Och vad har det inte varit för år! Man vet knappt vilka som lever och vilka som — inte lever.

— Du får ju i alla fall ofta brev därnerifrån, sade Fabian. — I synnerhet på senare tider.

Veronica betraktade honom lugnt.

— Du är väl underrättad, Fabian.

— Var det en hemlighet? frågade Fabian naivt.

— En hemlighet, hur så? Postväskan ligger öppen på biljarden, det står vem som helst fritt att titta i den. Jag förstår bara inte när du —

— Det finns ett ryskt ordspråk, inföll Jacob Casimir, som säger att någon har stora ögon, nu minns jag tyvärr inte vem. Men jag tror det var fruktan.

Fabian gisslade sina bruna läderdamasker med ridspöet.

— Det är oförsvarligt av dig att inte veta det bestämt. Ett oriktigt citat är värre än egna grodor.

— Jag ber om ursäkt, sade Jacob Casimir ödmjukt, — en gör så gott en kan.

— Gärna för mig, men av var och en har man rätt att fordra att han kan sina saker. Sina specialtrics.

De hade hunnit till korsvägen. Jacob Casimir stannade och såg sig omkring. Där nere låg bryggan tom, det lilla liket var undanskaffat. Halvvägs uppdraget på sanden lyste kanotens smäckra vita skrov. I vassen snattrade änderna.

— Hör på änderna, sade Fabian intresserad. — Av dem har ni betydligt mera än vi. Du skall inte bli förvånad, Veronica, om du får se mig jaga här i era vasskanter om kvällarna, jag har tillstånd av Henrik.

Jacob Casimir lyssnade uppmärksamt.

Att dricka te vid samma bord som han, att sitta mitt emot honom och höra hans röst — det har jag inte lust till.

Och han vände sig till Veronica:

— Du tar väl inte illa upp om jag försakar ditt te? När jag fick syn på kanoten, slog det mig att jag borde göra min vanliga aftontur.

Veronica försökte övertala honom att stanna, men Fabian inskred livligt.

— För guds skull, hindra honom inte i hans tjänsteutövning. Kanoten är hans musa, i den får han alla sina geniala uppslag och i den utarbetar han dem. Därför blir resultatet så graciöst och smånäpet. Små noveller, små tillbud till romaner. Jag är säker på att det finns ett sammanhang mellan kanoten och det lilla formatet i era gemensamma produkter. Du borde lära dig segla i en riktig båt, människa, det är annat än att paddla uppför ån och vända vid kvarnbron.

— Vänder du alltid där? frågade Veronica småleende, med en del av sitt hjärta på fiendens sida.

— Ja, medgav Jacob Casimir sanningsenligt och skamset.

Fabian hade riktigt kommit i tagen.

— När jag var pojke och road av barnsligheter, sade han, då brukade jag ofta fara uppför ån, men jag vände ta mig tusan inte vid kvarnbron. Det är ju där det nya och roliga börjar.

— Ja, sade Veronica, färden lär vara ännu vackrare längre fram, det har du väl hört. Frestar det dig inte att veta att ån mynnar ut i en sjö, att den sjön står i förbindelse med en annan sjö, att man därifrån kan komma vidare och vidare, hur långt som helst?

Jacob Casimir tog det mycket allvarsamt.

— Jag har ofta tänkt på det. Naturligtvis ligger det någonting särdeles tjusande i den tanken att man härifrån kan komma ända ut till havet. För det kan man ju, teoretiskt.

— Men det är säkert fan så ansträngande, sade Fabian, jag undrar om det inte vore för mycket till och med för din kända energi. Och så finns det så många forsar på vägen.

— Det är just det, bekräftade Jacob Casimir, det lyckas nog inte för min svaga kanot, det lyckas bara för friska, stadiga timmer. Det kan ju hända att de sjunker på vägen eller knäcks i någon fors, men oftast kommer de lyckligt fram. Till havet, som sagt var. God natt, Veronica — han kysste hennes hand —, du behöver ju i alla fall inte dricka ditt te i ensamhet, det tröstar mig.

— Din förtjänst är det inte, sade Veronica, — det har jag helt och hållet våra snåla hästar att tacka för.

— Javisst, ja. Tänk att hästarna råkade flöja just i kväll. Men för resten är det ingenting att förvåna sig över, jag kan så livligt föreställa mig hur en sådan där häst känner det. Här går jag i min magra skog och där på andra sidan gärdesgården lyser det grönt av saftig havre. Om jag inte vågar ta språnget över hindret så är jag ingen riktig häst utan en förbaskad åsna. — Ja, god natt, Fabian, vi ses kanske inte mer i kväll.

Han gick ner till sin kanot, nöjd med sig själv, nöjd med sina repliker, bevarande i sinnet ett darrande skimmer av sagda och osagda ord från stunderna före Fabian. Dock var en lätt oro honom inte alldeles främmande. Han hade lämnat fältet fritt i tillitsfull förtröstan på — vad då? Vad är visst i denna värld? På

sköra trådar hänga våra öden, en vindpust kan vara nog, en varm sommarnattsfläkt.

Men tvivlen veko ifrån honom i samma stund kanoten gled ut över det mörknande vattnet. Silverpärlor droppade från paddelårans blad, det sorlade dämpat och svagt under förens vassa egg när kopparspegeln klövs. Ljusa drömmar svärmade likt måsar kring den ensliga sjöfararens huvud, hans sinne fylldes av lust. Så skall en dag sluta, sade han sig gång på gång. Den gode Jacob Casimir.

Jacob Casimir satt vid sitt skrivbord och stirrade in i en bukett av ängsblommor som någon vänlig hand placerat i den drivna kopparvasen. Han följde en insekts vandringar på en prästkrages brandgula diskblomma. Det var en liten svartglänsande baddare med smal och böjlig kropp, Jacob Casimir kunde verkligen inte ge honom något namn, ordna in honom i någon klass. Men han var lustig att se på. En halv timme, kanske en hel hade Jacob Casimir redan tillbragt i hans sällskap.

När samvetets röst ånyo började göra sig hörd, pinsamt hörd, steg Jacob Casimir upp och gick fram till fönstret. Det var som om han väntat att någonting skulle inträffa. Självfallet tilldrog sig ingenting epokgörande. Emellertid fick han det infallet att han kanske borde göra en snabb skiss av den föreliggande situationen, skaffa sig en stomme som han vid förefallande behov kunde stoffera ut och behänga med nödiga grannlåter. Han lät alltså ögon och öron träda i skärpt verksamhet för några minuter, gick tillbaka till skrivbordet och nedskrev på en bit konceptpapper följande promemoria:

KVAV AUGUSTIDAG.

(Kl. 3 e. m.)

Himmeln fullströdd av små och medelstora moln, de senare med mörka bottnar. Svag åska på avstånd. Sjön matt silver, fläckvis anlupet mörkt. Hösåtar i oändliga rader. Rågen nedslagen av hagelfall. Små vindpustar då och då, granarna gunga betänksamt sina tunga grenar, genom björkarnas toppar går det som en förlägen fnissning. Rop från sjön av badande pojkar. En ko råmar, från mejeriet klang av mjölkkärl. Svalor sitta i sanden, kvittra oavlåtligt, gällt. Getingar och spyflugor jaga genom rummen som viktiga överhetspersoner på tjänsteresa.

Punkt. Slut.

Jacob Casimir tände en cigarrett. Han rökte den tankfullt, återupptog betraktandet av insekten i smörblomman och trummade samtidigt med den oformerade ändan av blyertspennan mot bordsskivan. Ständigt detsamma, om och om igen. Vad kan det vara? for det plötsligt genom hans huvud. De täta små knackningarna hade till slut lyckats fånga hans uppmärksamhet. Han lämnade det svarta krypet åt dess synbarligen sorglösa öde och trummade kraftigare för att väcka sitt slumrande minne. En käck rytm som bar en glad melodi på sin rygg. Aha, nu visste han det. En visstump som en gång flugit över hela världen och som nu var mera död och glömd än ett diplomatord från dagarna före kriget. Allt starkare brusade de muntra tonerna i hans öra. Javisst, det var ju restaurangorkestern i Semmering som spelade visan.

Med ens är han mitt uppe i scenen.

Han sitter vid ett dukat bord mittemot Veronica och hennes föräldrar. Det brutna solljuset ligger som en gyllne dunst över fruktskålen och den vita duken. Runtomkring stimma vackra, glada, livliga människor och fylla salen med ljus, med ljusa dräkter och ljusa skratt. Champagnen ger honom samma lätta rus, samma känsla av frihet och oförklarlig lycka som luften där uppe på Sonnwendsteins topp och Raxalpes snöhätta. Där uppe har han stått och följt flodernas slingrande lopp ända bort till den dimhöljda horisont där man anar Ungerns slätter. Här nere sitter han och ser in i Veronicas ögon, och det är förvisso ingen ringare utsikt. Än sen om hon inte söker fjärran landskap i hans blick. Än sen om Henrik sitter bredvid honom med en

segerherres min. Det kan man ju slutligen inte förtänka honom, som på tio dagar vunnit Veronica ...

Jacob Casimir spratt till. Det hade knackat på dörren; en skarp, på något vis pockande knackning, vitt skild från tjänarinnornas skygga förfrågan om det passade honom att de just nu djärvdes öppna hans dörr.

— Stig in! sade Jacob Casimir och lutade sig bakåt i stolen. Han erfor nästan ett litet moment av spänning medan han väntade på att dörrhandtaget skulle vridas om.

De där hårda knogarna —

På fyra eller fem år — lågt räknat — hade Fabian aldrig sökt upp honom här i hans rum. Kunde det verkligen vara han? Var det inte snarare Jacob Casimirs fantasi som skenade av med honom och lät honom höra mer i denna knackning än vad där rimligtvis innelåg?

Nej, inte den här gången. Där lyste faktiskt Fabians lockomsvallade panna i jämnhöjd med dörrens övre kant.

— Stör jag? sade Fabian och slog sig oombedd ner i stolen vid skrivbordets kortända.

— Inte alls! försäkrade Jacob Casimir och gömde omsorgsfullt papperslappen med den kvava augustidagens konturer på.

Fabian stödde armbågarna mot stolkarmarna och knäppte sina händer så det knakade i lederna. Det här blir långt, tänkte Jacob Casimir.

— Du har visst möblerat om här efter din smak, sade Fabian omsider. — Jag vill minnas att här såg annorlunda ut för några år sen.

— Du har ett minne som man borde avundas dig, svarade Jacob Casimir. — Det är nämligen bara några småsaker som jag har tagit mig friheten att flytta om. Skrivbordet stod vinkelrätt mot väggen och den där gruppen vid fönstret var visst litet annorlunda. Säkerligen mycket bra i och för sig, men som sagt: annorlunda.

— Och den här stolen, sade Fabian och klappade det skulpterade armstödet, — det här har du spekulerat ut alldeles förbaskat bra. Kan man tänka sig en bättre placering av supplikanter i audiens?

— Om stolen förefaller dig hård eller alltför låg, så kan jag på det varmaste rekommendera soffan. Den är mjuk och spänstig som ett kvinnobröst.

— Nej tack, svarade Fabian, vid närmare eftertanke tror jag ändå jag föredrar den här. Man blir bara förvekligad av att sitta mjukt och tänka på mjuka saker, som till exempel kvinnobröst.

Jacob Casimir nickade.

— Det har du visst rätt i. Man glömmer alldeles att till exempel gå på jakt efter dem.

Fabian teg. Han vände långsamt på huvudet och lät blicken bestryka skrivbordet som om han sökt någonting.

— Åhå, ser man på, ett ungdomsporträtt av din fru mor. Det är verkligen bra vackert av dig, Jacob Casimir, sentimentalt kunde man nästan säga. Är det från hennes modistperiod?

— Ja, svarade Jacob Casimir, jag tror nästan det, att döma av hennes glada min. Det är kanske oriktigt, men jag föreställer mig alltid att modistyrket är gladare än andra yrken, att man gärna sjunger medan man pryder

en vacker damhatt med blommor. Efter sitt giftermål fick mamma mest vara sjuksköterska, och den sysselsättningen tar visst ifrån en lusten att sjunga. I varje fall fick jag aldrig se henne så glad som på det där porträttet.

— Ja, sade Fabian, det var också en idé av farbror Gösta att gifta sig — med den hälsan och de affärerna — — och av henne att ta honom. Det vill säga, hennes motiv är ju lättare att förstå, åtminstone för menige man. Hur saken ställer sig för en författare — eller skall man säga diktare? — det vet inte jag, men kanske du?

Jacob Casimir såg ut genom fönstret.

— Det är en trasslig härva, sade han mycket lugnt, — jag får antagligen lov att anslå åtskilliga år till att reda ut den. Men det är den värd, obestridligen. För det var ju i alla fall vad man kunde kalla en betydelsefull händelse i mitt liv att just de två fann varandra. Många underliga saker har sin upprinnelse där. Till exempel att du och jag just nu sitter tillsammans och för ett vänskapligt kusinsamtal.

— Vi kan alltså motse en litterär utredning? sade Fabian och sträckte på sina goliatben. — Det skall bli intressant att ta del av den. Förutsatt att jag får leva så länge, tillade han med en blick på de höga staplarna av oskrivna blad.

Och då Jacob Casimir fortfor att stirra ut genom fönstret utan att säga någonting, tog Fabian på nytt till ordet:

— Jag undrar om det inte är förenat med stor risk att vara oinskränkt härskare över så mycket vitt papper. Man förfogar fritt över ett obegränsat antal undersåtar. Fullkomligt godtyckligt tilldelar man dem vissa anletsdrag, vissa karaktärsfel och vissa utmärkta egenskaper, man distribuerar lycka och sorg och belöning och förödmjukelse med rund hand och bär inte ett spår av ansvar för vad man gör. Somliga figurer, som man av en eller annan orsak har en särskild sympati för — kanske räknar något slags släktskap med — beviljar man en massa friheter. De får en mängd önskningar uppfyllda, mycket speciella önskningar, förefaller det mig. Somliga straffar man däremot strängt för det ena eller det andra som man råkat pådyvla dem. Man är kort sagt en mäktig herre, en liten satrap, där man tronar i sin brunbetsade skrivstol med svinläderssits.

— Man kunde nästan tro att du själv har gått igenom allt det där, sade Jacob Casimir och vände blicken inåt rummet. — Du skildrar det så dramatiskt och träffande. Ja, jag måste medge att det verkligen finns ögonblick då man känner sig som en liten Vår Herre av första Moseboken. Men jag kan trösta dig med att det är sällan och att det går hastigt över, mycket hastigt.

Han sträckte ut handen efter cigarrlådan och bjöd Fabian på en god cigarr. Detta samtal roade honom, hans kinder började få färg.

— Du talade om en stor risk, tyckte jag mig höra, någon hemlighetsfull fara som enligt din åsikt är förbunden med skrivandet. Vill du inte förklara dig en smula tydligare?

— Med största nöje, eftersom det tycks vara nödvändigt.

Med sina väldiga gula frambetar snoppade Fabian cigarren och fortfor medan tändningsprocedyren pågick:

— Att man — jag menar fortfarande den skrivande »man» — under arbetets lopp erfar den såkallade skaparglädjen, det är ju helt naturligt, det händer en till och med i de minst poetiska yrkena; jag försäkrar dig att jag kan känna någonting liknande när jag ser på en bra planerad och omsorgsfullt byggd gödselstad. Men när den lilla satrapen tröttnar på de litterära regeringsbestyren och reser sig från sin svinläderssits och går ut bland vanliga människor, är det då säkert att han låste in sina självhärskarvanor i skrivbordslådan? Är det säkert att han inte tar miste på sin ställning bland de där vanliga människorna, som det ju tyvärr alltid

kommer att finnas en hel del av, och att han inte på grund av tröghetslagen vill fortsätta med att gestalta folks öden efter sitt höga behag?

Jacob Casimir smålog.

— Gestalta öden! För att vara jordbrukare har du ett ovanligt litterärt ordförråd. Men om det på något vis kan lugna dig så vill jag förråda för dig att en sådan där liten skrivande »man» i allmänhet inte har någon makt — annat än på papperet.

— Jaså, hm, sade Fabian. Vad skulle han säga? I grunden stämde Jacob Casimirs försäkran fullständigt överens med hans egen innersta övertygelse.

De rökte en stund under tystnad. Getingar och spyflugor jagade genom rummet, en ko råmade någonstans långt borta, från mejeriet hördes klang av mjölkkärl. Allt var fortfarande som Jacob Casimir nyss så målande beskrivit det.

— Varför står den där resväskan där? frågade Fabian plötsligt med en förtydligande gest. — Skall du resa härifrån?

— Är det ett förslag eller en fråga? genmälde Jacob Casimir med ett visst intresse.

— En hövlig fråga. Tills vidare åtminstone.

— Då kan jag säga dig att jag inte ämnar resa härifrån. Tills vidare åtminstone. Men jag tycker om att ha en kappsäck stående i mitt rum, det ger mig en falsk men angenäm känsla av frihet, rörelsemöjlighet, på något sätt.

— Aha, en symbolisk kappsäck således! Eller kanske det är den där flygande kappsäcken som poeterna begagnar för att hålla sig svävande i rymden?

— Nej, snarare då den symboliska. Ett slags andlig necessär.

— Det var en utmärkt bild, den skall jag lägga på minnet. Sådant där imponerar alltid en smula på Veronica — eller i värsta fall på tant Louise.

— Bilden är min, sade Jacob Casimir, jag ämnar ta ut patent på den.

— För all del, oroa dig inte, jag skall avstå från att stjäla den. Vi får väl i sinom tid se den i någon bok. Men för övrigt överskattar du bestämt sentensernas värde som taktiskt medel. Att bläddra i en bilderbok kan roa kvinnorna för en stund, det är ju åtminstone lika underhållande som att lägga patience. Men annat än tidsfördriv är det inte för dem, ett lämpligt tidsfördriv medan de väntar på att någonting skall komma —

— Att någon skall komma, menar du väl?

— Du får ta det som du vill, sade Fabian och reste sig.

Jacob Casimir följde hans exempel.

— Hjärtligt tack för det sällsynta besöket, sade han. — Men var det ingenting du ville med det?

— Ingenting särskilt. Jag brukar då och då hälsa på hos våra gäster för att se hur de har det. En gästs ställning är ju i många avseenden ganska prekär, om jag så får uttrycka mig. Hans blygsamhet förbjuder honom att komma fram med några anspråk, att visa vad han vill, därför måste man själv förvissa sig om att allt är som sig bör. Så vitt jag kan finna har du det utmärkt. Det gläder mig på familjens vägnar.

Jacob Casimir följde honom till dörren. På tröskeln vände sig Fabian om.

— Och så en liten småsak, sade han lätt. — Som din vän och kusin vill jag påpeka för dig hur farligt det kan vara att stryka omkring i kanot långs vasskanterna. I skymningen och kvällsdimmorna kunde någon eventuellt förväxla dig med en and, och fridlysningstiden har nyss gått ut.

Vart hade dagen tagit vägen? Jacob Casimir kunde verkligen inte förklara det. Varför hade han inte tidigare gett sig ut med kanoten? Säg det, säg det. Nu satt han emellertid på den slitna kapokdynan och svängde åran på vanligt sätt.

Från båthuset på Santaniemi ledde en slingrande kanal genom det breda bälte av vass, säv och fräken som kransade den grunda sjöns stränder. Sjögräset skrapade mot kanotens botten, näckrosornas ormlika stjälkar snodde sig kring paddelårans blad. Det hade varit retsamt och tålamodsprövande i fall Jacob Casimir haft bråttom, nu beredde honom den tysta kampen under vattnet ett utpräglat nöje.

Med korta, glesa årtag paddlade Jacob Casimir förbi sävtuvorna. Han älskade detta att ljudlöst glida fram över vattenspegelns metallglans i en vit sjöfågels liknelse. Vassens vippor vajade över hans huvud, en slända stod på darrande vingar där inne bland den gröna pelarskogens smäckra stammar. Helt nära vattenytan dansade en livfull härskara av små insekter. De liknade myggor, men här voro de hans synnerliga vänner.

Vid kanalens mynning ökade Jacob Casimir på farten tills det fräste och porlade i fören. Små fredliga vågor sade kluck, det var på god väg att bli spegellugnt. Mitt ute på fjärden stannade han, saluterade i tankarna Koistulas vithet och såg sig över huvud taget omkring.

Det var solens sista sjunkningsögonblick han fick bevittna. Horisonten stod full av roströda dunstslöjor, men över dem höjde sig ett ensamt kritvitt, spjutliknande moln, ett manande tankstreck för alla dem som till äventyrs ville besinna denna döende dags innebörd. Borta i sydost hängde en halvvuxen måne, torr och glanslös i färgen, omkring den djupnade blånaden mer och mer.

Jacob Casimir vände åter blickarna mot Koistula. Han ansträngde sig för att uppdaga om någon rörde sig på verandan eller i paviljongen på udden. Förslagsvis en vitklädd kvinnogestalt.

Nej, det var verkligen inte fallet. Alldeles bestämt inte. Med manlig beslutsamhet gjorde han halvvändning och styrde kurs mot åmynningen.

En kylig, vindlös kväll. Blankt, orörligt, som ett silverstöp låg åvattnet framför honom. Borta vid de sanka strandängarna i första kröken höjde sig lätta dimmor, långsamt drivande för omärkliga luftdrag. I manshöga buketter sutto svärdsliljornas blad, anbragta som festliga dekorationer på ömse sidor om kanoten. Allehanda träd och örter speglade sig, svaga dofter från de bärgade ängarna böljade ner över vattnet. Stumma fåglar flaxade till i småskogen. En fisk slog.

Min goda fisk, du är som människans hjärta, du spritter till ibland för att visa att där ännu finns liv i de mörka djupen.

Med sådana preciösa liknelser förnötte Jacob Casimir sin tid i stället för att tänka på sitt åttonde kapitel eller fatta ett avgörande beslut med anledning av Veronicas tillärnade färd. I fråga om det åttonde kapitlet inskränkte han sig till att känna detsamma som en judisk kvinna vars kved Herren tillslutit. Kring Veronica åter lät han som vanligt en frodig vegetation av vaga drömmars rankor spira upp.

Plötsligt kom han under fund med att han frös i sin tunna sommarkostym. Han hade låtit kanoten ligga stilla mitt inne i en fuktig dimtapp. Här gällde det alltså att paddla sig varm igen. Jacob Casimir gjorde så.

Han såg sin möda lönad genom ett mera växlande sceneri än förr, ån ringlade sig här som en sårad orm. Än var det storskogen själv som kom marscherande ända ner till strandbredden, än var det åkerlappar som med märkbar motvilja öppnade sig kring en torpstuga. Gråa klippor stupade brant, lömska stenar yppade sig mitt i faret, klappbryggor och gamla brokistor ställde sig i vägen, det gällde att se upp. I ett slarvigt hopslaget skjul på en halvvägs kringfluten udde stodo två kalvar och betraktade Jacob Casimir med blanka, uttryckslösa ögon. En liten hund skällde med bjäbbigt målföre, en brunnssvängel gnisslade. Ett barn grät. Så åter skog med lutande gröna trän, deras grenar möttes ibland där uppe över Jacob Casimirs huvud.

Snart hade Jacob Casimir fått blodet i lämpligt omlopp och kunde låta kanoten glida makligt framåt.

Borta i en skogsglänta stod en grå stuga, en alldeles vanlig liten torpstuga. Men medan Jacob Casimir betraktade den, tycktes färgen hastigt växa i intensitet, bli gråare än grått, och stugan var inte längre en bostad av alldagligt slag, nej, den stod där som en minnesvård över dessa oräknade miljoner torpardagsverken, som mer än någonting annat byggt upp Finland. Jacob Casimir betraktade kojan med mycket intresse. För den som har ögon till att se kan ett människoöde stiga fast i konturerna med röken ur en skorsten, och en novell kan ligga gömd i katten på brunnstimrans lock. Dock, i dag kunde Jacob Casimir inte avvinna de folkliga företeelserna något uppslag, och följaktligen fortsatte han sin färd.

Dimmorna tätnade allt mer, nu fanns det knappt en enda fläck av åns yta som inte lät sin andedräkt synligt stiga. Över låglänta marker såg Jacob Casimir dunstslingan dra sitt nyckfulla band, som visade honom den väg han hade att tillryggalägga.

Nu dök kvarnbron upp i dimhavet förut, fantastisk, overklig nästan. Kvarnforsen mumlade svagt. Det var tid för Jacob Casimir att vända.

Det blev ingen enformig återfärd genom nyss passerade, välkända trakter; snarare hade Jacob Casimir intrycket av upptäcktsresa i främmande nejder. De böljande dimmorna drevo sitt spel med honom, suddade ut konturerna, förvanskade färgerna, gjorde om silhuetterna. Högt var inte längre högt, lågt inte längre lågt, alla avstånd visade sig bedrägliga.

Vad nu? Vad är det? På en låg landtunga skockar sig en skara gestalter i fotsida kåpor, nej i hucklen och kjolar. De ta i ring, de dansa. En skata flyger upp ur deras krets, skrattar djävulskt och singlar bort med vippande stjärt. Se, se, nu sticka de huvudena ihop och viska med varann ... Är det verkligen bara några kvarlämnade hösåtar? Nej, förvisso är det häxorna på heden, och inget ringa ärende har förmått dem att samlas här. De ha ett viktigt budskap att frambära: Hell dig, than av Cawdor, hell hell, Veronicas älskare!

Det skymde starkt över sjön när Jacob Casimir lämnade åmynningen bakom sig. Santaniemi var fullt eklärerat, på Koistula tändes de första ljusen.

En kopp hett te i denna fördömda kyla, sade sig Jacob Casimir. Vad är naturligare, vad ligger närmare till hands? Och han började långsamt stryka fram i dimbältet vid Veronicas strand.

I detsamma smällde där ett skott. Ganska nära, föreföll det.

Andjakt, reflekterade Jacob Casimir officiellt, men samtidigt reste sig en alldeles annan tanke, en mycket underlig tanke. Han upphörde att paddla; kanoten gled vidare med svagare och svagare fart; snart låg den orörlig på det blickstilla vattnet.

Jacob Casimir lät åran balansera tvärsöver sittlådan. Några droppar hade runnit ner på hans händer, han torkade omsorgsfullt bort dem.

Framför honom låg ett smalt sund, här mellan den högländta holmen och fastlandet gick sjövägen till

Koistula. Den kortaste och naturligaste sjövägen. Dimman hade täppt till sundet som med en stor vaddstoppa, och där bakom allt detta böljande ulliga vita var det någon som sköt. Fullt legitim andjakt, fridlysningstiden hade gått ut.

Ett par gånger fattade Jacob Casimir åran, men lät den genast sjunka igen.

Ett sådant där sund, vem vet vad som möter en på andra sidan? Kanske någonting fullkomligt nytt, någonting särdeles sensationellt, någonting alldeles speciellt upplysande, ett instruktivt svar på gamla envisa frågor —

Men det är inte alltid obetingat nödvändigt att fara genom ett sund. Är där en holme med i spelet, så kan man till exempel färdas ytterom bemälda holme, i fritt och öppet vatten.

Det var onekligen mycket hos Jacob Casimir som påyrkade ett dylikt kringgående. Icke vanlig rädsla precis, men en djup motvilja mot blotta tanken på att möjligen bli försatt i en mindre hedersam eller uppenbart löjlig situation, en för förnuftet olöslig situation, som i stället måhända krävde utvecklandet av fysisk virtuositet, av något slags kroppsliga krumsprång. Denna motvilja, som alltid tryckt sin prägel på Jacob Casimirs liv, var också nu så stark att den sannolikt hade avgått med segern, om inte en annan lika mäktig drift trätt upp till motvärn.

Hur stark är den starke mannen, han som tumlar en aktiemajoritet lika ledigt som en ridhäst, han som påstår sig aldrig tvivla och aldrig tveka, som ständigt varit van att gå ända fram till målet, lägga sin hand på det och säga: mitt! Hur stark är han? Var går för honom gränsen mellan det utförbara och det omöjliga, hur långt ute ligger den punkt där han ryggar tillbaka?

Att komma till klarhet i detta tycktes Jacob Casimir oändligt viktigt. Han bet sig fast i denna enda tanke tills alla andra högljudda tankar och stumma instinkter förlorat sitt inflytande. Han fattade åran i ett hårt grepp, fick fart på kanoten och styrde kurs mot sundet. Ett par gånger plaskade han med årbladet för att ge sin ankomst till känna.

Är jag rädd?

Han fann inga positiva bevis, hans hjärta arbetade normalt, tungan kändes ingalunda torr mot gommen, ingen rysning for genom hans hårrötter, kort sagt, inga kroppsliga fenomen inställde sig, men väl en djup känsla av olust och vantrevnad. Hela företaget tycktes honom plötsligt alldeles meningslöst. Han skulle kanske ha vänt om, i fall inte härför erfordrats en bestämd viljeakt som råkade utebli.

Mitt i sundet var det nära att Jacob Casimir tagit fel och kört upp på stranden, men längre fram glesnade dimman så att han kunde reglera sin kurs efter trädens kronor och skymtande strandklippor.

Här var det alltså, här skulle det ske — eller också inte. Jacob Casimir kände en svag prickling i huden som av fina nålar. Nerverna, sade han sig oupphörligt, som om detta ord varit ett utmärkt skydd och en säker tillflyktsort. Nu måste det komma, här är det enda tänkbara stället, här finns inga människor, inga vittnen, från Koistula brygga kan han väl ändå inte göra det, men här, här ... Jacob Casimirs händer kramade paddelåran, sorlet i bogen tydde på hög fart. Nu kommer det strax — eller också inte alls — — Det susade i hans öron, en dov, avlägsen, entonig musik, ingen melodi, bara en susning, ett brus som växte och växte tills det fyllde honom helt som en dånande orgel. Och nu var det väntade där, nu skedde det dock, nu kom detonationen med en åskknalls våldsamhet.

Bedövad satt Jacob Casimir på sin kapokdyna och såg sig omkring. Han tyckte sig ha hört eller känt hur haglen slogo in, i vattnet och i kanotens skrov, men säkert visste han det inte. Var han sårad? Han kunde inte säga det. Han kände inga smärtor, bara en stor trötthet. Således ändå, for det genom hans hjärna, så stark är

han alltså. Jacob Casimir var mycket häpen, han var mycket imponerad. Han erfor ett slags avund mot den andre och samtidigt en våldsam leda, leda vid sig själv, vid alla sina förehavanden, vid den situation han försatt sig i, vid livet och världen. Han visste inte vad han nu borde göra. Obeslutsamt tog han några fumliga tag med paddelåran. Då märkte han att kanoten höll på att sjunka.

Denna upptäckt berörde Jacob Casimir utomordentligt pinsamt. Sämre kunde det hela knappast ha avlupit för honom: Fabian hade vågat det osannolika, och nu gällde det för Jacob Casimir själv att ådagalägga fysisk virtuositet, att utföra kroppsliga krumsprång. Någon överhängande fara för livet rörde det sig inte om, det var tämligen säkert, stranden låg inte så värst långt borta. Men i varje fall, att klä av sig vissa klädesplagg, att kasta sig i det kyliga vattnet, att utföra dessa ovana simrörelser — det bjöd honom starkt emot. Den känsla han nu erfor var för övrigt en gammal bekant, ända från barndomens gymnastiklektioner. Nu lyfts barren fram, nu gäller det att svinga sig upp på de sviktande skalmarna — och bli hängande där som en uppspetad kålmask, till ett åtlöje för läraren och de starka, viga kamraterna ...

Också här fanns det ett kritiskt öga att bli till åtlöje för. Fastän Jacob Casimir för sin del ingenting såg, hade han en bestämd förnimmelse av att vara iakttagen, att vara bespejad i varje sin rörelse, ända in i själens mörkaste skrymslor, av en lurande fiende någonstans där borta i vassen. Till följd härav förblev han i obeslutsam orörlighet och följde intresserat med kanotens sjunkande.

Plötsligt kom han att tänka på någonting som gav honom en hastig frossbrytning. Andra pipan ... Bössan är inte tom än, för att inte tala om patronväskan. Andra pipan! Att sitta där och tänka på denna andra pipa var i förstärkt mått detsamma som att se en tandläkare plocka fram en av dessa fina, vassa borrnålar med vilka de söka nervspetsarna längst inne i våra tandrötter.

Men varje situation har ett slut som det gäller att möjligast värdigt avvakta. Så ock nu. Det ljud som slutligen nådde Jacob Casimirs öron var ingen krevad, utan skrapandet av en båt som stöttes ut från stranden. Ett rop trängde genom dimman.

»Hallå!»

Fabians röst. Jacob Casimir kom sig inte för att svara strax, han var inte riktigt förberedd på detta. Gjorde det ett fegt intryck om han nu började ropa? Kanske, men kanske också inte. Emellertid, innan han hunnit komma till riktig klarhet och fatta ett beslut, dök där upp ur dimman en högst romantisk farkost med en jättelik gestalt som galjonsbild.

Med bösskolven sorglöst inkilad under armen stod Fabian i fören av en bred, flatbottnad båt, enkom byggd för jakt på sjöfågel i grunda vikar. Men, underbart att säga, han var inte ensam. I aktern reste sig en annan gestalt, en karl som drev båten framåt, först stakande, sedan vrickande med en åra. Nu vände han på huvudet. Det var Sulo, smedens son.

Långsamt men säkert närmade de sig Jacob Casimir.

— Jo minsann! ropade Fabian i högsta förvåning. — Är det inte du!

— Kanoten sjunker, påpekade Jacob Casimir. Han försökte göra det så lidelsefritt som möjligt, men vattnets inträngande i sittlådan ställde hans tålamod på ett hårt prov.

— Herregud, har du fått några hagel i skrovet! Sulo varnade mig nog för att skjuta, han påstod sig ha hört årslag. Men bäst jag stod där på klippan och höll utkik i dimman, fick jag syn på en fet and, en härlig stek må du tro, och då kunde jag inte låta bli. Skada att du inte är jägare, då skulle du förstå mig bättre. Du blev väl rasande, kan jag tänka?

Han böjde sig ner och betraktade forskande Jacob Casimirs ansikte.

— Du är väl aldrig sårad, bästa bror, jag tycker du verkar så blek?

— Inte vad jag vet, svarade Jacob Casimir. — Åtminstone finns här betydligt mera vatten än blod i sittlådan.

— Fy tusan, sade Fabian skrattande, — våta byxor har du väl inte haft på de sista trettio åren. Hur känns det att uppliva barndomsminnen?

Han hjälpte Jacob Casimir ombord. Det föreföll Jacob Casimir alldeles ofantligt komiskt att de just nu skulle komma att trycka varandras händer. Han brast i sin tur ut i skratt. Sedan satte han sig på mittelbänken och försökte pressa ut en del av vätan ur sina kläder.

Fabian lutade sig över relingen och lyfte upp kanoten ur marvattnet.

— Ser man på, hela aktern söndertrasad. Den ser ut som ett såll. Tänk vad en liten hagelsvärm kan åstadkomma för skador. Jag betvivlar att det här över huvud taget kan repareras.

— Jaså, sade Jacob Casimir färglöst.

— Ja, vet du, det är förfärligt synd om din fina kanot, men sanningen att säga så tror jag vi gör klokast i att kondemnera den på stället. Det tjänar ingenting till att släpa hem ett värdelöst vrak. Eller vad menar du?

— Låt den ligga där den ligger, svarade Jacob Casimir trött.

— Kanske du själv vill undersöka den?

Jacob Casimir gjorde en avvärjande rörelse.

— För all del, du är säkert mycket mera sakkunnig än jag. Jag betvivlar inte alls att det är slut med kanoten.

— Kapokdynan, sade Fabian muntert, — den kan du ju i alla fall behålla som minne.

Han slängde den våta dynan framför Jacob Casimirs fötter. Också paddelåran räddade han. Han var dock ingen vän av meningslöst slöseri.

— Så ja, sade han och rätade på sig, — nu lämnar vi den döende svanen åt sitt öde och låter Sulo ro oss hem till Santaniemi. Teet där är kanske inte absolut förstklassigt, men ändå ganska drickbart. Dessutom känner du antagligen ett visst behov av torra kläder.

Han gav Sulo några order, bytte plats med honom, gjorde det bekvämt för sig på den breda akterbänken, sträckte välbehagligt ut sina goliatben.

— En cigarrett? sade han och räckte Jacob Casimir sitt etui. — Tobaken smakar aldrig så bra som efter en nervchock.

— Det var ingen nervchock, genmälde Jacob Casimir kallt. Hans uppsyn verkade också mycket trovärdig.

Fabian betraktade honom med kisande ögon och ett litet småleende.

— Inte det? Jaså, verkligen inte. Handen på hjärtat, Jacob Casimir, vi två behöver inte dölja någonting för varann: kände du ingenting ovanligt?

— Ingenting att tala om, svarade Jacob Casimir vårdslöst och tände cigarretten.

— Ingenting att skriva om, menar du väl?

— Nej, sade Jacob Casimir, det menade jag inte, för det vet man aldrig förrän efteråt.

De rökte en stund under tystnad. Med korta mellantider möttes deras blickar, men det tjänade ingenting till, ingendera vek för den andre.

Ett par gånger fann Jacob Casimir lämplig förevändning att vända sig om och granska Sulos ansikte. Pojken måste ju ha stått någonstans i närheten när skottet föll. Anade han någonting, misstänkte han? Omöjligt att få reda på. Hans ogenomträngliga finska ansikte uttryckte ingenting, absolut ingenting. Och för övrigt, om han också kommit på vissa stilla tankar, vad skulle han i grunden ha emot detta att de främmande herrarna traktade efter varandras liv? Det gjorde han kanske själv, mer eller mindre.

— Fryser du? frågade Fabian omtänksamt. Jacob Casimir bedyrade motsatsen. Plötsligt slog Fabian om till en annan ton; leken roade honom inte längre.

— Medge att det var ett mästerskott, sade han fackmässigt, — i synnerhet när man tar i betraktande de yttre omständigheterna, dimman och annat. Hagelsvärmen satt precis där den skulle sitta. Inte en rispa i ditt fina skinn.

— Kan inte vi två bespara oss alla förklaringar, sade Jacob Casimir och släckte cigarrettstumpen i det mörka, stilla vattnet innan han lät den falla. — Du kan vara fullkomligt lugn, jag ämnar inte ange dig.

Han smålog medan han yttrade detta, men leendet antog med ens en otrevlig, tvungen krökning, ty en plötslig misstanke fick makt med honom.

Fabian teg ett ögonblick.

— Jag förstår inte ... sade han eftersinnande. — Aha, jaså det trodde du alltså? Gudamakter! — han brast ut i ett skallande skratt — jaså, du trodde verkligen det!

Jacob Casimir såg stelt och envist rakt framför sig. Nu var det borta. Nu trodde han det inte längre.

Årorna gnisslade mot relingen, taktmässigt ljöd deras plaskande, i båtens kölvatten svirrade bubblor omkring, darrade och brusto.

— Nej, vet du Jacob Casimir, hur jag än anstränger min hjärna så kan jag inte inse varför det skulle vara nödvändigt för mig att expediera dig till okänd ort.

Ekot fick full sysselsättning med att ta hand om hans skratt.

— I fall vi ska fortsätta att tala om kriminella planer så borde vi kanske vänta tills vi blivit på tu man hand, sade Jacob Casimir något vagt. Han var djupt förstämd, han visste nu att det bara var kanoten Fabian siktat på.

— Spelar ingen roll, sade Fabian lugnt, — pojken förstår inte ett ord svenska. Men om du föredrar det, så kan vi ju fortsätta på något annat språk. I fall du anser att vi ännu har någonting att säga varann.

— Jag tror inte det, svarade Jacob Casimir.

Tysta stego de ur båten, tysta gingo de upp genom allén.

Lurad, tänkte Jacob Casimir bittert. Jag åsna, jag åsna!

— Får jag bjuda dig på en whisky? föreslog Fabian nästan vänligt i det han öppnade verandans glasdörr.

— Nej tack, svarade Jacob Casimir snävt.

Men uppe i sitt rum gick han genast till

hörnskåpet och tog fram en flaska Sayer. Det var inte mycket som återstod, men i alla fall nog för denna gång.

Ja, så och icke annorlunda måste detta brev lyda. Också nu när morgonsolen — för att inte säga förmiddagssolen — stötte sin skarpa klinga genom allt det dunkla och stämningsmättade som omgett honom och fyllt honom medan dessa rader kommit till — också nu kunde Jacob Casimir gilla vart ord. Här fanns ingenting att ändra, ingenting att ta bort.

Han kände sig djupt överraskad av detta faktum och beslöt att läsa brevet om igen, för säkerhets skull.

»Du ser fullkomligt rätt, Veronica, du har inte misstagit dig, detta brev flyter verkligen ur den frejdade författarens amerikanska reservoarpenna. Stilen på kuvertet var förvänd, dels för att vilseleda Henrik i fall han oförmodat råkat komma hem, dels emedan det tilltalar mitt romantiska sinne. Jag beklagar bara att du måste få detta brev i ett vanligt dussinkuvert, beklistrat med regelrätta, poststämplade frimärken, att det kommer till dig som en flottig postväskas ordinära innanmäte. Jag önskar att jag hade kunnat skriva det med gåspenna på pergament och sedan lagt det i ett ihåligt träd i er park. Därifrån borde du ha låtit avhämta det genom en munter, lagom förtegen kammarsnärta, en av de där som dansade fram i lätta volangkjolar, lade fingret på läppen och med skälmska glimtar i ögonen viskade: Sch!

Ty detta är ett kärleksbrev, Veronica.

Nu rynkar du din vackra panna och frågar varför man nödvändigt måste skriva brev till en person, som inte bor längre borta än att man bekvämt kunde nedlägga densamma med ett modernt militärgevär — nota bene om man hade lust! —, som man brukar träffa minst varannan dag och som man sedan länge har rätt att yppa de största dårskaper för.

Jo, min Veronica, saken är den att en stor förändring inträdde för några timmar sedan. Jag är en skeppsbruten man, min vackra, oförgätliga kanot ligger nu som ett sorgligt vrak i ett fjärran sund och skall aldrig mera vända vid kvarnbron. Inte heller lägga till vid din strand.

Kort sagt, Lohengrins svan är död. Visserligen återstår landvägen, men den är lång, och jag gör mig inte riktigt bra på en hästrygg.

Och så är det en omständighet till, Veronica. Du och jag ha ju nog under de sista åren samtalat om mycket mellan himmel och jord som kunde komma håren på tant Louises huvud att slita spetsmössans bojor, men vad jag i dag har på hjärtat är av den art att det inte kunde sägas högt, att det endast med yttersta möda kan nedskrivas.

Här kommer det alltså:

Du skall resa, Veronica, men du skall inte göra det med Henrik. Jag tar mig friheten föreslå att du överger din man och följer mig till något främmande territorium.

Tomrum för eftertanke. Saken tål onekligen att fundera på.

Hur jag vågar tänka mig någonting sådant, hur jag vågar göra ett dylikt förslag?

Är jag en dåre som tror att man bara behöver komma till dig och säga: Jag älskar dig, Veronica, för att du genast skall förlora fattningen och ditt goda, klara huvud förvirras? Nej, en sådan narr är jag ändå inte, och det tror du mig heller inte om.

Att jag älskar dig — det betyder ju så litet. Det har du vetat länge, för det första. För det andra kan vem som helst göra det, det är verkligen inget konststycke.

Och för resten vore det inte ens nog om du besvarade mina känslor (låt oss som ett tankeexperiment anta det fallet!). Jag känner ju dig, Veronica, jag inbillar mig ingenting. Du är inte den som i brådkastet ger vika för någonting så oberäkneligt och vanskligt som sinnenas dragning till varann. Du har en stark vilja, du är vanligen självhärskarinna över dina handlingar.

Du förstår: för att spelet inte på förhand skall vara förlorat för mig, måste jag sitta inne med en hög trumf. Och det gör jag. Jag vet att jag gör det.

Ser du, Veronica, jag behöver dig bättre än någon annan människa. Med en romanfras som mitt i klara dagsljuset håller på att bli sanning för mig: för min själs frälsnings skull. Varken mer eller mindre.

I gångna, sirliga tider sade man att man anhöll om en kvinnas hand. Det är just vad jag nu gör, jag ber dig om din hand, Veronica, handen som stöder, handen som svalkar.

I ögonblick av förtröstan och framtidstro — de komma stundom över mig, så osannolikt det än låter — inbillar jag mig vara en förhäxad prins, som kanske kunde vinna åtminstone halva kungariket, om bara någon kom och bröt förtrollningen och visade mig vägen ut ur häxskogen. Till denna ansvarsfulla post hade jag alltså tänkt utse dig, Veronica. För din hand skulle den fula hamnen falla.

Det är säkerligen fegt och föga ärorikt, men jag har länge vetat att om det över huvud taget fanns någon räddning för mig, någon väg ut till låtom oss säga havet, så skulle den öppnas för mig av en kvinna. Med mycken flit och uthållighet har jag sökt denna viktiga funktionär, och stundom också trott mig stå vid målet. Men så var det inte hon, och heller inte hon. Och i samma ögonblick jag märkte mitt misstag, vitnade de och stelnade till stoder, till marmorstatyer som vackert kransa mina minnens stora allé. Jag lustvandrar ofta där, jag gör det med smärtsamt välbehag och bitter tacksamhet, och det händer stundom att jag harangerar dem som mitt hjärta på sin tid blödde rikast för:

Daisy Mitchell — jag kallar henne i tankarna fläskpackardottern från Chicago för att ge en högre relief åt hennes grekiska gudinneskönhet; i själva verket har jag inte en aning om hur mr Mitchell tillsvindlat sig sina betydande resurser — Daisy, jag har inte glömt nätterna i Ventnor, då vi sågo månen stiga, glöda och dö med ett världshav domnande för vår fot. Det var hög romantik, det var ett större mått av samlad skönhet än jag dittills sett, det var full valuta för de oförsynta hotellräkningarna.

Och till henne som står sist i raden:

Min goda Karin, du dotter av burgna och ansedda föräldrar, du prydnad för Stockholms högre bourgeoisie, du som förnekade din sorgfälliga uppfostran och din nedärvda respekt för det vedertagna ända därhän att du ville följa mig utan präst och kyrkbröllop och middag på Royal, ditt minne skall jag alltid hålla jämförelsevis heligt. När du inte längre bar min längtans krona osynligt strålande i ditt rika hår, när du blev vit för mig och gled bort bland skuggor och stoder, det var den största sorg jag haft — än så länge. Den gången påstod du att du aldrig skulle kunna älska någon annan än mig. Jag var anspråkslös nog att betvivla det i mitt stilla sinne, och ser du nu hur rätt jag hade! Nu sitter du som lycklig husmor på ett frälsegods i Guds lilla trädgård Skåne och håller av din stora blonda lantjunkare, som för resten säkerligen förtjänar det, eftersom han är en ärans man och mäter minst tjugufem centimeter mellan örsnibbarna, tvärsöver

nackbenan. Glättigt och framgångsrikt dra ni försorg om att framtidens behov av subalternofficerare vid Kronprinsens husarer blir behörigen tillgodosett.

Så var med dem, Veronica; och nu har turen kommit till dig.

Mitt anbud är mycket lockande. Vad särskilt det materiella angår, så vet du ju något så när hur det står till. Av farbror Theodor åtnjuter jag ett ganska rikligt årsanslag, som självfallet ögonblickligen blir indraget om jag lyckas åstadkomma denna oerhörda skandal inom familjen. Dessutom frambringar jag varje år några noveller som av tidskrifter honoreras med ända till tvåhundra (200: —) Fmk pr. st.

Vi skriva onsdag i dag, inte sant. Om lördag träffas vi på den stora festen — jag hoppas och litar på att du kommer, med eller utan Henrik. När de sjuttio gästerna ätit och druckit sitt lystmäte, skall ingen märka om jag för dig ut i parken på en stund. Mörkret är ovärderligt, i dess skydd skall du få mod att utan omsvep ge mig ditt svar. Där behöver du inte ens bevittna om min hy på något vis råkar förvandlas.

Jag älskar dig, du är min enda tanke.

Ett älskvärt leende tjänade Jacob Casimir som ett slags murbräcka under det han banade sig väg tvärsigenom salongen medan dansen virvlade som livligast. Trängseln var oerhörd; tack vare champagnen dansade snart sagt alla. Här förelåg vals i alla nyanser och utvecklingsstadier, trestegshoppsansa bredvid boston med synkoper och andra spetsfundigheter. Ett par gånger nödgades Jacob Casimir stanna och avvakta ett lägligare tillfälle; han växlade då några skämtsamma repliker med dem som dansade förbi. Han fick motta kraftiga armbågsstötar av sina unga fränder, som minst av allt fått lära väjandets konst, och en hård klack gjorde sig smärtsamt kännbar genom lackkängans tunna läder. Men han förändrade icke för ett ögonblick den förbindliga mask — numero 1 A — som han funnit nödigt anlägga för kvällen.

På tröskeln till rökrummet fick han lov att hejda sig och utbyta några fraser med en sirlig ung man, vars namn var honom obekant. Denne gentlemans uppdykande förvånade inte alls Jacob Casimir. Det var säkerligen någon av gästernas gäster som fått följa med; dylika personer förekommo alltid vid dessa generalutfodringar.

Den sirlige unge mannen tycktes brinna av begär att visa sin belevenhet; tydligen överskattade han fullständigt Jacob Casimirs ställning i huset. Han gjorde envisa ansatser att fortsätta samtalet utöver det oundgängligen nödvändigas gränser. Jacob Casimir stod och lekte med de gröna glaspärlorna, som uppträdda på trådar täckte dörröppningen från tak till golv. Han lyssnade förstrött till sina egna och den främmande herrns repliker, det var som att läsa högt ur någon enklare parlör. Samtidigt betraktade han icke utan välbehag sin högra hand vars vithet ytterligare framhävdes av de gröna pärlorna. Han mönstrade de kupiga naglarna, och han kom att dröja vid ringen med drakslingan och de dystert blickande rubinögonen.

Hur var det hon sagt den gången i Ventnor då hon satte den på hans finger: Quando sarò partito piangerai ... Vackert, vackert, till och med i amerikanskt uttal. Var finns du nu, min Daisy? Gud ved hvem der kysser dig nu, som det så träffande heter i visan —

Den väluppfostrade gästen fortfor att tala. Jacob Casimir tittade förstulet in i rökrummet. Det föreföll tomt och lockande. Nu vänder jag honom ryggen och går, tänkte han. Men i detsamma fick den artige ynglingen syn på en dam som han önskade dansa med. Han ursäktade sig och skyndade bort. Jacob Casimir steg hastigt över tröskeln, och de gröna pärlorna slöto sig bakom honom med sitt välbekanta rasslande.

Ja, rökrummet var faktiskt tomt. De som inte dansade eller sågo på dansen hade låtit locka sig ut på terrassen eller ner i trädgården, där fullmånen i förbund med vattenspegeln bjöd på ett sötaktigt düsseldorflandskap.

Jacob Casimir byggde sig en bekväm plats bland sidenkuddarna på den låga divanen och slöt ögonen för några sekunder. Och han öppnade dem åter med en liten suck av tillfredsställelse.

Här var det bättre, alldeles avgjort bättre. Stjärnorna och halvmånarna i den arabiska kopparlampan silade ner ett dämpat ljus. Hornmusiken och de många upprymda rösterna där ute miste en smula av sin överväldigande brutalitet. Här fanns ingen som kunde ställa några anspråk på honom och inte heller någon som kunde inbilla sig ha skyldigheten att underhålla honom med älskvärdheter. Han kunde se utan att själv bli sedd; han kunde hålla utkik efter Veronica och avvakta det lämpliga ögonblicket.

Alltnog, han såg.

Släkten talrikt församlad — det var ett studium som aldrig upphörde att intressera honom. De hörde livet till med sällsynt intensitet, de ägde mycken jord och voro utomordentligt hemmastadda här på jorden. Deras skratt var dånande och det blottade hos alla — också de gamla — en felfri rad av stora gulvita tänder. Förvisso voro de kött av samma kött, den ena tänkte som den andra och handlade i det mesta som han. Av den manliga ungdomen var det påfallande många som buro uniform, närmare bestämt kavalleriuniform; de unga flickorna voro storväxta och vackra liksom bröderna, de skrattade gärna och länge, och de tycktes utmärkt väl lämpade för äktenskapet. Ja, de hade visat sig besitta en alldeles särskilt stor lätthet för att föda fullviktiga barn till världen.

Om släktens vänner och släktens släkt gällde i huvudsak detsamma. Medan Jacob Casimir satt där som i en dykarklocka och betraktade dem alla, kom det för honom att det låg någonting tidlöst och evigt över denna clan, över hela denna människogyttring. Det var som om dessa män och kvinnor alltsedan livets uppkomst här på jorden hade hållit på med att äta, dricka, dansa, spela kort, driva köpenskap och avla barn med varandra, och som om det alltid måste så förbli. Många inbördeskrig på kniven skall clanen föra, men den skall fortsätta att hålla ihop, som svärmande bin. En mörk klunga som myllrar och lever.

Själen, sammanfattningen, symbolen för dem alla, det var faster Constance, och hon förtjänade sannerligen att vara det. Jacob Casimir betraktade henne tills han föll i en stilla extas.

Vilken typ, vilken härlig, obetalbar typ!

Hon hade låtit klä sig i en klänning av klargrått siden med antydan till decolletage och plockat fram sina dyrbaraste ringar. Hörlurens svarta slang rann ut ur hennes svampiga öra som en orm ur en dödsskalle, och på hennes skrumpnande, grådaskiga skinn lyste ett gammalt halssmycke av stor och utsökt skönhet. Hennes blickar livades av en elak glimt medan hon betraktade några rödkindade äldre herrars karessanta dansförsök.

Vad det skall bli för en dust om hennes smycken en gång! tänkte Jacob Casimir. Det skulle inte förvåna mig om hon med flit lät frågan bli öppen när hon går sin väg.

Faster Constance var föremål för mycken uppmärksamhet. Otto Henriks miljoner hindrade honom inte att gå fram och tjäna henne på ett iögonenfallande vis. Det gladde Jacob Casimir över hövan.

Rätt så, min gubbe, ingen falsk blygsamhet. Visa oss nu dina konster, allesamman, i tur och ordning. Det är roligt att sitta i en loge medan du måste uppträda.

Emellertid var det förutbestämt att Jacob Casimir inte länge skulle få trona ensam i denna loge. Med ens fann musiken för gott att upphöra, och de dansande paren skingrades åt alla håll. Några sökte sig ut till månskenet, ty där ljus är, där är ock skugga. Andra skyndade under prat och skratt till biljarden, biblioteket eller förmaket, men en av herrar officerare slog resolut pärlgardinen åt sidan för sin dam. Fnissande bröto de sig in i Jacob Casimirs helgedom.

Oron i det gamla huset växte. Dörrar smällde, trappor knarrade. Tjänare buro hastigt omkring förfriskningar och rökverk som lika hastigt anammades. En beskäftig hand satte grammofonen i gång; hawaiimusikens rytmer böljade i en utdragen vällust som stundom närmade sig smärta Det nykomna paret i rökrummet längtade uppenbarligen efter en läpparnas kommunion. Jacob Casimir förstod att han av barmhärtighet borde gå sin väg. Han gjorde det så mycket hellre som han redan hunnit börja vantrivas.

Han drev alltså genom rummen. Veronica syntes inte till; ingenstans. Han sökte henne mycket diskret, tömde ett glas likör än här, än där, invecklade sig i samtal med diverse personer, frambar prononcerade åsikter i dagspolitiska frågor, talade sakkunnigt om aktier, tillrådde vissa inköp, förordade vissa försäljningar och hoppades i sitt hjärta att någon stackars fårskalle måtte förlora pengar genom hans råd. Sedan drev han åter genom några rum, tömde åter ett par glas likör, tutade de mest osannolika älskvärdheter i faster Constances hörlur, granskade sin frack i spegeln, fann den som vanligt misslyckad, eftersom den saknade denna prägel av självfallenhet och så att säga osynlighet som en frack bör äga. — Veronica, var håller du hus? — Ett slag var han också uppe i sitt sovrum; det hade nämligen hänt honom förr under likartade fester att han där uppe funnit någon av de nuvarande herrarna officerare som ett tämligen medvetslöst offer för bordets håvor; denna gång väntade honon emellertid inga oangenäma syner. I stället kom han att tänka på sin påtrampade känga. Mycket riktigt, en ful skråma i lacket. Tack, Erik Taube. Det är det enda sättet för dig att göra intryck på människor.

Veronica!

Han började fråga folk om de visste var hon fanns. Alla hade sett henne nyss, men nu var hon försvunnen. Jacob Casimir gick upp för trappor och ned för trappor, strövade ånyo genom alla rum. Och ändå var det så enkelt. Hon stod ju vid stenbalustraden på terrassen, mitt för dörröppningen, där ljusvågen från salongen flöt ihop med månskenet. Hon var mycket ljus, höljd i det ljusa.

Jacob Casimir saktade farten och betraktade henne kritiskt. Det var kanske en smula Tanagra i hennes sätt att svepa den tunna schalen om sig; kanske låg där också i attityden något av tablå: »Den eviga gåtan». Men det var alltsamman oavsiktligt. Veronica behövde ju inte spela. Hon var.

Terrassen låg nästan tom. Det var bara två gamla herrar som sutto där vid ett bord och sögo i sig av de goda likörerna. Den ena gjorde en kastning på huvudet i riktning mot månsjön. Sådana här tavlor målade man förr i världen, sade han, jag undrar varför de aldrig gör det numera. Jo, svarade den andra, de djäklarna vill nog, men de kan inte.

Jacob Casimir gick fram och ställde sig bredvid Veronica, utan ord. Han ville vänta tills hans andning kom i takt med hennes. För det är ju det: en människa som andas häftigt känner inte på samma sätt som den vilken andas långsamt och lugnt.

Veronica såg på honom och nickade tyst.

I detsamma dundrade hornorkestern löst där inne. Jacob Casimirs ansikte förvreds i en grimas. Ingen brist på metall, sade han, men det visste vi ju förut. Slagdängorna borrar sig in i ens hjärna, biter sig fast och topprider en just när man andaktsfullt vill grubbla över hur det ser ut på månens andra sida. Det är ett övervåld som man står värnlös emot.

Veronica lade sin hand i hans arm. De gingo långsamt ner för trapporna, följde trädgårdsgången, passerade parkens vidöppna grind. Natten var stilla, nejden teg och tycktes lyssna till herrgårdens mångahanda ljud. Här och där blänkte det vitt ur bersåer och dungar, man hörde ljudet av undertryckt skratt och någonting som åtminstone liknade kyssar.

— Krigsmakten! anmärkte Veronica muntert.

— Ja, sade Jacob Casimir, men om flickorna kommer från salongen eller köket, det kan man inte så noga veta. I kväll är de alla vita, och jag tror knappast det gör någon större skillnad för herrar officerare. Det skulle då vara att de föredrog flickorna från köket.

— Nu överdriver du, invände Veronica.

— Det är konstnärens yrke, framhöll Jacob Casimir stolt.

Med sådana ord fyllde de ut denna första bit av vägen, där lyssnare och ögonvittnen måhända dolde sig i buskarna. Sedan följde en stund då de tego och trevade efter varandras innersta tankar. Men så till slut måste det ju komma, det var nere vid stranden, månen gömde silver på marken mellan träna, en andning drog genom löven.

Veronica stannade och tog Jacob Casimirs händer.

— Kära Jacob Casimir, sade hon och såg honom in i ögonen. Hon sade inte stackars, men han hade ju lätt för att fatta. Och åter var det honom som den gången med chokladbollen och många, många andra gånger: han kände det som om detta varit förutbestämt sedan tidernas begynnelse, som om det varit en brottslig förmätenhet att någonsin tänka sig det annorlunda. Det kändes trångt och hett i strupen, en brännande sveda gjorde sig förnimbar.

— Kära Jacob Casimir, jag kan inte rå för det.

Jacob Casimir fortfor att hålla hennes händer i sina.

— Reser du? frågade han sakta.

— Ja. Och när jag nu reser, så är det för att aldrig mer komma tillbaka. Jag vill att du skall veta det. Ingen annan anar någonting — jo, en till får veta det om några dagar, så snart mitt brev hinner fram.

Jacob Casimir stod där och såg hur månen slog ett regn av flimrande eldflagor ur det stilla vattnet. Han såg också sin sorg. Den var stor och äkta.

Men vid sidan av denna stora och äkta sorg reste sig, först vagt och tveksamt, sedan allt mera medvetet, en känsla av befrielse, lättnad, ja glädje över att avgörandet slutligen fallit. Ett dimmigt hopp var krossat, slaget vållade honom självfallet smärta, men med djup tillfredsställelse fastslog han att han äntligen kommit till klarhet, den klarhet som för varje år blivit honom ett allt mer oundgängligt villkor för hans liv och för hans arbete. Han undvek ängsligt att bedra sig själv. Redan nu, innan det sista avskedet var taget, stod det fullkomligt tydligt för honom att denna sorg kunde övervinnas som alla andra, att den förr eller senare, kanske mycket snart, skulle adderas som en siffra till en stapel av andra likadana siffror. Han visste också att han natten efter hennes avresa som vanligt skulle komma att sova tungt.

Han hade tegat länge, men nu började orden komma. De formade sig alldeles av sig själva, säkert och lätt, det var någonting yrkesmässigt över dem.

— Har du noga betänkt dig, Veronica? Ditt Wien finns inte mer, din Wienerwald är huggen till bränsle och en vacker dag roar det en rik amerikan att köpa din Stefanskyrka och låta flytta den till sitt lantgods, det har han råd till. Tänk om du får svälta och gå i fula kläder, Veronica. Vem vet, kanske det ändå är bättre att stanna här och ärva?

Veronica smålog.

— Jag har tänkt på allt. Nöden och allt det fula skrämmer mig inte. Det största hindret var du och ditt »anbud» — jo, det är sant! — men som du ser är också det undanröjt. Om en vecka reser jag. Vad som sedan kommer vet jag inte bestämt. Han som får mitt brev — ja, herregud, vi har ju inte träffats på fem år, mycket kan vara annorlunda, mycket är säkert annorlunda. Men kanske ändå. Jag hoppas.

Jacob Casimir betraktade henne uppmärksamt medan hon talade. Varje drag, var skiftning i detta ansikte, han var rädd för att en gång kanske inte längre minnas dem. Bakom hans klara, forskande blick låg all hans hjärtas bundna värme och mödosamt undertryckta ångest.

Quando sarò partita piangerai ...

Han böjde sig fram och kysste henne länge.

— Kom, sade Veronica, vi går till inkörsporten, jag vill se min bil.

De togo omvägen runt flygelbyggnaden.

När de närmade sig huset, framgick det att hornorkestern tog sig en paus. Genom jättegrammofonens tratt sjöng Caruso om kärlekens ljuva plåga, »Adorable tourment».

I ett hörn av den stora, skumma gårdsplanen stod Henriks och Veronicas bil. Ett grått vidunder, en milslukare vars spetsiga vinthundsnos ännu aldrig fått äta sig mätt på Finlands knaggliga och slingrande landsvägar.

Veronica gick fram och smekte karosseriet.

— Det är lustigt, sade hon lågt fastän ingen syntes till, — alltsedan det blev avgjort går jag och kastar vänliga blickar på den här tingesten. Jag hoppas att chauffören inte tar det åt sig, han är en sådan inbilsk kaxe. Men det gör för resten detsamma, han kan få det som förskottsbelöning. Det är ju han som skall hjälpa mig fram den första vägbiten.

Tysta gingo de in, med ett litet avstånd emellan sig. På trappan stod en mörk gestalt, till hälften gömd bakom en pelare. Det var Fabian. De låtsade inte se varann.

Festen fick ett glänsande förlopp. När gästerna omsider bröto upp, stod Jacob Casimir nere i hallen, och ingen rörelse gick förlorad för honom i slutscenen, där Otto Henriks bruna ryttarnäve med ägarens självfallna säkerhet kring Veronicas axlar svepte en krage av hermelin, den kungliga hermelinen.

Den långa raden av vagnar hade längesen försvunnit i allén och hovklappret dött bort i tomheten. Men vid sitt öppna fönster kunde Jacob Casimir ännu en stund höra automobilsignaler i fjärran, mycket uttrycksfulla, som det tycktes honom. Än korta, avhuggna, än långa, mörka. Små kommor, tankstreck och utropstecken, som det säkert roade Otto Henrik alldeles ofantligt att sätta ut under sin susande färd över månlysta vägar.

Jacob Casimirs hjärta klappade snabbt, men nu var det inte längre för henne som gått och aldrig skulle återvända. Ej heller stod orsaken att söka i de många likörglas han så omsorgsfullt tömt. Nej, anledningen till hans orofyllda lyckoförnimmelse låg i en helt annan omständighet. Det hade nämligen visat sig att det åttonde kapitlet var på väg!

Förlamningen var tagen ifrån honom, ledan försvunnen, trådarna började löpa av sig själva. I blixtljus såg han för sig sitt åttonde kapitel. Gestalterna fingo liv, replikerna begynte falla som de skulle, så och icke annorlunda. Han kände vad marken borde känna när regnet kommer efter en evighet av torka.

Han kastade sig över papper och penna. Hans kinder brände och handen darrade till en början, men många

minuter hade inte gått till ända förrän han var herre över sig och sina redskap; intet streck föll annorlunda ut än han önskade att det skulle falla.

En het lidelse bemäktigade sig honom mer och mer. Ju längre arbetet fortskred, desto starkare kände han sitt väsens egenart stiga fram i stolt maktutövning, allt det som skilde honom från de starka, trygga, hemvana, allt det som på sin tid lockat de viga gymnasterna och de framstående slagskämparna till hånskratt, det som retade och oroade dem också nu då de längesen sysslade med sitt livs respektive yrkesredskap eller kupongsaxar. Samtidigt erfor han en underlig förnimmelse av att på något sätt befinna sig i en främmande krafts våld, en makt som tvang hans hjärna till snabbt och säkert arbete. Ja, det gick våldsamt till här inne. Dolda skatter släpades fram ur sina fack, summorna av tusen och åter tusen minnen, iakttagelser, rön, experiment, vivisektioner på kropp och själ, egna och främmandes. Han skonade ingen — minst sig själv —, och ingenting var honom heligt; han letade i hjärtats skummaste vrår liksom lumpsamlaren med sin vassa käpp påtar fram var användbar sak ur soptunnor och avträden. Vänners förtroenden, älskande kvinnors hemligaste viskningar, sitt eget hjärtas skyggaste drömmar och dess tarvligaste impulser, allt offrade han, allt kastade han utan betänkande i denna snygga hanterings sjudande smältdegel. Han trodde sig veta att resultatet blev gott, åtminstone i de stycken där han fick ge uttryck åt väsensfrändskapens djupa kärlek till allt som lider, vissnar, sjunker och dör. Han erfor varken skam eller ånger nu; tvärtom, ett stilla, intensivt jubel följde honom som ett dämpat ackompanjemang på vägen.

Minuterna blevo timmar, natten fortskred och morgonen kom. Där ute väsnades fåglar och allehanda yrfän, människorna stego upp och gingo till nödiga arbeten. Jacob Casimir märkte det inte. Sida fylldes efter sida, blad hopade sig på blad, och först när detta åttonde kapitels sista rad var formad efter hans sinne såg Jacob Casimir upp och kände sina krafter svika. Fullklädd kastade han sig på sängen och for med handen över sina brännande tinningar.

Ja, han var trött, förbi. Han förstod knappast längre hur det hela gått till, och framför allt förstod han inte den känsla av lycka som fyllt honom under dessa timmar.

Vad hade i själva verket skett? Ett kapitel var avslutat, ett åttonde kapitel som låg där och ropade på det nionde och det tionde och ännu några till. Och när också dessa en gång, efter veckor, kanske månader av mödor och leda och förtvivlan och misströstan, omsider tagit form, vad var det väl då som så smärtsamt värkt sig fram ur nätternas kamp och ur dagarnas trötta tankar? En bok. En handfull tryckta blad. I sanning, fjärran från borgerlig lycka och verkliga, anständiga människors gemenskap står den stämplade person, som till sin enda uppgift har att framföda dylika råttor. Som varken vill eller kan någonting annat, som uppriktigt sagt inte duger till någonting annat och som till på köpet tar emot sitt öde med bitter och trotsig tacksamhet.

Genom det öppna fönstret sken solen in. Kyrkklockor ringde och kallade de troende till gudstjänst. I fjärran knallade skott, spridda och i glesa salvor, det var skyddskåren som övade sig i vapnens bruk. Samtidigt begåvo sig också de hatfyllda röda på sitt håll till hemliga övningar.

Jacob Casimir lyssnade tankfullt till klockornas klang och skottens eko i den rena rymden.

För mig och mina likar ringa inga klockor till samling. För oss finns ingen plats i livets vita och röda garden, inget rusande härskri, inget nummer i ett led, ingen ro, ingen varaktig stad. Inte för oss.

Med slutna ögon låg han där och stirrade in i den själens sjuka punkt där diktens pärla hårdnar.